הלכות גירושין פרק ז' - תמלול

סיכום השיעור

רמב"ם הלכות גירושין פרק ז'

הקדמה צו פרק ז'

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

פרק ז' פון הלכות גירושין (דער ענין פון המביא גט ממדינת הים און די הלכות פון שליחות און נאמנות הגט).

2. פשוט'ער פשט

דער פרק באהאנדלט די הלכות פון א שליח וואס ברענגט א גט (סיי אין ארץ ישראל און סיי פון חוץ לארץ), די תקנה פון זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם", און די דינים פון ערעור הבעל און קיום הגט.

3. חידושים און הסברים

* **א השקפה-נקודה אויפ'ן וועג פון סוד/דרוש:** פרק ז' איז כנגד שבת און דעם אלף השביעי. דא קומט דער רמב"ם ענדליך אן צו דער ערשטער משנה אין מסכת גיטין: "המביא גט ממדינת הים". דאס אליין וואס אידן געפינען זיך אין חוץ לארץ איז א בחינה פון גירושין ("ויגרש את האדם" – פון גן עדן, און אזוי אויך דאס פארטרייבן אידן פון ארץ ישראל). דערפאר הייבט זיך אן מסכת גיטין מיט אן איד וואס מען טרעפט נעבעך אין חוץ לארץ, און מען וויסט נישט צי ער האט אליין געשריבן דעם גט, דערפאר דארף ער ברענגען א ראיה און זאגן "בפני נכתב".

* **דעם רמב"מ'ס סדר אנטקעגן דער משנה:** דער רמב"ם גייט מיט'ן פשוט'ן פשט און נישט מיט סוד, דערפאר קומט די הלכה ביי אים ערשט שפעטער אין הלכות גירושין. נאכדעם וואס ער האט אין פרק ו' אויסגעשמועסט די הלכות פון שליחות באופן כללי, גייט ער יעצט אריבער צו א ספעציפישן פרט אין הלכות שליחות: א שליח וואס ברענגט א גט פון חוץ לארץ און די הלכות פון "בפני נכתב". אויך הייבט דער רמב"ם אן פארקערט פון דער משנה: אנדערש ווי די משנה וואס הייבט אן מיט'ן פאל וואו מען דארף *יא* זאגן "בפני נכתב" (המביא גט ממדינת הים), הייבט דער רמב"ם אן מיט'ן פשוט'ן פאל (אין ארץ ישראל) וואו מען דארף *נישט* זאגן, און גייט ערשט דערנאך צום פאל וואו מען דארף יא.

* **דער מהות פונעם פרק – די עוואלוציע פון שליחות צו נאמנות:** הגם דער פרק איז א המשך פון הלכות שליחות (און הייבט זיך אן מיט "שליח שהביא גט", און רעדט ווייטער פון א שליח וואס איז געשטארבן און בית דין איז ממנה א צווייטן שליח ווייטער צו פירן דאס נאמנות), איז אבער די הויפט-נושא דא די **נאמנות** פונעם גט און פונעם שליח:

* דער פרק באהאנדלט וואס עס געשעט ווען דער מאן (אדער אן אנדערער) איז מערער אויפ'ן גט, און וואס די חכמים האבן מתקן געווען כדי צו פארמיידן אזא ערעור (ווייל אן ערעור ברענגט א גרויסן חורבן, אז א גט וואס מען האט געמיינט אז ער איז כשר זאל מען שפעטער קענען פסל'ען).

* **די אנטוויקלונג פון שליחות:** ביז אהער האט מען געקענט אנקוקן א שליח בלויז ווי א טעכנישער פירער וואס טראגט א זאך פון איין פלאץ צום צווייטן (הגם ער האט אלעמאל געמאכט א חלות). אין פאריגן פרק איז ער געווארן "ידו כידו" וואס פאדערט א מינוי שליחות מיט עדים. אבער דא, צוליב דער זארג פון ערעור, האבן חכמים געמאכט דעם שליח פאר עפעס מער: ער דארף באטראכטן דעם מצב און געבן **נאמנות** (ער ווערט כמעט ווי עדים אדער א שטיקל בית דין).

* **די השלכה אויף פסולי שליחות:** איינמאל דער שליח דארף האבן נאמנות, ווערן שוין נייע הלכות אין ווער עס קען זיין א שליח. אין פריערדיגן פרק האבן מיר געלערנט אז כמעט יעדער קען זיין א שליח אויסער די פינף אויסנאמען, אבער דאס איז נאר ווען דער שליח דארף נישט קיין נאמנות. עס איז שוין פריער געווען א רמז דערצו, וואס דער רמב"ם האט געזאגט אז א פסול עדות מדרבנן איז פסול לשליחות – ווייל לויט'ן רמב"ם האט א שליח אלעמאל א געוויסע נאמנות.

* **דער חילוק צווישן לענדער (עדים מצויין לקיימו):** דער פראבלעם פון ערעור איז אנדערש לויט די פלעצער. אין א פלאץ וואו מען קען די מענטשן (ווי אין ארץ ישראל), אפילו אויב עס מאכט זיך אן ערעור, קען מען גרינג טרעפן די עדים, אדער נאך פאר'ן ברענגען די עדים אליין ווערט דער גט מקוים דורך מענטשן וואס דערקענען זייער כתב ("עדים מצויין לקיימו"). אבער ווען עס קומט פון דערווייטנס (פון חוץ לארץ קיין ארץ ישראל אדער צווישן אנדערע לענדער), וואו מען קען נישט גרינג טרעפן די מענטשן, דארט דארף מען די תקנות חכמים.

* **פראקטישע דיינות אנטקעגן "לומדות" (חכמה מעשית קעגן חכמה עיונית):**

* עס איז דא א יסודות'דיגער חילוק צווישן "לומדים" און "דיינים/רבנים". לומדים זענען עוסק אין חכמה עיונית (פילאסאפיע און הבנה) און זוכן סתירות: וויאזוי שטעלט מען אויף די סוגיא, פארוואס האט דער מאן א זכות ערעור פון איין זייט, און פון דער אנדערער זייט גלייבט מען די עדים אדער דעם שליח?

* דיינים אבער קוקן אויף דער הלכה ווי א חכמה מעשית – צו לייזן פראקטישע פראבלעמען אין לעבן. וועז א גט קומט פון דערווייטנס קענען זיך מאכן אלע מיני פראבלעמען, האבן חכמים פראקטיש געגעבן א תפקיד פאר'ן שליח: "זיי מברר די זאך, און

מיר וועלן געבן דעם כח אז מען זאל זיך פארלאזן אויף דיין וואר"ט".

* (סוף פרק איז זיך דער רמב"ם מתייחס צו די "חוששים" – און דער רמב"ם ענטפערט דארט נישט מיט א לומד'ישן חילוק נאר מיט שכל הישר און פראקטישקייט, וואס ווייזט אז די חוששים זענען נישט קיין "לומדים" נאר "בריסקער" וואס גייען מיט חששות/OCD אנשטאט הבנה).

* **:** ביי גיטין טוט מען עס אסאך מער דורך א שליח ווי ביי קידושין, אודאי ווייל מען איז צעקריגט און מען וויל זיך נישט טרעפן פנים אל פנים ("ושלחה"). אבער פון מסכת גיטין זעט אויס נאך א סיבה: אמאל ווערט דער גט אליין צוליב דעם וואס זיי זענען ווייט איינער פונעם צווייטן – למשל, די פרוי האט מחליט געווען צו גיין וואוינען אין ארץ ישראל (לויט דער הלכה פון "הכל מעלין לארץ ישראל" האט זי א רעכט דערצו), און דער מאן וויל נישט מיטקומען, מוז ער איר נאכשיקן א גט (און צאלן די כתובה).

הלכות א' – ב' (א שליח וואס ברענגט א גט אין ארץ ישראל, ערעור הבעל, לא נתקיים, און אבד הגט)

1. די וועדטער פונעם רמב"ם

שליח שהביא גט ממקום למקום בארץ ישראל, אף על פי שלא ראה כתיבת הגט ולא ידע מי הם עדיו, נתן לו הבעל גט ואמר לו תן גט זה לאשתי, הרי זה נותנו לה בפני שנים, ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו תהיה מגורשת ותינשא בו. בא הבעל וערער ואמר לא גירשתי מעולם וגט שהובא לה מזויף היה, יתקיים בחותמיו. ואם לא נתקיים או לא נודעו עדיו כלל, תצא והולד ממזר שהרי אינה מגורשת. ואם אבד הגט הרי זו ספק מגורשת.

2. פשוט'ער פשט

א שליח וואס ברענגט א גט פון איין שטאט צו אן אנדערער אין ארץ ישראל, אפילו ער האט נישט געזען ווי מען שרייבט דעם גט און קען נישט די עדי חתימה, און אפילו אין דעם פלאץ וואו די פרוי איז קען מען יעצט אויך נישט די עדי חתימה ("אין עדיו ידועין אצלנו"), גיט ער איר דעם גט פאר צוויי עדים און זי איז מגורשת און מעג חתונה האבן (ווייל ס'איז דא א גט מיט עדים, און מען דארף נישט סתם חושש זיין פאר פראבלעמען; און אויב וועט זיך מאכן א שאלה, איז מען אין ארץ ישראל וואו מען קען בסופו של דבר נאכגיין און אנקומען צו די עדים).

אויב דער מאן קומט און מאכט אן ערעור אויפ'ן גט, זאגנדיג אז ער האט קיינמאל נישט געזען גט און דער גט איז געווען א פאלשער ("מזויף" – נישט ער און נישט די עדים האבן עס געשריבן), דארף בית דין נעמען זיין ערעור ערנסט, טרעפן די עדים אין ארץ ישראל, און מקיים זיין דעם גט דורך די חתימות. איינמאל די צוויי עדים זענען מקיים דעם גט, פאלט אוועק דעם מאנ'ס ערעור (ווייל ער איז א יחיד און א נוגע בדבר קעגן צוויי עדים). אויב אבער מען קען נישט מקיים זיין דעם גט אדער קיינער קען נישט די עדים – אפילו מען האט *נישט* אויסגעפונען אז דער גט איז באמת פאלש, נאר פשוט מען האט נישט קיין וועג אפצושלאגן דעם מאנ'ס טענה – אויב זי האט שוין חתונה געהאט מיט א צווייטן מוז זי ארויסגיין ("תצא"), און די קינדער פונעם צווייטן מאן זענען ממזרים ("והולד ממזר"), ווייל זי איז אן אשת איש גמורה ("שהרי אינה מגורשת"). אבער אויב דער גט איז פארלוירן געווארן ("אבד הגט") איידער מען האט עס געקענט מקיים זיין, איז איר דין נאר ווי א ספק מגורשת.

3. חידושים און הסברים

* **דער כח פון "ערעור הבעל" קעגן א שטר מיט עדים:**

* עס איז א גרויסער חידוש אז מען גלייבט דעם ערעור פונעם בעל נישט נאר לחומרא, נאר ממש צו מאכן דאס קינד פאר א ודאי ממזר ("שהרי אינה מגורשת"), ווייל מיר האבן נישט קיין ראיה אז זי איז מגורשת.

* מיר האבן דאך דא א שטר מיט א חתימת עדים! ביי סתם צוויי מענטשן (אדער אפילו עדים) וואס וואלטן געקומען מערער זיין אויף א גט וואס האט א חתימת עדים, וואלט די גמרא דאך געפרעגט: "במאי חזית דסמכת אהני, סמוך אהני" – פארוואס זאל מען גלייבן די צווייטע מערערים מער ווי די ערשטע עדים וואס זענען חתום אויפ'ן שטר? אבער די גמרא פרעגט "ערעור מאן?" און קומט ארויס אז עס מוז זיין דווקא אן ערעור פונעם בעל. דער רמב"ם זאגט נישט ארויס די סיבה, אבער עס זעט אויס אז "ערעור" איז א ספעציעלער דין און א רעכט וואס געהערט דווקא צום **בעל** (ער איז "ספעשל" אין דעם ענין).

* **א פארגעשלאגענע סברא און איר אפווארף:** דער חברותא לייגט פאר א סברא פארוואס דער בעל האט דעם כח: היות א גט דארף תמיד געשריבן ווערן לשמה און ברצון הבעל, קען דער בעל שטענדיג קומען און זאגן אז מען האט עס נישט געשריבן לשמה אדער נישט מיט זיין רצון. ר' יצחק ווארפט אפ דעם הסבר אלס בלויזע "תורה'לעך", האלטנדיג אז מען טאר נישט זאגן אזעלכע סברות וואס מאכן מענטשן מיינען אז מען פארשטייט דעם טעם, וועו באמת פארשטייט מען נישט; עס איז פשוט א גזירת חכמים אז דער בעל האט א רעכט צו מערער זיין.

* **וואס פונקטליך איז די טענה פונעם בעל ביים ערעור? (מזויף קעגן לשמה):**

* **ר' יצחק'ס דיוק אינעם רמב"ם:** אין דער גמרא שטייט נישט קלאר וואס דער ערעור איז, אבער דער רמב"ם איז מסביר אז דער ערעור פונעם בעל מיינט דווקא אז ער טענה'ט אז דער גט איז **מזויף** – דאס הייסט, ער האט קיינמאל נישט געמאכט דעם גט און דער שליח האט עס אויסגעטראכט מתחילה ועד סוף.

* **דער באווייז:** די תקנה קעגן דעם ערעור איז "יתקיים בחותמיו". עדי חתימה קענען נאר באווייזן אז זיי האבן באמת גע'חתמ'עט דעם גט און עס איז נישט מזויף. אויב דער בעל וואלט געקומען מיט אנדערע פסולים (למשל, אז עס איז נישט געשריבן לשמה, אדער איינע פון די אנדערע צען אדער פינף און

צוואנציג הלכות וואס פסל'ען א גט), וואלט דאך "יתקיים בחותמיו" גארנישט געהאלפן!

* **די שקלא וטריא וועגן עדי חתימה אויף לשמה:** דער חברותא זאגט אז מסתמא קענען די עדי חתימה אויך מעיד זיין אויף לשמה, ווייל מן הסתם זענען זיי דארט געווען וועז מען האט געשריבן דעם גט. ר' יצחק ענטפערט אז דאס שטייט נישט אין ערגעץ. די עדי חתימה זענען נאר מעיד אז מען האט געשריבן דעם גט, נישט אז זיי האבן קאנטראלירט צי עס איז געווען לשמה (און עס בלייבט אן אפענע שאלה וועמענס אחריות עס איז טאקע צו מאכן זיכער אז א גט ווערט געשריבן לשמה, און צי דער בעל האט בכלל א נאמנות צו מערער זיין מיט אנדערע טענות חוץ "מזויף").

* **דער חילוק צווישן "לא נתקיים" און "אבד הגט":**

* **די קשיא:** פארוואס ווען דער גט איז פאראן און מען קען עס נישט מקיים זיין ("לא נתקיים או לא נודעו עדיו") איז דער דין אזוי הארב אז "תצא והולד ממזר", אבער ווען דער גט איז גאר פארלוירן געווארן ("אבד הגט") איז זי נאר א "ספק מגורשת"?

* **דער מגיד משנה און שיטת הרמב"ם:** דער **מגיד משנה** זאגט אז אנדערע ראשונים קריגן זיך טאקע מיט'ן רמב"ם און האלטן אז אויך אין דעם ערשטן פאל (לא נתקיים) איז זי נאר א ספק מגורשת. דער רמב"ם האלט אבער אז כל זמן זי האט א חזקת אשת איש און מען האט עס נישט אוועקגענומען דורך א קיום, בלייבט זי אן אשת איש גמורה. (דער חברותא מערקט אן אז פון דעם זעט מען אז דער ערעור פונעם בעל אליין איז נישט אזוי שטארק מצד עצמו, ווייל וען עס וואלט געווען זייער שטארק, וואלט קיום בחותמיו אליין נישט געקענט העלפן קעגן דעם).

* **תירוץ אויפ'ן רמב"ם (די סברא פון "רגלים לדבר"):** ר' יצחק לייגט פאר א חידוש צו פארענטפערן דעם רמב"ם. אין ארץ ישראל איז דער גאנצער יסוד אז עס איז גרינג צו טרעפן די עדים און מקיים זיין א גט. ממילא, אויב דער גט ליגט פאר אונז און פונדעסטוועגן קען מען נישט טרעפן קיין שום היימישן איד וואס קען די חתימות ("לא נתקיים או לא נודעו עדיו"), צינדט דאס אליין אן א "רויט לעמפל"! דער פאקט אז מען קען עס נישט מקיים זיין אין ארץ ישראל איז א "רגלים לדבר" אז עפעס טויג נישט, און דאס גיט א באזונדערן כח און נאמנות פאר'ן ערעור פונעם בעל צו מאכן דאס קינד א ממזר. משא"כ ווען "אבד הגט" (דער גט איז פארלוירן), איז נישטא קיין ריעותא אין די חתימות; די פרוי קען טענה'ן אז ווען דער גט וואלט דא געווען, וואלט מען עס זייער גרינג געקענט מקיים זיין. דעריבער בלייבט עס נאר א ספק מגורשת.

* **דער ווידערשפרוך צו דעם חידוש:** דער חברותא האלט אז דאס איז א גרויסער חידוש ("א חוצפה, אן אויסטרעף") צו זאגן אז דער בלויזער פאקט וואס מען האט נישט געטראפן קיין קיום בחותמיו מאכט א ריעותא, ווייל "לא נתקיים" מיינט דאך נישט אז די עדים זענען געקומען און געזאגט אז עס איז שקר, נאר פשוט אז מען האט זיי נישט געטראפן. ר' יצחק איז מודה אז עס איז אן אייגענער חידוש וואס שטייט נישט מפורש.

הלכה ג' (נשים שחזקתן שונאות זו את זו)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

לפיכך נשים שחזקתן שונאות זו את זו אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו, שמא מזויף הוא ותתכוון לקלקל אותה כדי שתינשא ותיאסר על בעלה. ואלו הן הנשים שחזקתן שונאות זו את זו: חמותה, ובת חמותה, וצרתה, אפילו היתה הצרה נשואה לאחר, ויבמתה אפילו היתה אחותה, ובת בעלה. אבל שאר כל הנשים כשרות.

2. פשוט'ער פשט

דעריבער, פרויען וואס האבן א חזקה אז זיי האבן פיינט איינע די אנדערע (צוליב פאמיליע-קאנקורענץ), זענען נישט באגלייבט צו ברענגען א גט אלס שליח פאר יענער אין ארץ ישראל. מיר האבן מורא אז צוליב דער שנאה וועט זי ברענגען א פאלשן (מזויפ'דיגן) גט כדי איר אומגליקליך צו מאכן (מקלקל זיין) – אז יענע זאל חתונה האבן מיט א צווייטן מאן אויפ'ן סמך פונעם גט, און ווען דער ערשטער מאן וועט קומען און מערער זיין, וועט זי ווערן אסור אויף איר מאן (און די קינדער וועלן זיין ממזרים).

די פינף פרויען זענען:

1. **חמותה:** איר שוויגער (ווען די שוויגער ברענגט א גט פאר דער שנור).
2. **בת חמותה:** איר שוועגערין (דעם מאנ'ס שוועסטער).
3. **צרתה אפילו היתה הצרה נשואה לאחר:** איר צרה (דעם מאנ'ס צווייטע ווייב), אפילו א געווען צרה וואס האט שוין דערנאך חתונה געהאט מיט אן אנדערן מאן.
4. **יבמתה אפילו היתה אחותה:** איר שוועגערין (דעם מאנ'ס ברודער'ס ווייב), אפילו אויב זי איז אויך איר אייגענע שוועסטער (צוויי שוועסטער וואס האבן חתונה געהאט מיט צוויי ברידער).
5. **בת בעלה:** איר שטיף-טאכטער (דעם מאנ'ס טאכטער פון אן אנדערער פרוי).

אלע אנדערע פרויען זענען אבער כשר צו ברענגען דעם גט און מען איז זיי נישט חושד.

3. חידושים און הסברים

* **די משמעות פונעם ווארט "לפיכך" (די פארבינדונג צו די פריערדיגע הלכות):**

* אויף וואס בויט דער רמב"ם דאס ווארט "לפיכך" (וויבאלד אז וואס)? הגם ביים רמב"ם מיינט "לפיכך" נישט אלעמאל א דירעקטע תוצאה פון די פריערדיגע ווערטער (נאר אמאל איז עס סתם א הלכה וואס איז פארבונדן דערמיט), קען מען עס דא יא מדויק מסביר זיין אויף צוויי אופנים:

* **ערשטער צד (קאנספיראציע מיט'ן מאן):** אנהייב לייגט ר' יצחק פאר אז "לפיכך" גייט צוריק אויפ'ן דין פון "תצא והולד ממזר" ביי אן ערעור הבעל. וויבאלד אן ערעור פונעם בעל האט

אזא שרעקליכן כח צו מאכן א פרוי אסור און אירע קינדער ממזרים, האבן מיר מורא פאר א "קאנספיראציע" (יד אחת) – אז דער מאן וועט זיך צוזאמשמועסן מיט א פרוי וואס האט פיינט זיין ווייב, איר שיקן מיט א גט, און שפעטער קומען מערער זיין כדי איר אפצוטוהן.

* **צווייטער צד (צווי שטאפלען אן קיין קאנספיראציע – דער אויסגעהאלטענער פשט):** דער חברותא און ר' יצחק קומען ארויס מיט א פיל פשוט'ערן און שארפערן פשט וואו מען דארף בכלל נישט אנקומען צו קיין יד אחת מיט'ן בעל. דער "לפיכך" גייט אויף די צווי שטאפלען פון די פריערדיגע הלכות:

1. **שטאפל 1 (קליינער קאנטראל אין ארץ ישראל):** אין ארץ ישראל גלייבט מען יעדן שליח גלייך אן "בפני נכתב". א מענטש קען אריינשפאצירן אין בית דין, אראפלייגן א גט, און אפילו ער זאגט "איך ווייס גארנישט וועגן דעם גט", קאנטראלירט עס בית דין נישט און מען לאזט די פרוי גלייך חתונה האבן (ווייל געוונעליך איז מען נישט חושד א מענטש אין אזא רשעות). דאס גיט דעם שליח אין ארץ ישראל א ריזיגע מעגליכקייט ("פאוער").
2. **שטאפל 2 (דער כח הערעור):** אויב דער בעל קומט שפעטער און איז מערער, פאלט אלעס צוזאם און זי מוז ארויסגיין פון ביידע מענער (ווי א סוטה, אסור אויפ'ן ערשטן און אויפ'ן צווייטן מאן).

* **דער רעזולטאט ("לפיכך"):** וויבאלד דאס איז דער מצב אין ארץ ישראל, קען א שוויגער אדער א שוועגערין אויף אייגענער האנט (מיט א גרויסער מאס רשעות'דיגער "קריאטיוויטעט") גיין און אליין פעלשן א גט, עס ברענגען אין בית דין אין ארץ ישראל, און בית דין וועט עס אננעמען אן קיין שום באווייזן און איר לאזן חתונה האבן. דערנאך וועט דער אמת'ער מאן אוודאי קומען און מערער זיין – נישט ווייל ער איז אין א קאנספיראציע מיט דער שוויגער, נאר ווייל ער האט באמת קיינמאל נישט געגעבן קיין גט און וויל זי נישט גט'ן! – און די פרוי וועט אומגליקליך ווערן אויף אייביג. דעריבער האבן חז"ל געזאגט אז דווקא אין ארץ ישראל (וואו מען גלייבט דעם שליח גלייך אן בפני נכתב) טארן די פרויען שחזקתן שונאות נישט זיין קיין שליח.

* **די מציאות פון דער שנאה און צרה שנשואה לאחר:** די גמרא ברענגט סברות פארוואס די אלע פרויען האבן זיך פיינט, אבער מ'זעט אויך אין דער טאג טעגליכער מציאות אז אזוי איז דער מנהג העולם. ביי א געוועזענער צרה, הגם זי האט שוין חתונה געהאט מיט אן אנדערן מאן, גייט די שנאה נישט אוועק – זי געדענקט נאך אלץ די אלטע שנאה און ווי יענע האט איר אמאל "פארברענט דאס געזיכט".

* **גייט די שנאה אין ביידע ריכטונגען (זו את זו)?** דער רמב"ם שרייבט נאר איין ריכטונג (למשל, די שוויגער פאר דער שנור, אדער די שטיף-טאכטער פאר דער שטיף-מאמע). וואס איז אבער פארקערט – צי א שנור איז כשר צו ברענגען א גט פאר איר שוויגער, אדער א שטיף-מאמע פאר איר שטיף-טאכטער ("בת בעלה")? דער רמב"ם שרייבט עס נישט קלאר, אבער אין דער גמרא שטייט אז עס גייט טאקע אין ביידע ריכטונגען ("בעקווארדס אויכעט" – שונאות זו את זו), אז עס זענען פינף פארן.

* **יבמתה אפילו היתה אחותה (שוועגערין וואס איז א שוועסטער):**

* **די קשיא:** געוונעליך איז די שנאה פון א "יבמה" (דעם מאנ'ס ברודער'ס ווייב) ווייל זי זעט אין איר א קאנקורענטקע – טאמער איר מאן שטארבט אן קינדער, וועט די פרוי דארפן ייבום פון איר מאן (וועלן איר צרה), אדער פארקערט, און זי ווייל אפטוהן און שטערן יענעם שידוך. אבער אויב די יבמה איז אויך איר אייגענע שוועסטער ("אחותה"), איז דאך בכלל נישט שייך קיין ייבום! דער יבם וועט איר סיי-ווי נישט קענען מייבם זיין ווייל זי איז אן ערוה אויף אים ("אחות אשתו"). אויב אזוי, וואס איז דעם רמב"ם'ס חידוש און פארוואס זאל דא זיין א שנאה?

* **דער תירוץ:** אפילו ווען די פראקטישע סיבה פון ייבום איז נישט שייך אין דעם פאל, פונדעסטוועגן, ווייל זיי זענען אין דעם סטאטוס פון שוועגערינס (יבמות), איז שוין ממילא דא צווישן זיי יענע נאנטשאפט און רייבונג ("א געוויסע קירבה פון אפטוהן") וואס ברענגט די שנאה, און מ'איז חושש אז זי וויל איר אפטוהן.

הלכה ד' (א שליח אין ארץ ישראל וואס וועט קראנק און מאכט אן אנדערן שליח)

1. די וועגטער פונעם רמב"ם

המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל וחלה או נאנס, משלחו ביד אחר. וכן השני אם חלה משלחו ביד אחר, אפילו מאה. והאחרון שהגיע הגט לידו נותנו לה בפני שנים ותתגרש בו, אף על פי שמת השליח הראשון.

2. פשוט'ער פשט

א שליח וואס ברענגט א גט פון איין ארט צום צווייטן אין ארץ ישראל (וואו ער איז סך הכל א שליח להולכה און דארף נישט זאגן קיין עדות פון "בפני נכתב"), און ער איז קראנק געווארן אדער עס האט פאסירט אן אונס (למשל, זיין קאר האט זיך צעבראכן) און ער קען נישט אויספירן די שליחות – מעג ער אנשטעלן א צווייטן שליח און איבערגעבן דעם גט דורך אים. אויב דער צווייטער שליח איז אויך קראנק געווארן (למשל, ס'איז געווען קאוויד), קען ער עס אויך ווייטער שיקן מיט אן אנדערן, און אזוי ווייטער אפילו הונדערט שלוחים. דער לעצטער שליח וואס באקומט דעם גט גיט עס איבער פאר דער פרוי פארנט פון צוויי עדים (ער דארף נישט קיין בית דין, נאר צוויי עדים), און זי איז מגורשת – אפילו אויב דער ערשטער שליח איז שוין געשטארבן איידער דער גט איז אנגעקומען צו איר.

3. חידושים און הסברים

* **פארוואס שטערט נישט אז דער ערשטער שליח איז געשטארבן?** ווייל וען א שליח מאכט א צווייטן שליח (אפילו ביז הונדערט), ארבעט נישט דער צווייטער שליח מכוח דעם ערשטן

שליח, נאר אלע ווערן דירעקטע שלוחים מכוחו פונעם בעל (דעם מאן). ממילא, אפילו אויב דער ערשטער שליח שטארבט אינצווישן, איז דאס שליחות פונעם מאן נאך אלץ גילטיג.

* **פארוואס דארף מען דווקא "חלה או נאנס"?**

* **די קשיא:** אזוי שטייט טאקע אין דער גמרא ("חלה"), אבער לכאורה איז עס שווער צו פארשטיין: אין הלכה איז דא א כלל אז "שליח עושה שליח" – א שליח האט א רעכט צו מאכן אן אנדערן שליח. אויב ער האט דאס רעכט און דער צווייטער ווערט א שליח דירעקט פונעם בעל, וואס גייט אונז אן צי דער ערשטער שליח איז קראנק געווארן אדער נישט? פארוואס טאר ער עס נישט איבערגעבן לכתחילה פאר א צווייטן אן קיין אונס? (ס'איז אויך נישט אינגאנצן קלאר פונעם לשון צי דאס איז נאר לכתחילה אדער אויך א תנאי בדיעבד).

* **תירוץ א' (וועגן דעם ערשטן שליח):** דאס איז צוליב קפידת הבעל. ווען דער מאן גיט פאר איינעם דעם דזשאב צו טראגן דעם גט, איז ער מקפיד אז דווקא ער זאל עס טראגן. נאר אויב עס מאכט זיך אן אונס, דעמאלט איז דער מאן מסכים אז ער זאל שיקן א צווייטן, אבער ער וויל נישט אז מענטשן זאלן עס סתם אזוי אוועקשיקן איינער פאר'ן אנדערן.

* **די קשיא אויפ'ן צווייטן שליח ("וכן השני אם חלה"):** דער רמב"ם שרייבט בפירוש: "וכן השני **אם חלה**"! אויף דעם פרעגט זיך א שטארקע קשיא: ביים ערשטן שליח קען מען פארשטיין אז דער מאן האט אים פערזענליך אויסגעקליבן ("איך האב געוראפן פאר אים"), איז ער מקפיד אז ער זאל גיין סיידן ער האט אן אונס. אבער דעם צווייטן שליח קען דאך דער מאן בכלל נישט! וואס גייט אן דעם מאן צי דער צווייטער שליח טראגט עס אליין אדער ער גיט עס איבער פאר א דריטן שליח אן א גוטן תירוץ?

* **תירוץ ב' (וועגן דעם צווייטן שליח):** מענטשן האבן נישט ליב קיין "ריבוי שלוחים" (אז א זאך זאל ארומגיין דורך טויזנט שלוחים). דער מאן איז מקפיד אז דער גט זאל נישט סתם אזוי ארומוואנדערן פון האנט צו האנט, און דעריבער מוז יעדער איינציגער סטעפ האבן א גוטן תירוץ (אן אונס) כדי עס ווייטער צו געבן. (זע אויך ווייטער אין הלכה כ' אין נאמען פונעם *מראה משנה* אז אויב דער בעל זאגט בפירוש אז ער מעג שיקן אן אנדערן, דארף מען נישט קיין אונס).

הלכה ה' (שליח גט אין חוץ לארץ, שמות הגויים, און נאמנות השליח)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

שליח שהביא גט ממקום למקום בחוצה לארץ, או מארץ ישראל לחוצה לארץ [או מחוצה לארץ לארץ ישראל], אם היה השליח עומד שם בשעת כתיבת הגט וחתימתו, הרי הוא אומר בפני שנים: בפני נכתב ובפני נחתם, ואחר כך יינתן לה בפניהם ותתגרש בו. ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו, ואפילו היו עדיו כשמות הגויים, אין חוששין להן. לפיכך בא הבעל וערער אין משגיחין בו. לפיכך אף הנשים ששונאות זו את זו [כשרות להביא גט בחוצה לארץ]... וכן אם הביא גט בארץ ישראל ואמר בפני נכתב ובפני נחתם אף על פי שאינו צריך אם יבוא הבעל ויערער אין משגיחין בו.

2. פשוט'ער פשט

וועז א שליח ברענגט א גט פון איין ארט צום צווייטן אין חוץ לארץ, אדער פון ארץ ישראל קיין חוץ לארץ, אדער פון חוץ לארץ קיין ארץ ישראל – מוז דער שליח אליין זיין דערביי ("עומד שם") און צוזען בשעת מען שרייבט און מען חתמ'עט דעם גט. וועז ער קומט אן, דארף ער עדות זאגן פארנט פון צוויי מענטשן: "בפני נכתב ובפני נחתם", און דערנאך גיט ער איר דעם גט פארנט פון די צוויי עדים און זי ווערט דערמיט מגורשת. דער גט איז כשר אפילו אויב מיר דא קענען בכלל נישט די עדים וואס זענען אונטערגעשריבן אויפ'ן גט, און אפילו אויב די נעמען פון די עדים אויפ'ן גט זענען גוי'אישע נעמען – מיר זארגן זיך נישט דערפאר.

וועז דער שליח זאגט בפני שנים "בפני נכתב ובפני נחתם", האט ער א פולקאמע נאמנות; ממילא אויב דער מאן קומט שפעטער און איז מערער, הערט מען אים נישט אויס. צוליב דעם זענען אפילו די פרויען וואס האסן איינע די אנדערע (ששונאות זו את זו, ווי א צרה אדער שוויגער, וואס זענען געווענליך פסול צו ברענגען א גט אין ארץ ישראל) יא באגלייבט וועז זיי דארפן זאגן "בפני נכתב". אזוי אויך, אויב א שליח אין ארץ ישראל האט געזאגט "בפני נכתב ובפני נחתם" – הגם מען דארף עס דארט נישט זאגן – העלפט עס אז אויב דער בעל קומט און איז מערער, הערט מען אים נישט אויס.

3. חידושים און הסברים

* **נאמנות השליח:** וויבאלד דער שליח איז נאר א יחיד (איין עד), האבן אים די חכמים געגעבן אן עקסטערן כח און נאמנות ("שליח איז א גרויסע זאך").

* **פארוואס שטערט נישט אז די עדים האבן גוי'אישע נעמען?** ווייל די גמרא אין מסכת גיטין (דף י"א) זאגט א כלל: "רוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות הגויים" – רוב אידן אין חוץ לארץ האבן גוי'אישע נעמען. און וויבאלד דער שליח זאגט עדות "בפני נכתב ובפני נחתם", האט ער דאך אליין צוגעזען אז אלעס איז געווען כשר און אז די עדים וואס האבן אונטערגעשריבן זענען אידן, ממילא איז מען נישט חושש פאר די גוי'אישע נעמען.

* **:**

* אין די צייטן פון דער גמרא (בזמן האמוראים) זעט אויס פונעם לשון הגמרא אז אידן אין חוץ לארץ האבן אפילו נישט געהאט קיין צווי נעמען, נאר בלויז איין גוי'אישן נאמען.

* שפעטער, אין די צייטן פון תוספות (ווי מען זעט אין תוספות אין גיטין אין פרק השולח/שניות ביי הלכות שמות גיטין) און ביז'ן לעצטן דור, איז געווארן דער מנהג אז רוב אידן אין חוץ לארץ האבן געהאט צווי נעמען – א לשון-קודש'דיגן/אידישן נאמען און

א לאקאלן גוי'אישן נאמען (למשל: יצחק און אייזיק, אדער איגנאץ אין אונגארן). אסאך פון יענע פרעמדע נעמען זענען מיט דער צייט איינגעבירגערט געווארן און געווארן אינגאנצן אידישע נעמען וואס אידן האבן מיטגעברענגט מיט זיך (צב"ש: טעוועל, זלמן).

* דער חילוק אין הלכה איז, אז אויב עס שטייט אן אנדער (גוי'אישער) נאמען וועט עס נישט געלטן ווי א "גט מזויף מתוכו" און עס מאכט נישט קיין ערעור אויפ'ן גט מצד די עדים אדער בית דין, ווייל אין חוץ לארץ איז דאס אינגאנצן נארמאל אז אן איד האט א גוי'אישן נאמען (אנדערש ווי אין ארץ ישראל וואו מען האט נישט קיין גוי'אישע נעמען, וואו דאס וואלט אפשר יא געווען א פראבלעם).

* **פארוואס די "נשים ששונאות זו את זו" זענען באגלייבט ביי בפני נכתב:** ר' יצחק איז מסביר די סברא: וועז מען דארף נישט זאגן בפני נכתב (ווי אין ארץ ישראל), האט מען מורא אז די שונאות וועלן פאלשערהייט ברענגען א געפעלשטן גט כדי צו שעדיגן די פרוי – ווייל זייער גאנצער פלאן איז אז זי זאל חתונה האבן און דערנאך וועט דער מאן קומען מערער זיין און זי קאליע מאכן. אבער דא, וואו זיי מוזן זאגן "בפני נכתב", ווייסן זיי דאך אז איינמאל זיי זאגן עס, גייט דאס באשטעטיגן דעם גט און עס וועט גארנישט העלפן אויב דער מאן וועט שפעטער קומען מערער זיין (מען וועט אים סיי ווי נישט גלייבן, אפילו אויב דער גט איז טאקע שקר!). קומט אויס אז דורך ברענגען א פאלשן גט און זאגן בפני נכתב וועלן זיי איר נאר ארויסהעלפן צו באקומען א גילטיגן גט בחנם, און נישט קענען שעדיגן. ממילא וועלן זיי עס זיכער נישט טוהן אויף שקר, און דעריבער זענען זיי נאמן.

* **דער כח פון בפני נכתב אין ארץ ישראל:** אויב א שליח אין ארץ ישראל איז געווען "פרומער" ווי מען דארף און האט יא געזאגט בפני נכתב, איז עס באמת א זייער ניצליכע זאך (א טובה פאר דער פרוי). דער חידוש דא איז אז דאס נאמנות וואס חכמים האבן געגעבן פאר'ן שליח איז נישט באגרעניצט נאר צו א פלאץ וואו די תקנה צווינגט אים צו זאגן (חוץ לארץ), נאר חכמים האבן געגעבן אן אלגעמיינעם כח פון נאמנות פאר'ן שליח אז ווען אימער ער זאגט בפני נכתב ארבעט עס ווי א קיום הגט צו מבטל זיין דעם מאנ'ס ערעור.

* **:**

* דער חילוק צווישן ארץ ישראל און חוץ לארץ ביי גיטין איז נישט קיין "גזירת הכתוב" וועגן די געאגראפישע גבולות פון ארץ ישראל, נאר עס וועגדט זיך אין דעם צי עס איז א פלאץ וואו עס איז גרינג מקיים צו זיין דעם גט דורך זיינע אונטערשריפטן ("לקיימו בחותמיו" – צו טרעפן עדים וואס קענען די חתימות).

* אין די פוסקים שטייט אז היינטיגע צייטן דארף מען זאגן "בפני נכתב" איבעראל, אפילו אין ארץ ישראל. אבער מען וואלט לכאורה געקענט זאגן פונקט פארקערט! היינט, אז עס איז דא טעלעפאנען און אינטערנעט, איז די גאנצע וועלט פארבונדן און עס איז זייער גרינג צו באשטעטיגן חתימות פון איין עק וועלט צום צווייטן – אויב אזוי, וואלט היינט די גאנצע וועלט געדארפט האבן א דין ווי "ארץ ישראל" אז מען זאל אינגאנצן נישט דארפן זאגן "בפני נכתב"!

* אין די מפרשים אונטן (וואס צייכענען אן צום ספר "משפט הגט") וועלט טאקע געברענגט אז עס זענען דא היינטיגע פוסקים וואס טענה'ן אז היינט דארף מען נישט זאגן בפני נכתב, ווייל עס איז גרינג אנצוקומען פון איין פלאץ צום צווייטן. אנדערע פוסקים זאגן אז עס איז א גזירה און עס בלייבט. ר' יצחק וואונדערט זיך אויף די וואס רופן עס א פיקסירטע "גזירה": אין דער תקנה אליין שטייט דאך קלאר אז אין ארץ ישראל דארף מען נישט, און אין דער גמרא שטייט אז "עשו בבל כארץ ישראל לענין גיטין" נאכדעם וואס עס איז געווארן א גרויסער אידישער ישוב אין בבל און עדים זענען געווען מצויים – זעט מען דאך אז עס הענגט יא אפ אין דעם מציאות צי מען קען גרינג טרעפן עדים!

הלכה ו' [ח'] (וועז דער שליח איז נישט געווען בשעת כתיבה וחתימה)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתימה לא יינתן לה אלא אם כן נתקיים בחותמיו. ויש לשליח להיות אחד מן השלשה שיקיימו אותו בחותמיו. ואם לא נתקיים בחותמיו וניתן לה הרי זה פסול עד שיתקיים. בא הבעל וערער ולא נתקיים אינה מגורשת. אבד הגט הרי זו ספק מגורשת.

2. פשוט'ער פשט

אויב דער שליח איז נישט געווען דערביי וועז מען האט געשריבן און אונטערגעשריבן דעם גט (און קען נישט זאגן בפני נכתב), טאר מען נישט געבן דעם גט פאר דער פרוי ביז מען איז מקיים דעם גט דורך זיינע חתימות (עדים באשטעטיגן די אונטערשריפטן פאר א בית דין). דער שליח אליין קען זיין איינער פון די דריי דיינים וואס זענען מקיים דעם גט (אויב ער קען די חתימות). אויב מען האט איר געגעבן דעם גט אן קיום, איז דער גט פסול (מדרבנן) ביז מען וועט עס מקיים זיין. אויב דער מאן קומט און איז מערער איידער מען האט עס מקיים געווען, איז זי נישט מגורשת. אויב דער גט איז פארלוירן געוואארן (נאכ'ן ערעור), איז זי א ספק מגורשת.

3. חידושים און הסברים

* **קיום השטר דארף א בית דין פון דריי, און דער שליח וועזט א דיין:** פון דעם וואס דער רמב"ם זאגט אז דער שליח קען זיין "אחד מן השלשה", זעט מען קלאר אז קיום שטרות איז א מעשה בית דין וואס פארלאנגט דריי דיינים (עדים קומען פאר'ן בית דין, אדער די דיינים אליין דערקענען די חתימות, און דער בית דין גיט ארויס א פסק/אפירענונג אז דער שטר איז מקוים).

* **וואס איז דער חידוש אז דער שליח קען זיין איינער פון די דריי מקיימים?**

1. מען וואלט געקענט טראכטן אז ער איז א "נוגע בדבר" (ווייל ער איז דער שליח וואס וויל אויספירן זיין שליחות).

2. מען וואלט געקענט טראכטן אז עס איז א פראבלעם פון "עד נעשה דיין". דער תירוץ איז אז דא איז ער בכלל נישט קיין עד (ווייל ער האט נישט געזען די כתיבה וחתימה און זאגט נישט קיין עדות פון בפני נכתב), נאר ער קען בלויז די שריפט פון די עדים און זיצט גלייך אלס א דיין אינעם בית דין צו פסק'ענען דעם קיום.

* **די מדרגה פונעם פסול וועז מען האט געגעבן דעם גט אן קיום:** מדאורייתא איז דער גט כשר (ווייל ווילאנג עס איז נישטא קיין ערעור, האט א גט א חזקת כשרות ווי אין דער פאריגער הלכה). אבער מדרבנן איז עס פסול "עד שיתקיים", ווייל אין חוץ לארץ האבן חכמים מתקן געווען אז א גט מוז האבן אדער בפני נכתב אדער קיום כדי צו פארמיידן א מצב וואו דער מאן וועט קענען מערער זיין.

* **פארגלייך צו די פריערדיגע הלכות לגבי ממזרות און אבד הגט:** וועז דער מאן איז מערער און עס איז נישט מקוים געווארן, שרייבט דער רמב"ם "אינה מגורשת". אין די פריערדיגע הלכות האט דער רמב"ם צוגעלייגט "תצא והולד ממזר", און דא שרייבט ער עס נישט בפירוש, אבער לכאורה מיינט ער דא דאס זעלבע (און דא איז עס אפילו ערגער, ווייל אין חוץ לארץ איז דא א תקנת חכמים נישט צו געבן אן קיום). און אויב דער גט איז פארלוירן געווארן (אבד הגט), איז זי א ספק מגורשת, ווייל זי קען טענה'ן אז וועז דער גט וואלט דא געווען, וואלט מען געקענט טרעפן עדים עס מקיים צו זיין.

הלכה ז' [ט'] (דער טעם התקנה פון בפני נכתב)

1. די וועריטער פונעם רמב"ם

ומפני מה הצריכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם בחוצה לארץ כדי שלא תהיה האשה צריכה לקיימו אם יבוא הבעל ויערער מפני שאין העדים מצויין לקיימו ממקום למקום בחוצה לארץ.

2. פשוט'ער פשט

פארוואס האבן חכמים מחייב געווען צו זאגן בפני נכתב ובפני נחתם אין חוץ לארץ? כדי די פרוי זאל נישט דארפן גיין זוכן עדים מקיים צו זיין דעם גט אויב דער מאן וועט קומען און מערער זיין, ווייל אין חוץ לארץ זענען עדים נישט מצוי פון איין פלאץ צום צווייטן.

3. חידושים און הסברים

* **לטובת הנשים:** די תקנה איז געמאכט געווארן לטובת הנשים ("צו העלפן נעבעכדיגע פרויען"), אז זיי זאלן נישט בלייבן הענגען אן א וועג צו באשטעטיגן דעם גט וועז דער מאן מאכט אן ערעור.

הלכה ח' [י'] (וועז דער מאן ברענגט א ראיה ברורה אז דער גט איז מזויף)

1. די וועריטער פונעם רמב"ם

בעל שהביא ראיה ברורה שגט זה שנאמר בו בפני נכתב ובפני נחתם מזויף הרי זה בטל. שלא האמינו דבריו של אחד שאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא לדחות ערעור הבעל שאין עמו ראיה אבל במקום עדים שמכחישין אותו אינו נאמן.

2. פשוט'ער פשט

אויב דער מאן ברענגט א קלארע ראיה (ראיה ברורה) אז א גט אויף וועלכן דער שליח האט געזאגט בפני נכתב ובפני נחתם איז פאלש (מזויף), איז דער גט בטל. ווייל חכמים האבן נאר געגלייבט דעם איינציגן שליח כדי אפצושטויסן א פוסטן ערעור פונעם מאן וואס האט נישט קיין ראיה; אבער קעגן צוויי עדים וואס זענען אים מכחיש, איז דער שליח נישט באגלייבט.

3. חידושים און הסברים

* **וואס מיינט "ראיה ברורה"?** פון די וויטערדיגע וועריטער פונעם רמב"ם ("במקום עדים שמכחישין אותו") זעט מען גלייך אז "ראיה ברורה" מיינט פשוט אז דער בעל ברענגט צוויי כשר'ע עדים וואס זאגן עדות אז דער גט איז מזויף. קעגן צוויי עדים קען דאס נאמנות פון איין שליח (עד אחד) זיכער נישט העלפן.

* **לומדות אין ערעור הבעל און א גרויסע קשיא אויפ'ן רמב"ם:** דער רמב"ם איז דא מגלה די לומדות פון דער סוגיא: אן "ערעור הבעל" אליין (אן עדים) איז באמת א שוואכע זאך ("שאין עמו ראיה"), און דערפאר איז ענוג דאס נאמנות פון איין שליח דאס אפצושטויסן. אויף דעם פרעגט זיך א שטארקע קשיא אויפ'ן רמב"ם אליין: אויב דער רמב"ם האלט דא (און אזוי זעט אויס אין דער גמרא) אז דעם מאנ'ס ערעור אליין איז א שוואכע זאך און דער גאנצער זכות ערעור פונעם בעל איז נאר מדרבנן – וויאזוי האט דער רמב"ם געקענט פסק'ענען פריער (אין הלכה ב') אז וועז דער בעל איז מערער אויף א גט אן קיום "תצא והולד ממזר"?! אויב דער ערעור האט נישט קיין ראיה און איז א שוואכע זאך מדרבנן, פארוואס זאל דאס קינד ווערן א ודאי ממזר? דאס בלייבט אלס א גרויסע שוועריגקייט אויפ'ן פריערדיגן רמב"ם.

הלכה ט' [י"א] (דער גדר פון ארץ ישראל און בבל לענין גיטין, און א גט וואס איז געשריבן אין איין ארט און גע'חתמ'עט אין א צווייטן)

1. די וועריטער פונעם רמב"ם

הנהרות שבארץ ישראל והנסין שבים הגדול שבתוך התחום של ארץ ישראל הרי הן כארץ ישראל, ושחוץ לתחום כחוצה לארץ. ובהלכות תרומות יתבארו תחומי ארץ ישראל. ובבל כארץ ישראל לגיטין. גט שכתבו בארץ וחתמו בחוצה לארץ צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. כתבו בחוצה לארץ וחתמו בארץ אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

2. פשוט'ער פשט

די טייכן וואס זענען אין ארץ ישראל (ווי דער כנרת), און די "נסין" (קליינע אינזלען) אינעם ים הגדול (מיטלענדישן ים) וואס געפינען זיך אינעם תחום (גרענץ-ליניע) פון ארץ ישראל, האבן א דין ווי ארץ ישראל לענין גיטין (און מען דארף נישט זאגן אויף א גט וואס קומט פון דארט "בפני נכתב ובפני נחתם"). אויב זיי זענען אינדרויסן פונעם תחום, האבן זיי א דין ווי חוץ לארץ. די געגנויע תחומים פון ארץ ישראל וועלן אויסגעשמועסט ווערן אין הלכות תרומות.

בבל האט דעם זעלבן דין ווי ארץ ישראל בנוגע גיטין (מען דארף דארט נישט זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם").

אויב מען האט געמאכט דעם גט "האלב און האלב": מען האט אים געשריבן אין ארץ ישראל אבער די עדים האבן גע'חתמ'עט אין חוץ לארץ – דארף דער שליח זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם". פארקערט, אויב מען האט אים גע

שריבן אין חוץ לארץ און גע'חתמ'עט אין ארץ ישראל – דארף ער עס נישט זאגן.

3. חידושים און הסברים

*** קדושת ארץ ישראל קעגן פראקטישער מציאות, און דער חידוש אין "ובהלכות תרומות יתבארו":**

* הגם דער חילוק צווישן ארץ ישראל און חוץ לארץ ביי גיטין איז לכאורה א פראקטישע זאך (צי עס זענען דא בתי דינים און עדים מצויים לקיימו), גייט אבער דער רמב"ם יא אריין אין די געאגראפישע גרעניצן און תחומין פון ארץ ישראל.

* דער רמב"ם לערנט אונז דא אז די זעלבע גבולות פון ארץ ישראל וואס גילטן לגבי הלכות תרומות ומעשרות, גילטן אויך דא לגבי הלכות גיטין. אבער דערויף פרעגט זיך א קשיא: אויב די גבולות זענען אינגאנצן די זעלבע, פארוואס דארף דער רמב"ם דא בכלל אריינברענגען די הלכה פון "נסין" און נהרות? לכאורה געהערט די הלכה פון נסין אויך צו הלכות תרומות, האט דאך דער רמב"ם געקענט דא פשוט שרייבן "עיין הלכות תרומות" און מען וואלט שוין אלעס פארשטאנען פון דארט! די קשיא בלייבט אן אן ענטפער ("אני לא מבין").

*** וואס זענען די "נסין שבים הגדול"? (די מציאות פון אינזלען נעבן ארץ ישראל):**

* "נסין" טייטשט קליינע אינזלען (איילענדס). אבער ר' יצחק שטעלט זיך אפ אויף א מציאות'דיגער שאלה: וועלכע אינזלען זענען בכלל דא אינעם ים הגדול גלייך נעבן/אנטקעגן ארץ ישראל? אויף דער מאפע זעט מען נישט קיין שום געהעריגע אינזלען (ציפערן / סייפרוס איז שוין אסאך ווייטער). עס ווערן ארויסגעברענגט עטליכע השערות וואס דער רמב"ם קען מיינען:

1. אפשר איז דא עפעס א קליינער פארט אדער א שטיקל שטח וואס שטעקט זיך ארויס פונעם לאנד אריין אינעם וואסער.

2. עס זענען דא אזעלכע וואס טייטשן אז עס מיינט קליינע הארטע שטיקלעך (שטיינער/פעלזן) וואס שטעקן זיך ארויף פונעם וואסער – ווי למשל אין חיפה אדער אין תל אביב ממש ביים פארט זענען דא אזעלכע פיצלעך שטיקלעך, אבער ס'איז מאדנע צו זאגן אז אויף דעם רעדט דער רמב"ם.

3. אפשר רעדט מען פון א קינסטליכן אינזל וואס מענטשן קענען אויפבויען אין ים.

* אלעס וועגדט זיך וויאזוי מען ציעט די ליניע פונעם תחום (און עס איז דא א תוספות וואס רעדט וועגן דעם וויאזוי די ליניע גייט אראפ), און מען וואלט געדארפט פרעגן דעם מחבר פונעם ספר "גבולות ארץ ישראל" אויף צו באלייכטן דעם ענין.

* **דער טעם פארוואס בבל איז ווי ארץ ישראל:** ביים אנהייב ווערט געזאגט אז בבל איז געווארן דער נייער צענטער (אזוי ווי מען זאגט "ירושלים דאמעריקע"), א "מקום תורה" וואו עס זענען דא בני תורה וואס זענען בקיאים אין לשמה. אבער תיכף ווערט דאס פארראכטן: דער עיקר טעם איז נישט אזוי שטארק צוליב דער תורה, נאר מער צוליב דעם וואס עס איז א גרויסער ישוב און **"שיירות מצויות"** – עס זענען שטענדיג דא עדים למצוא לקיימו. (לויט דעם זענען טאקע דא היינטיגע פוסקים וואס זאגן אז אויך אין אונזערע צייטן, ווען עס איז אומעטום שכיח צו טרעפן עדים, דארף מען נישט זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם", אזוי ווי אין בבל און ארץ ישראל).

* **אזלינן בתר חתימה:** פון דער הלכה וועגן א גט וואס איז געשריבן אין איין ארט און גע'חתמ'עט אין א צווייטן, זעט מען ארויס א כלל אז מען גייט אינגאנצן נאכ'ן ארט פון דער חתימה ("בתר חתימה"). די סברא דערצו איז: הגם דער שליח דארף אויך זאגן "בפני נכתב", אבער דער עיקר אישור און קיום פונעם גט איז דאך די חתימת העדים, דעריבער גייט אלעס נאך דער חתימה.

הלכות י' – י"א [י"ב – י"ג] (ווען דער שליח האט נאר געזען א טייל פון דער כתיבה אדער חתימה)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

נכתב מקצת הגט בפניו ונחתם כולו בפניו, אם מקצתו הראשון הוא אפילו לא נכתב בו אלא שיטה אחת בפניו, או ששמע קול הקולמוס כותב וחתמו העדים בפניו, אומר בפני נכתב ובפני נחתם. וכן אם יצא הסופר לשוק וחזר והשלים את הגט אינו חושש שמא אחר מצאו ואמר לו ולשם אחר כתבו, אלא אומר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל אם אמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם, או בפני נחתם ולא בפני נכתב, או בפני נכתב ונחתם מקצתו – כגון שחתם עד אחד בפניו והשני שלא בפניו, אפילו היה הוא העד השני – הרי זה יתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה. ואם העיד הוא ואחר על העד השני שלא חתם בפניו, ואין צריך לומר אם העידו שנים אחרים על כתב יד העד השני, שזה כשר.

2. פשוט'ער פשט

אויב דער שליח האט געזען נאר א טייל פון דער כתיבה און די גאנצע חתימה: אויב ער האט געזען דעם אנהייב פונעם שרייבן – אפילו נאר איין שורה (פון די צוועלף שורות פונעם גט), אדער

אפילו ער האט נישט געזען נאר געהערט דעם קול פונעם קולמוס ווי עס קראצט און שרייבט, און דערנאך האבן די עדים גע'חתמ'עט פאר אים – קען ער זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם". אויך אויב דער סופר איז אינמיטן שרייבן ארויסגעגאנגען אין שוק און איז צוריקגעקומען און האט צוגעענדיגט דעם גט, דארף מען נישט חושש זיין אז אין שוק האט אים א צווייטער מענטש געטראפן און אים געבעטן צו שרייבן א גט פאר זיין ווייב און ער האט עס געשריבן לשם אן אנדערן; נאר דער שליח זאגט "בפני נכתב ובפני נחתם".

אבער אויב ער זאגט נאר איין טייל ("בפני נכתב" אן "בפני נחתם", אדער פארקערט), אדער ער האט געזען די כתיבה און נאר איין עד חתמ'ענען – אפילו אויב דער שליח אליין איז געווען דער צווייטער עד וואס האט גע'חתמ'עט אויפ'ן גט – פארלירט ער די קולא פון "בפני נכתב", און מען מוז מקיים זיין דעם גט דורך די חתימות ("יתקיים בחותמיו") איידער מען גיט עס פאר דער פרוי. אבער אויב דער שליח צוזאמען מיט נאך איין מענטש זאגן עדות אויף דער חתימה פונעם צווייטן עד (וואס האט נישט גע'חתמ'עט פאר אים), און כל שכן אויב צווי אנדערע מענטשן זאגן עדות אויף דער חתימה פונעם צווייטן עד, איז דער גט כשר.

3. חידושים און הסברים

* **די תלות אין די געשריבענע עדים אויפ'ן גט:** ביים לערנען דעם דין פון "אפילו היה הוא העד השני", וועלט באמערקט א יסוד: דערמיט אז דער שליח אליין איז איינער פון די צווי חותמים אויפ'ן גט, איז דאך נישטא קיין באזונדערער עד פונדרויסן אויסער די צווי געשריבענע חתימות. פון דעם זעט מען אז אפילו וועט א שליח זאגט "בפני נכתב ובפני נחתם", פארלאזט מען זיך נאך אלץ אויפ'ן געשריבענעם גט אז למעשה זענען דא צווי עדים אויף אים.

* **די גרויסע קשיא אויפ'ן דין "ואם העיד הוא ואחר על העד השני":** עס פרעגט זיך א שטארקע קשיא וויאזוי דער דין ארבעט, באזירט אויף דער סוגיא אין דער גמרא (גיטין דף ט"ו-ט"ז):

* **דער כלל אין דער גמרא:** די פריערדיגע הלכה (אז אפילו "הוא העד השני" איז פסול) איז געבויט אויפ'ן כלל פון דער גמרא: **"או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים"** (רב אשי זאגט דארט אז מען קען נישט מאכן א גט כשר האלב דורך דער תקנה פון "בפני נכתב" און האלב דורך הלכות קיום שטרות, ווייל "אתי לאחלופי"). אויב דער שליח האט אלעס געזען, ארבעט די תקנת חכמים; טאמער נישט, דארף מען האבן א געהעריגן קיום הגט.

* **וואס איז א געהעריגער קיום הגט?** מען דארף האבן צווי עדים וואס זאגן עדות אויף יעדער איינציגער פון די צווי חתימות.

* **די סתירה אין דער סיפא:** אינעם פאל וואו דער שליח איז אליין איינער פון די חותמים, און ער האט נישט געזען דעם צווייטן עד חתמ'ענען, אבער ער מיט נאך איינעם ("הוא ואחר") אדער צווי אנדערע ("שנים אחרים") זאגן עדות אויף דער חתימה פונעם צווייטן עד – זאגט דער רמב"ם אז דער גט איז כשר. פרעגט זיך: אויף דער חתימה פונעם צווייטן עד זענען טאקע דא צווי עדים ("הוא ואחר" אדער "שנים אחרים"), איז יענע חתימה מקויים געווארן דורך א געהעריגן קיום. אבער וואס איז מיט דער ערשטער חתימה – דאס הייסט, מיט דער חתימה פונעם שליח אליין?! אויף זיין אייגענער חתימה איז ער דאך נאר איין מענטש!

* **די צווי אפציעס און פארוואס ביידע זענען שוועך:**

1. אויב מען וועט זאגן אז אויף זיין אייגענער חתימה איז ער באגלייבט אלס איין עד מכח דער קולא און זכות פון "בפני נכתב" (און דערפאר קען ער מצטרף זיין מיט א צווייטן אויף דער צווייטער חתימה) – קומט דאך אויס אז דער גט ווערט כשר האלב פון "בפני נכתב" (אויף זיין חתימה) און האלב פון "קיום הגט" (אויף דער צווייטער חתימה)! דאס גייט דאך גלייך קעגן דעם כלל פון דער גמרא (וואס דער רמב"ם אליין פסק'ענט אין דער רישא) אז מ'קען נישט מישן תקנת חכמים מיט קיום הגט!

2. א צווייטער צד: אפשר דארף מען דא בכלל נישט אנקומען צו "בפני נכתב", נאר דאס וואס א מענטש קומט אליין אין בית דין און זאגט "דאס איז מיין חתימה" ווערט געערעכנט ווי א גוטער קיום השטר? אבער עס איז א שטארקער צווייפל אין דעם: "יתקיים בחותמיו" מיינט אז אדער דער בית דין אליין דערקענט די חתימה, אדער צווי עדים קומען און זאגן עדות אז זיי דערקענען די חתימה. וועלט מען קען נישט זיין חתימה און דער עד קומט אליין אן א צווייטן עד און זאגט "איך האב גע'חתמ'עט", איז ער דאך נאר איין עד אויף זיין כתב יד!

* די סוגיא בלייבט איבער בצריך עיון ("איך פארשטיי נישט וויאזוי עס ארבעט, בקיצור ס'איז נישט קלאר").

הלכה י"ב [י"ד – ט"ו] (צווי שלוחים וואס ברענגען א גט מחוץ לארץ)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

שנים שהביאו גט בחוצה לארץ אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם, הואיל ונתנו להם הבעל ליתנו לאשתו הרי אלו נותנין לה ותהיה מגורשת... מפני שהבעל אינו יכול לערער שהרי שלוחיו הן עדיו... במה דברים אמורים? בזמן שהגט יוצא מתחת יד שניהם, אבל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם צריכין לומר בפנינו נכתב ונחתם. לפיכך אם אמר אחד בפני נכתב ואפילו שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם... לא יינתן לה עד שיתקיים בחותמיו. אבל אם אמר אחד בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם הרי זה כשר אף על פי שאינו יוצא מתחת יד שניהם.

2. פשוט'ער פשט

וועלט דער בעל שיקט צווי שלוחים צוזאמען צו ברענגען א גט אין חוץ לארץ, אפילו אויב דער גט איז נישט געשריבן און נישט גע'חתמ'עט געווארן פאר זיי (לא נכתב ונחתם בפניהם), דארפן זיי נישט זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם". וויבאלד דער בעל האט עס זיי איבערגעגעבן צו געבן פאר זיין ווייב, קענען זיי עס איר איבערגעבן צוזאמען און זי איז מגורשת (ווייל דער בעל קען נישט

מערער זיין אויפ'ן גט אפילו עס איז נישט מקוים, ווייל "שלוחיו הן עדיו").

דאס איז נאר וועו דער גט קומט ארויס פון ביידענס הענט ("יוצא מתחת יד שניהם"). אבער וועו עס קומט נישט ארויס פון זייערע הענט, מוזן זיי זאגן "בפנינו נכתב ונחתם". דעריבער, אויב נאר איינער זאגט "בפני נכתב", אדער אפילו צוויי זאגן "בפנינו נכתב" אבער נאר איינער זאגט "בפני נחתם", טאר מען איר נישט געבן דעם גט ביז עס ווערט מקוים בחותמיו. אבער אויב איינער זאגט "בפני נכתב" און צוויי זאגן "בפנינו נחתם", איז דער גט כשר אפילו עס איז נישט יוצא מתחת יד שניהם.

3. חידושים און הסברים

* **הן הן שלוחיו הן הן עדיו:** דער יסוד פארוואס צוויי שלוחים דארפן נישט זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם" איז ווייל וועו צוויי מענטשן ווערן געשיקט איבערצוגעבן דעם גט, זענען זיי גלייכצייטיג אויך די עדי מסירה ("שלוחיו הן עדיו"). דאס איז א קל וחומר: וועו די צוויי וואלטן געזאגט "בפנינו נתגרשה" וואלט זי געווען מגורשת אפילו אן א גט, ממילא קען דער בעל נישט מערער זיין קעגן צוויי עדים.

* **סברא און אויפקלערונג וועגן ערעור פון "מזויף":** וואספארא ערעור וואלט דער בעל בכלל געקענט מאכן וועו ער האט עס אליין געגעבן פאר צוויי עדים — מ'קען דאך נישט חושד זיין אז ער וויל טוהן אן עבירה און מכשיל זיין מיט א פאלשן גט? דער הסבר איז אז "מזויף" מיינט נישט א ליגנט, נאר דער בעל קען שפעטער טענה'ן אז ער האט עס נישט געשריבן נאר א צווייטער מיט'ן זעלבן נאמען (א צווייטע רחל און א צווייטע לאה). אבער וויבאלד ער האט עס אליין איבערגעגעבן פאר די צוויי שלוחים אלס זיין גט, קען ער נישט מערער זיין קעגן זייער עדות.

* **דער תנאי פון "יוצא מתחת יד שניהם" און די מחלוקת הראשונים:**

* אין אנפאנג איז א ספק וויאזוי דאס ארבעט: צי מיינט עס בוכשטעבליך אז ביידע האלטן דאס שטיקל פאפיר צוזאמען וועו זיי קומען אין בית דין, אדער עס מיינט אז ביידע זענען באשטימט געווארן אלס איין "טים" פון שלוחים (און אויב עס איז "אינו יוצא מתחת ידם", מיינט עס אז דער גט איז אנגעקומען אין בית דין פון זיך אליין און זיי קומען נאר זאגן עדות אז דער מאן האט עס זיי געגעבן, אדער אז נאר איינער פון זיי האלט עס).

* **מגיד משנה:** דער **מגיד משנה** ("דער הייליגער ווידאל פון טולוזא") ברענגט שוין די זעלבע מחלוקת ראשונים פון א טויזנט יאר צוריק וויאזוי צו טייטשן דעם רמב"ם — צי "יוצא מתחת ידם" מיינט בוכשטעבליך אז ביידע האלטן דעם גט, אדער עס מיינט נאר אז זיי זענען ביידע שלוחים אויפ'ן גט.

* **דינים וועו עס איז "אינו יוצא מתחת יד שניהם":**

* אויב עס קומט נישט ארויס פון ביידענס הענט, דארף מען די הלכות פון "בפני נכתב". ממילא, אפילו איין קליינער חסרון אין דער אמירה (אז עס זענען נישטא קיין צוויי אויף דער חתימה און דער שליח אליין זאגט נישט ביידע חלקים פון נכתב ונחתם) פסל'ט עס ביז מען איז מקיים די חתימות.

* אבער אויב איינער זאגט "בפני נכתב" און צוויי זאגן "בפנינו נחתם", איז עס כשר אפילו עס איז "אינו יוצא מתחת ידם". פארוואס? נישט צוליב דעם דין שליח און דער באזונדערער נאמנות פון "בפני נכתב" (ווייל עס גייט נישט האלב אויף האלב), נאר פשוט ווייל וועו צוויי עדים זאגן "בפנינו נחתם" איז דאס גופא א פולקאמער "נתקיים בחותמיו" (צוויי מענטשן זאגן עדות אז זיי האבן געזען חתמ'ענען).

הלכה י"ג [ט"ז – י"ז] (א שליח וואס האט איבערגעגעבן א גט אן זאגן "בפני נכתב", אדער איז געווארן שטום)

1. די וועריטער פונעם רמב"ם

[המביא גט בחוצה לארץ] ונתנו לה בינו לבינה או בפני שנים ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם, אף על פי שנישאת נוטלו ממנה ונותנו לה בפני שנים ואומר בפני נכתב ובפני נחתם... ואם לא נטלו ממנה הרי זה פסול עד שיתקיים בחותמיו. נתנו לה ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנשתתק, הרי זה יתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה.

2. פשוט'ער פשט

א שליח וואס האט געברענגט א גט אין חוץ לארץ און האט עס איר געגעבן "בינו לבינה" (אן קיין עדים בכלל), אדער פאר צוויי עדים אבער ער האט פארגעסן צו זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם" (כאטש ער האט יא געזען די כתיבה און חתימה) — אפילו זי האט שוין חתונה געהאט ("אף על פי שנישאת"), נעמט מען צוריק דעם גט פון איר ("נוטלו ממנה"), און דער שליח גיט עס איר נאכאמאל פאר צוויי עדים און זאגט "בפני נכתב ובפני נחתם". אויב ער האט עס נישט צוריקגענומען, איז עס פסול מדרבנן ביז עס ווערט מקוים בחותמיו.

אויב ער האט איר געגעבן דעם גט און האט נישט באוויזן צו זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם" ביז ער איז שטום געווארן ("עד שנשתתק"), מוז דער גט מקוים ווערן בחותמיו און דערנאך ווערט עס איר איבערגעגעבן.

3. חידושים און הסברים

* **חקירה און צוויי מהלכים פארוואס מען מוז צוריקנעמען דעם גט און מאכן א נייע נתינה:**

1. **ערשטער מהלך (א תנאי אין דער נאמנות השליח):** מדאורייתא (און בעצם) איז די פרוי שוין געווארן גע'גט ביי דער ערשטער נתינה (און ממילא זענען די קינדער נישט קיין ממזרים, און דער גט ווערט באמת כשר למפרע). פארוואס קען דער שליח נישט פשוט שפעטער זאגן "בפני נכתב" אן צוריקנעמען דעם גט? וויל די באזונדערע נאמנות ("מעדזשיק נאמנות") וואס חכמים האבן געגעבן פאר א שליח האמן כבי תרי ארבעט נאר בשעת ער האלט דעם גט און גיט עס איבער. ממילא, אפילו די צווייטע נתינה

איז לגמרי א "פעיק" נתינת הגט (ווייל די חלות הגט איז שוין געווען פריער), מוז מען מאכן דעם מעמד פון האלטן און איבערגעבן דעם גט כדי צו אקטיוויזירן זיין נאמנות אויף למפרע.

2. **צווייטער מהלך (א "דרבנן'דיגע נתינת הגט"):** וויבאלד חכמים האבן מתקן געווען אז יעדער גט אן "בפני נכתב" איז פסול מדרבנן (צוליב חשש מזויף, ביז עס ווערט מקוים בחותמיו), קומט אויס אז מדרבנן איז די ערשטע נתינה נאכנישט געווען קיין גילטיגע נתינה. ממילא איז דאס צוריקנעמען און איבערגעבן מיט "בפני נכתב" נישט סתם א פארמאליטעט פאר נאמנות, נאר עס איז באמת א נייע "דרבנן'דיגע נתינת הגט" וואס מאכט איר יעצט מגורשת און מותר חתונה צו האבן מדרבנן ("ס'שמעקט ווי א גט, ס'עקט ווי א גט").

*** שינוי הלשון צווישן דער גמרא און דעם רמב"ם ("נתחרש" קעגן "נשתתק"):**

* דער **מגיד משנה** רעדט שוין דערפון אז אין דער גמרא שטייט "נתחרש" (געווארן טויב-און-שטום), אבער דער רמב"ם טוישט דעם לשון צו "נשתתק" (בלויז שטום).

* **דער חילוק אין סברא:** אויב עס וואלט געשטאנען "נתחרש", וואלט מען געקענט לערנען אז דער פראבלעם איז ווייל א חרש אין הלכה איז נישט בר דעת (ער האט א דין ווי א שוטה) און האט בכלל נישט קיין נאמנות. דער רמב"ם שרייבט אבער "נשתתק" כדי קלאר צו מאכן אז אפילו ער האט פולקאמע דעת, איז דער פראבלעם פשוט א טעכנישער: ער קען נישט אויסרעדן די ווערטער פון "בפני נכתב ובפני נחתם".

*** סתירה וועגן זאגן "בפני נכתב" נאך דער נתינה:**

* **די קשיא:** אין דער רישא האט דער רמב"ם געזאגט אז אויב דער שליח האט געגעבן דעם גט און נישט געזאגט "בפני נכתב", מוז ער עס צוריקנעמען ("נוטלו ממנה") און נאכאמאל געבן. דא שטייט אבער "נתנו לה ולא הספיק לומר עד שנשתתק" — משמע אז ווען ער וואלט נישט געווארן שטום, וואלט ער יא געקענט זאגן "בפני נכתב" נאכדעם וואס ער האט עס שוין געגעבן ("נתנו לה"), אן דארפן צוריקנעמען דעם גט! (די מפרשים מוטשען זיך מיט דעם).

* **תירוץ א' (תוך כדי דיבור):** מען קען זאגן אז דא רעדט זיך "תוך כדי דיבור" צו דער נתינה. הגם לגבי חלות הגט אליין העלפט נישט תוך כדי דיבור לחזור בו, אבער לגבי דעם שליח'ס אמירה פון "בפני נכתב" קען תוך כדי דיבור יא העלפן עס צו פארריכטענען ווי ער זאגט עס בשעת דער נתינה.

* **תירוץ ב' (עוסק באותו ענין / מעמד הגט):** מען דארף אפילו נישט אנקומען צו תוך כדי דיבור, נאר כל זמן מען שטייט נאך אינעם זעלבן "מעמד הגט" (עוסקין באותו ענין), קען ער נאך זאגן "בפני נכתב" נאך דער נתינה. די פריערדיגע הלכה (וואס פאדערט "נוטלו ממנה") רעדט ווען דער מעמד האט זיך שוין געענדיגט.

הלכה י"ד [י"ח – י"ט] (דער דין פון א סומא און אן אשה אלס שליח פאר א גט)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

הסומא אינו יכול להביא גט זה של חוצה לארץ מפני שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. לפיכך אם נכתב ונחתם לפניו כשהיה פיתח ונסתמא הרי זה אומר בפני שלשה בפני נכתב ובפני נחתם וכן האשה צריכה שלשה לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם שלא אמרו בפני שנים אלא בזמן שהשליח כשר לעדות שהוא מצטרף עם השנים.

2. פשוט'ער פשט

א בלינדער (סומא) קען נישט ברענגען א גט פון חוץ לארץ ווייל ער קען נישט זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם". ווייבאלד אבער דער חסרון פון א סומא איז נאר ווייל ער האט נישט געזען (און נישט ווייל ער האט נישט קיין נאמנות), דעריבער אויב דער גט איז געשריבן און געמ'חתמ'עט געווארן פאר אים ווען ער האט נאך געקענט זען ("פיתח") און דערנאך איז ער בלינד געווארן ("ונסתמא"), איז ער כשר צו זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם", אבער ער מוז עס זאגן פאר דריי מענטשן. אזוי אויך א פרוי וואס איז א שליח מוז עס זאגן פאר דריי מענטשן. די סיבה איז ווייל צוויי מענטשן זענען נאר געוג ווען דער שליח אליין איז כשר לעדות און ער איז זיך מצטרף מיט זיי צו ווערן דריי (א בית דין).

3. חידושים און הסברים

* **שקלא וטריא פון דער גמרא (רב יוסף):** אין דער גמרא האט מען געזאגט אז א סומא קען נישט ברענגען א גט, און רב יוסף (וואס איז געווען א סומא) האט געפרעגט: וויאזוי איז א סומא מותר אין זיין ווייב? האט מען אים געענטפערט מיט'ן חילוק פון טביעות עינא דקלא (דערקענען די שטימע), און אז אין ארץ ישראל (וואו מען דארף נישט "בפני נכתב") קען א סומא יא זיין א שליח (וואו די שאלה איז נאר צי ער איז "יודע למי נותנו").

*** פארוואס קען א סומא נישט זאגן "בפני נכתב" דורך שמיעה (שמע קול הקולמוס)?**

* דער **רמב"ן** פרעגט שוין די קשיא: מיר האבן דאך פריער געלערנט אז "שמע קול הקולמוס" (ער האט געהערט דאס קריצן פונעם פעדער בשעת'ן שרייבן) איז געווג פאר "בפני נכתב", און א סומא קען דאך אויך דערקענען מענטשן דורך "טביעות עינא דקלא"! פארוואס קען א סומא נישט זאגן "בפני נכתב" אויף אזא אופן?

* **תירוץ א' (כתיבה קעגן חתימה):** די עדות פון "בפני נכתב ובפני נחתם" איז נישט נאר אן ידיעה אז עס איז געשריבן געווארן א גט, נאר עס גייט אויפ'ן ספעציפישן נוסח (לשמה) און אויף דעם "בפני נחתם" — אז ער האט אליין געזען די חתימה פון די עדים. הערן דעם קולמוס קען אפשר העלפן אויף דער כתיבה, אבער ער קען נישט זען די חתימה, און דעריבער איז א סומא פסול.

* **תירוץ ב' (דער גדר פון דער תקנת חכמים):** דער יסוד איז אז דאס וואס אן עד אחד קען זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם" און דערמיט מונע זיין דעם בעל פון מערער זיין אויפ'ן גט איז א חידוש פון די רבנן. ממילא ארבעט דער חידוש נאר ווען מען טוט עס

פונקטליך אויף דעם אופן ווי די חכמים האבן מתקן געווען – און "בפני" מיינט ממש זען מיט די אויגן (און דאס איז אן אנדער פסול ווי ביי א חרש).

* **[דיגרעסיע: רב יוסף און מצוות ביי א סומא]:** א קורצער שמועס וועגן רב יוסף (וועלכער איז געווען א סומא) און זיין וועלן פועל'ן אז א סומא איז חייב אין מצוות, און דער מאמר "עבידנא יומא טבא לרבנן" ווען ער האט געהערט אז ער איז יא מצווה ועושה.

* **פיתח קעגן פיקח:** דאס לשון פונעם רמב"ם איז "פיתח". "פיקח" אין לשון חכמים איז געווענליך דער היפך פון א שוטה אדער חרש, און "פיתח" איז דער היפך פון א סומא. הגם אינעם פסוק אין תורה שטייט יא "מי ישום אלם או חרש או פקח או עור" (וואו פקח איז דער היפך פון עור/בלינד), שטייט אבער אין די גירסאות פונעם רמב"ם "פיתח".

* **דער דין פון צירוף צו א בית דין:** פאר דער נאמנות פון "בפני נכתב" דארף מען בעצם א בית דין פון דריי. ביי א געווענליכן שליח זענען גענוג צוויי מענטשן (צוויי עדי מסירה), ווייל דער שליח אליין ווערט מצטרף מיט זיי אלס דער דריטער צו מאכן א בית דין. דאס איז ענליך צו הלכות קידוש החודש: דארט האט מען געלערנט אז פון דער תורה קען אן עד נישט ווערן קיין דיין, אבער אין דרבנן ("יומא דמיא ליומא" אדער אנדערע דברים דרבנן) לאזט מען יא אז דער עד זאל זיך מצטרף זיין צו ווערן א דיין.

* **די קשיא אויף א סומא (פיתח ונסתמא) וועגן צירוף:** א פרוי איז זיכער פסול לעדות ולדין, דעריבער קען זי זיך נישט מצטרף זיין און דארף דריי מענטשן. אבער פארוואס קען זיך דער סומא (וואס איז געווען א פיתח ווען ער האט עס געזען) נישט מצטרף זיין? דער רמב"ם האט דאך נארוואס געזאגט אז אויף א זאך וואס ער האט געזען פריער האט ער נאמנות און איז כשר לעדות! מען קען ענטפערן אז אין מסכת סנהדרין שטייט אז א סומא איז פסול לדין (צו זיין א דיין), אדער אפשר ווייל ער איז יעצט אין אלגעמיין פסול לעדות (ווייל ער קען יעצט נישט זען רוב זאכן), קען ער זיך נישט מצטרף זיין צום בית דין, אפילו אויב ער איז כשר אויף דער ספעציפישער עדות. דער ענין בלייבט אלס אן אינטערעסאנטע קשיא אויפ'ן לשון הרמב"ם "בזמן שהשליח כשר לעדות".

הלכה ט"ו [כ'] (א שליח וואס איז קראנק געווארן אין א פלאץ וואו מען דארף זאגן בפני נכתב, און מינוי שליח שלא בפניו)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

חלה השליח או נאנס בא לבית דין ואומר להם גט זה בפני נכתב ובפני נחתם והן משלחין אותו ביד שליח אחר ואין האחרון צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח בית דין אני ונותנו לה בפני עדים. חלה השני או נאנס משלחין אותו בית דין ביד אחר ואפילו מאה והאחרון אומר שליח בית דין אני ואף על פי שמת השליח הראשון. ומפני מה צריך בית דין מפני שהוא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל אם נתקיים הגט בחותמיו אף על פי שנתנו שליח לשליח אפילו מאה בינם לבין עצמן עד שהגיע הגט לידה הרי זה כשר ואף על פי שלא פירש הבעל ולא אמר לו שלחו ביד אחר אם חלה או נאנס הרי זה משלחו. וכל העושה שליח אינו צריך שיהיה השליח עמו בבית דין אלא אומר להן הרי פלוני שלוחי ואפילו שלא בפניו, וכן השליח עושה שליח אחר שלא בפניו אפילו הן מאה.

2. פשוט'ער פשט

אויב דער שליח (וואס ברענגט א גט פון חוץ לארץ וואו מען דארף זאגן בפני נכתב) איז קראנק געווארן אדער עס איז אים געשען אן אונס, קען ער נישט סתם אליין מאכן א צווייטן שליח (ווייל דער צווייטער האט דאך נישט געזען די כתיבה וחתימה). נאר ער מוז גיין צו א בית דין, זאגן פאר זיי "בפני נכתב ובפני נחתם", און דער בית דין שיקט דעם גט מיט א צווייטן שליח. דער לעצטער שליח דארף נישט זאגן "בפני נכתב", נאר ער זאגט "שליח בית דין אני" און גיט איר דעם גט פאר עדים. אויב דער צווייטער וועט אויך קראנק, מאכט דער בית דין א דריטן שליח, אפילו הונדערט, און דער לעצטער זאגט "שליח בית דין אני", אפילו אויב דער ערשטער שליח איז אינצווישן געשטארבן.

פארוואס דארף דער קראנקער שליח גיין צו א בית דין צו מאכן א צווייטן שליח? ווייל ער דארף זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם". אבער אויב דער גט איז שוין מקוים געווארן דורך זיינע חתימות (און מען דארף נישט זאגן בפני נכתב), קען איין שליח עס איבערגעבן פאר א צווייטן שליח אפילו הונדערט מאל "בינם לבין עצמן" (צווישן זיך אליין, אן א בית דין און אן עדים), און דער גט איז כשר. און אין אלע פעלער, אפילו אויב דער בעל האט נישט מפרש געווען אז ער מעג שיקן מיט אן אנדערן, אויב ער איז קראנק געווארן אדער אן אונס, מעג ער שיקן אן אנדערן.

ווען מען מאכט א שליח אין בית דין (אדער ווען א שליח מאכט א צווייטן שליח אין בית דין), דארף דער נייער שליח נישט זיין אנווענדט דארט אין בית דין, נאר מען קען אים ממנה זיין שלא בפניו (און אים שפעטער שיקן דעם גט, למשל אויפ'ן פאסט), און אזוי קען עס ווייטער גיין אפילו ביז הונדערט שלוחים.

3. חידושים און הסברים

* **וויאזוי ארבעט דאס שליחות און די מניעת ערעור ביי "שליח בית דין אני"?** עס זענען דא צוויי צדדים וואס די אמירה פון "שליח בית דין אני" טוט אויף:

* **צד א':** דאס קיום הגט און די מניעת ערעור פונעם בעל איז שוין אינגאנצן אויפגעטוהן געווארן דורך דעם ערשטן שליח ביים ערשטן בית דין. דער צווייטער שליח (און אלע ווייטערדיגע) איז לענין דער נתינת הגט א שליח פונעם בעל, אבער ער דארף זאגן "שליח בית דין אני" פשוט כדי צו ענטפערן פאר'ן לעצטן בית דין (וואו ער גיט דעם גט) פארוואס ער זאגט נישט "בפני נכתב" – ער זאגט זיי אז א בית דין האט שוין אנגענומען די עדות און מאשר געווען דעם גט.

* **צד ב':** די תקנת חכמים צו מונע זיין דעם ערעור פונעם בעל פאדערט אז ביי דער נתינת הגט זאל דער לעצטער שליח האבן א ספעציעלן כח פון חכמים. וויבאלד ער קען נישט זאגן "בפני נכתב", האבן אים חכמים געגעבן דעם כח מונע צו זיין דעם ערעור דורך דעם וואס ער קומט מיט'ן כח פון א בית דין און זאגט "שליח בית דין אני".

* **קשיא און תירוץ בשם דעם ריב"ש וועגן "צריך בית דין":**

* **די קשיא:** דער רמב"ם זאגט אז מען דארף א בית דין ווייל ער מוז זאגן "בפני נכתב". אבער מיר האבן דאך פריער געלערנט אז צו זאגן "בפני נכתב" דארף מען נאר צוויי מענטשן (ווייל דער שליח איז זיך מצטרף אלס דריטער)! פארוואס זאגט דער רמב"ם דא אז ער דארף א "בית דין", און פארוואס קען ער נישט פשוט זאגן פאר צוויי עדים "בפני נכתב" און אליין ממנה זיין דעם צווייטן שליח?

* **דער תירוץ פונעם ריב"ש:** ווען דער רמב"ם זאגט דא "בא לבית דין", מיינט עס נישט א באזונדערן בית דין פון דריי אנדערע מענטשן! עס מיינט טאקע צוויי מענטשן, וואס צוזאמען מיט'ן שליח אליין ווערן זיי געראכנט ווי א בית דין (פונקט ווי ביי יעדן "בפני נכתב"). דער גאנצער חילוק וואס דער רמב"ם וויל ארויסברענגען איז: ווען דער גט איז מקוים בחותמיו (אדער אין ארץ ישראל) וואו מען דארף נישט זאגן "בפני נכתב", קען דער קראנקער שליח ממנה זיין א צווייטן שליח "בינם לבין עצמן" – אינגאנצן אן עדים. אבער ווען מען דארף זאגן "בפני נכתב", קען ער עס נישט טוהן "בינם לבין עצמן", נאר ער מוז עס טוהן פאר צוויי מענטשן (וואס הייסן א "בית דין" צוזאמען מיט אים) כדי צו קענען זאגן פאר זיי "בפני נכתב" און זיי זאלן ווייטער שיקן דעם שליח.

* **מינוי שליח אן דער רשות פונעם בעל ביי חלה או נאנס (און דער מראה משנה):**

* דער דין פון "ואף על פי שלא פירש הבעל... אם חלה או נאנס הרי זה משלחו" גייט ארויף נישט נאר אויף "נתקיים בחותמיו", נאר אויף אלע דריי פעלער (סיי אין ארץ ישראל, סיי אין חוץ לארץ מיט בפני נכתב דורך בית דין, און סיי ביי נתקיים בחותמיו).

* ר' יצחק ברענגט ארויס אין נאמען פונעם **מראה משנה:** אויב דער בעל זאגט בפירוש פאר'ן שליח אז ער קען מאכן אן אנדערן שליח, דארף מען בכלל נישט ווארטן אויף א פאל פון "חלה או נאנס", נאר ער קען עס טוהן סתם אזוי. נאר ווען דער בעל האט גארנישט געזאגט, דעמאלט זאגן מיר אז סתם אזוי וויל דער מאן נישט אז ער זאל עס איבערגעבן פאר א צווייטן, אבער ביי אן אונס ("חלה או נאנס") איז עס אומגערעדט אז דער מאן איז מסכים און ער מעג יא מאכן א צווייטן שליח.

* **ווען פעלט אויס א בית דין צו מאכן א שליח?** ביים ליינען די ווערטער "אינו צריך שיהיה השליח עמו בבית דין", פרעגט ר' יצחק צוערשט: מ'דארף דאך בכלל נישט קיין בית דין צו מאכן א שליח! ער איז אבער באלד מסביר אז דער רמב"ם רעדט דא אלס המשך צו די פריערדיגע פעלער וואו מען דארף יא א בית דין – דהיינו, ווען א שליח (וואס דארף זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם") האט אן אונס און דארף איבערגעבן די שליחות פאר א צווייטן שליח דורך א בית דין. אויף דעם זאגט דער רמב"ם אז נאר דער ערשטער שליח ("שליח A") מוז זיין אין בית דין, אבער דער צווייטער שליח ("שליח B") דארף נישט זיין דארט בשעת'ן מינוי.

הלכה ט"ז [כ"א – כ"ד] (א פרוי וואס ווערט אליין א שליח להולכה פאר איר גט, און די נאמנות און חזקת כשרות פון א גט אין איר האנט)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

האיש שנתן גט לאשתו ונכתב ונחתם בפניה, ואמר לה את שליח להולכה עד בית דין פלוני והם יעמידו שליח ויתנו לך גט זה ותתגרשי בו... במה דברים אמורים בשהתנה עליה הבעל תנאי זה. אבל אם לא התנה עליה... והרי היא בחזקת מגורשת הואיל וגט שבידה כתוב כהלכתו והעדים חותמין עליו, ואף על פי שאין אנו מכירין כתב העדים ולא נתקיים אין חוששין לה שמא זייפה אותו שהרי אינה מקלקלת על עצמה. ועוד שהעדים החתומין על הגט הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין עד שיהיה שם מערער. לפיכך נעמיד הגט בחזקתו ותינשא ואין חוששין שמא יימצא מזויף, כמו שנעמיד הגט בחזקת כשר כשיביא אותו השליח... עד שיערער הבעל או עד שיביא ראיה שהוא מזויף או בטל. שאם תבוא לחוש לדברים אלו וכיוצא בהן היה לנו לחוש לגט שיתן אותו הבעל בפנינו שמא ביטלו ואחר כך נתנו, או שמא עדים פסולים חתמו בו והרי הוא כמזויף מתוכו, או שמא שלא לשמה נכתב. וכשם שאין חוששין לזה וכיוצא בו אלא נעמידו על חזקתו עד שייודע שהוא בטל, כך לא נחוש לא לשליח ולא לאשה עצמה שהגט יוצא מתחת ידה, שאין דיני האיסורין כדיני הממונות... יראה לי...

2. פשוט'ער פשט

א מאן קען געבן א גט פאר זיין ווייב (וואס איז געשריבן און גע'חתמ'עט געווארן פאר אירע אויגן) און איר זאגן אז זי ווערט יעצט נישט מגורשת דערמיט, נאר זי איז א שליח להולכה צו טראגן דעם גט צו א געוויסן בית דין, וואו זי וועט זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם", און דער בית דין וועט ממנה זיין א שליח איר צו געבן דעם גט אז זי זאל ערשט דעמאלט ווערן מגורשת.

דאס איז אבער נאר אויב דער מאן האט געמאכט דעם תנאי. אויב אבער א פרוי קומט פשוט מיט א גט אין איר האנט (און זאגט נישט אז ס'איז געווען אזא תנאי), דארף זי נישט זאגן בפני נכתב, און זי איז בחזקת מגורשת אפילו מיר קענען נישט די חתימות פון די עדים און דער גט איז נישט מקוים געווארן. דער רמב"ם גיט עטליכע טעמים פארוואס מיר זענען נישט חושש אז זי האט עס מזייף געווען:

1. א פרוי איז נישט מקלקל זיך אליין ("אינה מקלקלת על עצמה").

2. עדים החתומים על הגט זענען כמי שנחקרה עדותן בבית דין ביז עס קומט א מערער (און די פרוי איז נישט ערגער ווי א שליח).

3. אויב מיר זאלן אנהייבן חושש זיין פאר זיוף, וואלטן מיר אויך געדארפט חושש זיין ביי א גט וואס א מאן גיט פאר אונזערע אויגן אין בית דין אז אפשר האט ער עס פריער מבטל געווען, אדער די עדים זענען פסולים, אדער ס'איז געשריבן שלא לשמה. נאר מיר שטעלן אלעמאל אוועק דעם גט אויף זיין חזקת כשרות, ווייל דיני איסורין זענען נישט ווי דיני ממונות (וואו מען קען נישט גובה זיין מיט א שטר אן קיום).

3. חידושים און הסברים

* **די סיבה פארוואס א מאן מאכט זיין ווייב פאר א שליח להולכה:** ר' יצחק איז מסביר דעם ציור: פארוואס זאל דער מאן איר נישט פשוט אויס'גט'ן דארט אויפ'ן פלאץ? ווייל ער האט מורא אז שפעטער וועט אימיצער מערער זיין אויפ'ן גט (און אין איר נייעם ארט וועט מען נישט קענען מקיים זיין די חתימות). דערפאר מאכט ער איר פאר א שליח להולכה, כדי זי זאל אליין קענען זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם" פאר'ן בית דין, און דערמיט באקומט דער גט א תוקף אז קיינער זאל נישט קענען מערער זיין.

* **די הגדרת ה"תנאי" ביי דער שליחות פון דער פרוי:** דער רמב"ם רופט עס אן "בשהתנה עליה הבעל תנאי זה". כאטש הלכות תנאים קומט ערשט אין א שפעטערדיגן פרק, איז דאס נישט קיין עכטער "תנאי" אין א מעשה גירושין (וואו מען טוט א מעשה און מען לייגט ארויף א תנאי). דא מיינט עס פשוט א גילוי דעת אז זיין יעצטיגע נתינה צו איר טוט גארנישט קיין מעשה גירושין, נאר מאכט איר בלויז פאר א שליח.

* **דער פראדאקס פון דער פרוי'ס אייגענע דיבורים (מיגו):** די גאנצע תקנה אז די פרוי אליין מוז זאגן "בפני נכתב" (וועז דער מאן האט איר געמאכט א שליח להולכה פון מדינת הים) איז נאר ווייל דער גט איז נאכנישט חל געווארן, און זי אליין קומט אין בית דין און דערציילט אז דער מאן האט געמאכט דעם תנאי! וועז זי וואלט געוואלט זאגן א שקר און פשוט זאגן פאר'ן בית דין "איך בין שוין אויסגע'גט געווארן מיט דעם גט", וואלט זיך דער גאנצער פראבלעם נישט אנגעהויבן און זי וואלט גארנישט געדארפט זאגן, ווייל זי האט א גט אין דער האנט! נאר ווייל זי זאגט דעם אמת אז "איך גיי ערשט יעצט מתגרש וועדן", דערפאר דארף זי זאגן בפני נכתב.

* **שקלא וטריא אין דער סברא פון "אינה מקלקלת על עצמה":**

* דער רמב"ם זאגט אז א פרוי וועט נישט מזיף זיין א גט ווייל זי וועט זיך נישט אליין אריינלייגן אין א קלקול (אז דער מאן זאל קומען און איר אפוועגדן, און זי וועט מוזן ארויסגיין פונעם צווייטן מאן והולד ממזר).

* **די קשיא:** אויב מיר זאגן אז דער מאן האט נישט קיין נאמנות צו מערער זיין, טא וואס האט זי מורא? זי קען דאך רואיג מזיף זיין און דער מאן וועט איר גארנישט קענען טוהן, ממילא איז נישטא דער טעם פון "אינה מקלקלת"!

* **דער תירוץ:** ר' יצחק ענטפערט אז אויב עס וואלט באמת געווען א זיוף, וואלט דער מאן געקענט ברענגען עדים אדער א קלארע ראיה אז דער גט איז פאלש (למשל עדים אז ער איז בכלל נישט געווען דארט, וכדומה). מיט עדים קען מען אלעס אפוועגדן. ווייל זי האט מורא אז ביי אן אמת'ן זיוף וועט דער מאן טרעפן עדים און איר מקלקל זיין, דערפאר טרויט מען איר אז זי ברענגט אן אמת'דיגן גט.

* **דער גרויסער יסוד ("סיקרעט") פונעם רמב"ם וואס פארענטפערט דעם גאנצן פרק:**

* ר' יצחק ווייזט אן אז דא אנטפלעקט דער רמב"ם א יסודות'דיגן כלל: **"עדים החתומין על הגט הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין"** (רש"י'ס שיטה אין דער גמרא). מיט דעם "סיקרעט" דארף מען איבערליינען דעם גאנצן פרק נאכאמאל, ווייל עס פארענטפערט אסאך ענינים.

* לויט דעם יסוד קומט אויס א געוואלדיגער חידוש: א פרוי האט דאך אן אייגענע "חזקת אשת איש". אבער אין דער מינוט וואס זי ווייזט א גט וואס זעט אויס אויבנאויף כשר ("כתוב כהלכתו והעדים חותמין עליו"), אפילו מען קען נישט די עדים און מען האט גארנישט אויסגעפארשט, שאפט זיך א **"חזקת גט"** (ווייל די חתימות העדים ווערן געערעכנט ווי אויסגעפארשטע עדות אין בית דין). פונקט ווי א שליח וואס ברענגט א גט פון אן ארט וואו מען דארף נישט זאגן בפני נכתב איז דער גט בחזקת כשר ביז דער בעל איז מערער, אזוי אויך איז די פרוי אליין נישט ערגער ווי א שליח ("לא תהא אשה גרועה משליח"), און זי מעג גלייך גיין חתונה האבן אויף דעם גט אן קיין שום קיום.

* **דער באווייז פון א גט וואס ווערט געגעבן אין בית דין ("בפנינו"):** דער רמב"ם ברענגט א שטארקע ראיה אז מיר זענען נישט חושש פאר קיין ריעותות: אפילו וועז א מאן גיט א גט פאר אונזערע אויגן אין בית דין, וואלט מען דאך אויך געקענט חושש זיין אויף זאכן וואס מען זעט נישט – אפשר האט ער פריער מבטל געווען דעם גט (מסירת מודעה), אדער אפשר זענען די עדים וואס האבן גע'חתמ'עט פסולים (וואס דעמאלט איז דער גט פסול אלס "מזויף מתוכו" אפילו מען גיט עס פאר אונזערע אויגן!), אדער ס'איז געשריבן שלא לשמה. נאר ווייל דארט זענען מיר נישט חושש און מיר שטעלן עס אויף א חזקת כשרות, פונקט אזוי זענען מיר נישט חושש וועז א פרוי קומט מיט א גט אין איר האנט.

* **דער חילוק צווישן דיני איסורין און דיני ממונות (און די השלכה אויף גביית כתובה):**

* דער רמב"ם ענדיגט צו אז "אין דיני האיסורין כדיני הממונות". אין דיני ממונות איז דא א דין פון "קיום שטרות" (מדרבנן), און א שטר וואס איז נישט מקוים געווארן איז גארנישט ווערט און מען קען נישט גובה זיין קיין ממון דערמיט. ביי איסורין אבער (אפילו ביי א הארבן איסור ווי אשת איש, וואו מען וואלט געקענט מיינען אז מען דארף א העכערע מדרגה פון נאמנות און צוויי עדים), האט מען נישט מתקן געווען אז מען מוז האבן קיום השטר, נאר מען

פארלאזט זיך אינגאנצן אויף דער חזקת כשרות פונעם שטר (אזוי ווי אן עבד וואס ברענגט זיין גט שחרור).

* **השלכה לגבי כתובה:** אויפ'ן סמך פון דעם חילוק אין רמב"ם צווישן איסורא וממונא, איז דא וואס זאגן אז וועז א פרוי קומט מיט א גט וואס איז נישט מקוים (און זי האט נישט געזאגט בפני נכתב),

וועט מען זאגן אז לענין אשת איש (איסורין) איז זי נאמנת און מעג חתונה האבן, אבער לענין איינמאנען איר כתובה (אדער תוספת כתובה) – וואס גייט שוין אריין אין דיני ממונות ("איסורי ממון") – וועט זי נישט קענען גובה זיין מיט דעם גט אליין אן א קיום השטר! פונעם רמב"מ'ס לשון ("שאין דיני האיסורין כדיני הממונות") הערט זיך טאקע אזוי.

* **פארוואס דער רמב"ם איז מאריך מיט סברות און זאגט "יראה לי":**

* דער רמב"ם איז דא זייער מאריך און ברענגט דריי אדער פיר אנדערע סברות צו באגרינדן פארוואס דער דין איז אזוי (אז זי דארף נישט קיין קיום), און ער ניצט דאס לשון "יראה לי".

* דאס ווייזט אז די הלכה שטייט נישט ארויסגעזאגט אזוי קלאר אין דער גמרא. כאטש פאר'ן רמב"ם איז געווען זייער קלאר אז דאס איז דער דין, זעט אויס אז אנדערע מפרשים האבן יא געטראכט אז מען דארף מקיים זיין דעם גט. זייער סברא איז געווען אזוי: וויבאלד דער גאנצער פרק רעדט דאך פון דער הלכה אז מען גלייבט נישט גלייך א גט פון מדינת הים און מען דארף זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם", וואלט מען געקענט מיינען אז אויך וועז די פרוי אליין קומט מיט איר גט דארף מען עס מקיים זיין.

* **דעם רמב"מ'ס חידוש:** דער דין פון זאגן "בפני נכתב" איז נאר וועז דער מעשה הגט (די נתינה פונעם גט צו דער פרוי) איז נאכנישט געשען — דהיינו וועז א שליח ברענגט עס צו געבן פאר איר. אבער אין דער רגע וואס דער מעשה הגט איז שוין געשען (די פרוי האט שוין דעם גט אין איר האנט), איז כל זמן עס איז נישטא קיין שום ערעור, די חזקה אז דער גט איז כשר.

* **די פארגלייכונג און דער ישוב צווישן אנהייב פרק ז' און סוף פרק ז':**

* דער רמב"ם האט שוין געזאגט אנהייב פרק אז מען קען חתונה האבן, אבער דארט האט עס געדעדט וועז א שליח איז געקומען, און דא (סוף פרק) רעדט עס וועז די אשה אליין קומט מיט'ן גט (און איינע פון דעם רמב"מ'ס סברות דא איז טאקע אז עס קען נישט זיין אז די אשה אליין זאל זיין ערגער ווי א שליח).

* **דער יסוד וויאזוי צו פארבינדן דעם סוף פונעם פרק מיט'ן אנפאנג פרק אן קיין סתירה:**

1. א גט האט אייביג א געוויסע חזקה מיט זיך אז עס איז כשר, און ממילא מעג זי חתונה האבן. (אויב דער מאן קומט שפעטער און איז מערער, איז די חזקה נישט אזוי שטארק אנטקעגן אים).

2. די תקנה פון "בפני נכתב" ביי א שליח פון א מקום רחוק איז **נישט** קיין לעזונג צו אן עקזיסטירנדן ערעור (ווייל מיר זאגן נישט אז עס איז יעצט דא אן ערעור). נאר "בפני נכתב" איז א תקנת חכמים *כדי שלא יהיה ערעור* — חכמים האבן געהאט א דאגה פאר איר אז שפעטער וועט דער מאן קומען מערער זיין און מען וועט נישט קענען פארענטפערן דעם ערעור. נאר וועז דער שליח זאגט נישט "בפני נכתב", האבן חכמים גע'פסל'ט דעם גט מדרבנן צוליב זייער תקנה.

3. ממילא איז עס א גאנץ אנדערער סארט סברא, און וועז די פרוי איז שוין מגורשת און האלט דעם גט (וואו די תקנה פון בפני נכתב איז נישט שייך), בלייבט דער גט ביי זיין חזקת כשרות כל זמן קיינער איז נישט מערער.

* **די השגה פונעם ראב"ד אין פרק י"ב:** דער **מגיד משנה** ברענגט א **ראב"ד** אין פרק י"ב, וואו דער ראב"ד קריגט אויפ'ן רמב"ם און האלט אז מען דארף יא מאכן א קיום אויפ'ן גט אפילו וועז עס איז נישטא קיין ערעור. דאס לשון פונעם ראב"ד דארט איז: "אומר אני שיתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה". כאטש אין פרק י"ב וועלן זיין נאך פרטים וועגן אזעלכע סארט שאלות, שטייט אבער שוין דא (אין סוף פרק ז') בפירוש די הלכה פונעם רמב"ם אז וועז זי קומט מיט א גט איז זי נאמנת אן א קיום. (דער ענין וועט ווייטער אויסגעשמועסט ווערן אין פרק י"ב).

תמלול מלא

רמב"ם הלכות גירושין פרק ז': שליחות און נאמנות אין גיטין

הקדמה צו פרק ז' און דער סדר פונעם רמב"ם

ר' יצחק: [[#1]] מ'גייט לערנען? אונז לערנען שוין. יא. אונז לערנען רמב"ם הלכות גירושין פרק ז', דער זיבעטער פרק פון הלכות גירושין. [[#2]] קעגן שבת. אודאי, קעגן דעם אלף השביעי. ס'איז אזוי, מ'רעדט וועגן ארץ ישראל. זייער גוט.

דא איז דער רמב"ם פיינעלי אנגעקומען צו דער ערשטער משנה אין מסכת גיטין, יעדער איינער לערנט: **המביא גט ממדינת הים**. און כ'האב געזאגט א פרט אז דאס אז ס'איז דא מענטשן אין חוץ לארץ דאס איז אויך א בחינת גירושין, **ויגרש את האדם**, איך מיין דאס איז שוין פון גן עדן, אבער דער אייבערשטער האט מגרש געווען די אידן פון ארץ ישראל. מיט דעם הייבט זיך אן מסכת גיטין, מיט דעם וואס מ'טרעפט נעבעך אן איד אין חוץ לארץ, און מ'ווייסט נישט צי ער האט בכלל אליינס געשריבן דעם גט, און ער דארף ברענגען א ראיה, בפני נכתב, בקיצור. דאס איז דער סוד פארוואס ס'הייבט זיך אן אזוי מסכת גיטין.

אבער דער רמב"ם גייט נישט מיט סוד, דער רמב"ם גייט מיט'ן פשוט'ן פשט. סאו ביי אים איז עס א שפעטערדיגע זאך. נאכדעם וואס ער האט געלערנט בעיסיקלי, ס'שטימט יא? דער פריערדיגער פרק איז געווען וועגן וואס? וועגן דער נושא פון שליחות באופן כללי, יעצט רעדט מען פון א שליח וואס ברענגט א גט. א געוויסער פרט אין הלכות שליחות. אז וועז דער שליח ברענגט עס פון חוץ לארץ דארף ער מאכן בפני נכתב און די אלע כללים.

ס'איז א דין אין הלכות שליחות, אבער די עיקר שאלה דא איז נאמנות. דאס נאמנות פון דעם שליח. אמת, אמת, אבער אזוי איז דער... ער הייבט זיך אן **שליח שהביא גט**, רייט? ער זאגט א... ס'איז אמת אז ס'איז נישט סתם...

דער תפקיד פונעם שליח: פארמיידן ערעור דורך נאמנות

[[#3]] דער פרק גייט רעדן וועגן דעם נאמנות פונעם גט, און וואס געשעט אויב דער מאן אדער אויב אינער איז מערער אויפ'ן גט, און וואס די חכמים האבן מתקן געווען צו פראוועניטן דעם ערעור. ווייל דער ערעור איז דאך א גרויסער חורבן, אז א מענטש וועט מיינען אז א גט וואס מען מיינט אז ער איז כשר, ס'איז אנגענומען אז ער איז כשר, און מ'קען עס סיי וועז פסל'ען, האבן די חכמים מתקן געווען געוויסע פעלער צו פראוועניטן אז מ'זאל קענען מאכן דעם ערעור. רייט, סאו איך מיין אז, יא זאג צום שיעור.

ממילא פראוועניטן דעם ערעור, על פי רוב איז דורך דעם אז דער שליח דארף אויך ווערן מער ווי סתם א שליח. טייטש, ביז יעצט האבן מיר אנגעקוקט דעם שליח ווי נאר א טעכנישער דרייוור, איינער וואס טראגט א זאך פון איין פלאץ צו א צווייטן. אבער די חכמים האבן געזאגט אז דער שליח זאל אייביג זיין מער, דער שליח זאל באטראכטן דעם מצב, און ער זאל געבן דאס נאמנות.

איינמאל דער שליח דארף געבן דאס נאמנות, איז שוין דא נייע הלכות פון ווער עס קען זיין דער שליח. און מלעיל האבן אונז געלערנט אז כמעט יעדער קען זיין א שליח אויסער די ה' וואס דער רמב"ם האט געזאגט, אבער דאס איז נאר אויב דער שליח דארף נישט האבן קיין נאמנות. איז איינמאל די חז"ל האבן זיך אנגעהויבן זארגן וועגן ערעור, און צו פיקסן ערעור האבן זיי געמאכט דעם שליח פאר עפעס א נאמן דא, הייבן זיך אן שאלות פון ווער עס קען זיין דער שליח.

און נאכדעם קומט אריין א גרויסער חילוק צווישן וועלכע לענדער, אז פלעצער וואו וועז מ'זעט די נעמען פון די עדים ווייסט מען שוין ווער זיי זענען און האט איין דין, אבער צווישן אנדערע פלעצער, ווי למשל פון ארץ ישראל צו חוץ לארץ אדער אזוי ווייטער, איז דארטן איז וואו מ'דארף די סאלושנס. ס'טייטש, דער פראבלעם פון ערעור געשעט נישט אין א פלאץ וואו יעדער איינער קען יעדן.

[[#4]] ס'געשעט, ניין, ניין, ס'געשעט יא, נאר מ'קען זיי גלייך טרעפן. ברענג די עדים, איך וועל זאגן... מ'קען זיי גרינג טרעפן. אפילו נאך פאר'ן ברענגען די עדים, ס'ווערט מקומ דורך מענטשן וואס דערקענען זייער שריפט. אה, רייט, מיט עדים מצויין לקיימו הייסט עס, יא. מ'קען טרעפן גרינג דעם מענטש, אבער פון דערווייטנס, גיי דערווייס ווער ס'איז. ס'קען זיין... ממילא איז דא די שמועסן פון וועלכע פלעצער, וועלכע פלעצער טראכטן אונז אז מענטשן קענען די עדים אלע שנעל און ווען נישט. באמת און די רעסט פונעם פרק איז אויך...

[[#5]] מ'קומט אן ווען א פרוי אליין נאכדעם, די פרוי ברענגט א גט, ווען קען מען מערער זיין אויף איר גט? סאו באמת, ס'איז יא אמת אז דער גאנצער פרק רעדט וועגן שליחות. ס'רעדט זיך אפילו סתם א קעיס פון וואס געשעט ווען דער שליח איז געשטארבן, פיין? ס'איז קאנעקטעד אויך מיט דער נושא פון בפני נכתב, אבער ניין, ס'איז אויך, ווייל מ'דארף וויסן אז דאס נאמנות וועט גיין ווייטער, דער בית דין וועט ממנה זיין נאך א שליח, וכדומה.

איך טראכט, ווייל מ'האט אנגעהויבן צו רעדן פריער, איך טראכט אז ס'מאכט יא סענס אנהייבן די גאנצע מעשה מיט שליחות. איך מיין, מ'זעט זיכער פון דער סטראקטשער פון דעם רמב"ם איז אזוי. אין דער משנה, קען מען טראכטן פארוואס. עולם הזה איז א שליח. יא. איך זאג אז פרק ו' איז געווען אז מ'קען מאכן א שליח, און אויך הלכות שליחות, מען לייגט עס צו. דער גאנצער פרק ו' איז געווען הלכות שליחות דאך, און ס'קומט דאך פון דארט.

חכמה עיונית אנטקעגן חכמה מעשית: לומדים און דיינים

איך טראכט אבער אויך אז, אזוי ווי דו האסט געזאגט, אז דער שליח באקומט מער א, מ'האט שוין יא געזען איין משהו, דער רמב"ם האט געזאגט אז א פסול עדות מדרבנן איז פסול לשליחות, ווייל א שליח האבן אונז געלערנט אז דער רמב"ם לערנט אז א שליח האט יעדעס מאל א געוויסע נאמנות. ווייל אויב נישט וואלט נישט שייך געווען אז פסולי עדות קומט אריין אין פסולי שליחות.

און איך מיין יא אז מ'דארף עס אנקוקן מער פראקטיש, ווייל ווען מ'הייבט אן לומדות, די לומדים האבן ליב צו מאכן פראבלעמס, אבער די לומדים זענען נישט דא צו סאלוון ריעל לייף פראבלעמס. די לומדים זענען אזעלכע מענטשן וואס זענען אינטערעסירט אין צו פארשטיין, אין דער פילאסאפיע, אין דער הבנה, און זיי האבן געוויסע סארט פראבלעמס: וויאזוי קען זיין אז מצד אחד איז דער נאמן, מצד שני איז דער צווייטער נאמן וכו'. אבער רבנים, דיינים – דיינים מיט לומדים זענען צווי אנדערע סארט מענטשן. איינס איז א חכמה עיונית, און איינס איז א חכמה מעשית, יא?

די משנה און דער פרק... דער רמב"ם איז זיך אויך מתייחס צו די לומדים סוף פרק. יא, פארקערט. פארקערט. ניין, ניין, ניין, פונקט פארקערט, ווייל דאס איז נישט, דער רמב"ם פארענטפערט נישט לומד'יש, ער זאגט נישט. ווייל ער זאגט, קום אהער, שכל הישר, פראקטיש און נישט פראקטיש. דאס איז נישט קיין לומד'ישע טענה, דאס איז נאר א פראקטישע טענה. און דא גייט ער מיט סברות: אוקעי, די חוששים, ניין, איך בין נישט מסכים, איך בין נישט מסכים, איך בין נישט מסכים. חוששים זענען נישט קיין לומדים, חוששים זענען בריסקער. ס'איז מיט דיין OCD, ס'איז נישט מיט דיין פארשטיין.

די הבנה איז וועז ס'איז דא א סתירה, ווייל ס'איז דא עפעס אן אומקלארע זאך דא, אז מצד אחד, וועז וואלט נישט געווען קיין זכות ערעור בכלל. אלץ אזעלכע זכיות וואס זענען נישט קלאר

וויאזוי מ'שטעלט עס אויף, וויאזוי מ'איז מעמיד די גאנצע סוגיא אז ער האט א זכות ערעור, און מצד שני, יא, די עדים, וויאזוי ארבעט דאס לומד'יש? דאס זאג איך אז איז נישט קיין זאך וואס איז קלאר. אבער אויב מ'טראכט פארקערט, אז ס'איז דא אזוי ווי א פראבלעם, אמאל בפרט, אז מ'זאגט בפרט וועז ס'קומט פון דערווייטנס מ'קען זיך נישט, קען זיך מאכן אלע מיני זאכן, האבן די חכמים געגעבן אזוי ווי א תפקיד: שליח, זיי מברר, און מ'וועט זיך פארלאזן אויף דיר. איי, וויאזוי וועט מען זיך פארלאזן אויף דיר? דאס האבן מיר דיר געגעבן, דעם תפקיד מ'זאל זיך פארלאזן אויף דיר. דאס, אזוי ארבעט עס פראקטיש.

די אנטוויקלונג פון שליחות אין הלכות גיטין

[[#6]] ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך אז מ'זעט אויך אין הלכות גיטין א שטיקל עוואלושען פון שליחות. אז א שליח הייבט אן פון זיין ממש כמעט גארנישט. דעם פאריגן פרק ווערט ער שוין א ידו כידו, ממילא דארף זיין א מינוי שליחות מיט עדים, און דא ווערט ער שוין אויך דער בית דין בעיסיקלי. ער ווערט אדער עדים אדער בית דין. א שטיקל בית דין, יא. ס'איז לכאורה דאך אזוי פשוט אז די מענטשן אינצווישן זיי זענען אזוי ווי די וואס וויזן אונז אז ס'איז טאקע געווען א גוטער גט. סאו ער איז קיינמאל נישט געווען א טראקטער שליח, רייט? ווייל ער האט אלעמאל געמאכט א חלות אפילו פון דער ערשטער סעקונדע, אבער עס ווערט מער און מער די... יא.

אז ביי גיטין טוט מען עס מער אפט מיט שליחות ווי קידושין למשל. ווייל גיטין איז דאך טאקע, מ'וויל זיך דאך שוין נישט פעיסן, מ'האלט דאך אז מ'איז שוין צעקריגט. זייער גוט, מ'שיקט איר א גט, און געגאנגען **ושלחה**, שלחה לה.

יא, ניין אבער ס'קען, זעט אויס פון מסכת גיטין אז ס'איז געווען, ס'קען אויך זיין אז ווען דעם ווערט א גט. נישט ווייל מ'איז צעקריגט, סתם זי איז געגאנגען וואוינען אויף ארץ ישראל אדער ער איז געגאנגען וואוינען, זיי האבן דאך געלערנט **הכל מעלין**. זי האט מחליט געווען. זי איז געגאנגען קיין ארץ ישראל, ער נישט, ער שיקט איר נאך א גט. יא, ווייל ער מוז, זי האט א רעכט צו גיין וואוינען אין ארץ ישראל. ער מוז זיך שלעפן מיט א כתובה אויכעט, ווייל דאס איז שוין אנדערע... ענייוועיס.

הלכה א': שליח וואס ברענגט א גט אין ארץ ישראל און ערעור הבעל

ממילא לערנען די הלכה. דער רמב"ם הייבט אן נישט פון די וואס מ'דארף יא זאגן, אויכעט פארקערט פון סדר המשנה. דער רמב"ם הייבט אן נישט פון וועז מ'דארף יא זאגן, **המביא גט ממדינת הים**, מ'הייבט אן פון וועז מ'דארף נישט, און ער גייט ווייטער וועז מ'דארף יא.

[[#7]] אזוי זאגט דער רמב"ם, ניין? שטימט? זאגט דער רמב"ם אזוי: **שליח שהביא גט ממקום למקום בארץ ישראל**, א שליח וואס ברענגט א גט פון איין פלאץ צום צווייטן אין ארץ ישראל, דאס הייסט פון א מאן וואס וואוינט אין איין שטאט צו דער פרוי וואס וואוינט אין אן אנדער שטאט. **אף על פי שלא ראה כתיבת הגט, ולא ידע מי הם עדיו**, ער האט נישט געזען די כתיבת הגט, און ער ווייסט אפילו נישט ווער די עדים זענען. נאר וואס דעז? **נתן לו הבעל גט**, דער בעל האט אים געגעבן א גט, **ואמר לו, תן גט זה לאשתי**, פאר צו יענער און יענער שטאט, און גיב א גט פאר מיין ווייב. **הרי זה נותנו לה בפני שנים**. וואס דארף ער טוהן? ער דארף קומען צו דער ווייב'ס פלאץ און עס געבן דעם גט בפני שני עדים.

ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו. עדיו מיינט אזוי די עדי חתימה, רייט? יא. אפילו אין דער געגנט קען מען נישט די עדי חתימה. סאו אונז ווייסן, אונז האבן נישט עכט וויאזוי נאכצוגיין דעם גט, אז דער גט איז א גוטער גט אויב מאכט זיך א שאלה. אבער היות ער איז אין ארץ ישראל, **תהיה מגורשת ותינשא בו**.

די סיבה איז, ווייל פארוואס נישט? אז אין ארץ ישראל קען מען דעם מענטש, און מ'קען אנקומען צו די עדים. אפילו יעצט דעם מאמענט קען זיי נישט דער בית דין. יא, נאר מ'דארף דא בעצם ווייל דא וויסט מען נאכנישט פון קיין שום חשש. דאס איז לכאורה פשוט. מ'דארף נישט חושש זיין, מ'וועט שוין זען וואס געשעט אז מ'איז יא חושש. אבער מ'איז נישט חושש פון אלע מיני חששות, ווייל ס'איז דאך דא א גט, דא א מענטש האט געשיקט עדים. מ'דארף נישט האבן קיין פראבלעמס.

די הלכה וועז דער בעל איז מערער אויפ'ן גט

וואס איז טאמער? **בא הבעל**, ס'קומט אן דער מאן, **וערער**, ער איז מערער, ער מאכט שוואך דעם גט מיט'ן זאגן **ואמר לא גירשתי מעולם**. אה, ערער טייטשט שוואך מאכן. אודאי ס'איז נישט געווען קיין אמת'ע שליחות קלינגט, אדער וואס ער זאגט **וגט שהובא לה מזויף היה**. ס'איז געווען א פאלשער, א פאלשער גט. אהא. מזויף מיינט ער האט עס נישט געשריבן, נישט ער, נישט די עדים. ס'הייבט זיך נישט אן די גאנצע מעשה.

וואס טוט מען דעמאלטס? דעמאלטס **יתקיים בחותמיו**. דארף דער בית דין נעמען ערנסט זיין ערער, און זיי דארפן ברענגען די עדים, זיי דארפן זיך נאכפרעגן. ס'איז דאך אין ארץ ישראל וואו ס'איז שייך זיך נאכצופרעגן, זאלן זיי זיך נאכפרעגן ווער די עדים זענען, און די עדים וועלן מוזן עדות זאגן. און וועז די עדים זאגן עדות, דעמאלטס איז דעם בעל'ס ערער עובר, פארשטייט זיך, ווייל ער איז דאך א נוגע בדבר, ער איז נאר א יחיד – דער רמב"ם זאגט נישט פארוואס – אנטקעגן צוויי עדים. איינמאל די עדים זענען מקיים, איז עס מקוים. נאך א ווארט, איך קען דאך אבער טראכטן אויבנאויף, מ'קען טראכטן אסאך זאכן פארקערט אויך אויב איך ווייל, וויאזוי ווערט עס מקוים.

אבער **ואם לא נתקיים**, אבער אויב מ'קען נישט טרעפן די עדים, אזוי ס'קומען נישט דא פאר די עדים, **או לא נודעו עדיו כלל**, מ'פרעגט זיך ארום קיינער קען נישט די עדים – אבער נישט אז מ'האט געטראפן אז ס'איז פאלש, דער בעל טענה'ט אז ס'איז פאלש און אונז האבן נישט קיין וועג אפצושלאגן – דעמאלטס איז די

הלכה: **תצא**, אויב די פרוי האט נאכאמאל חתונה געהאט, דארף זי ארויסגיין פונעם צווייטן מאן, **והולד ממזר**, און דער ולד איז א ממזר. פארוואס? **שהרי אינה מגורשת**.

עיון: דער ספעציעלער כח פון ערעור הבעל קעגן א שטר מיט עדים

ס'איז אינטערעסאנט דער לשון, פארוואס? יא, ולד ממזר ווייל זי האט חתונה געהאט מיט א צווייטן, געהאט בעיבים, און יענע קינדער זענען פון אן אשת איש, דאס איז דער טייטש. אה, איך מיין אז דאס איז דער גאנצער... זייער גוט, אינגאנצן, וואטעוועך יו וואנט טו קאל איט, אונז האבן נישט קיין ראיה אז זי איז מגורשת.

אין דער כלל, פאר סאם ריזן דער ערעור פונעם בעל, ס'שטייט נישט, דער רמב"ם זאגט נישט פארוואס, סאו איך מיין אז מיר זאלן זיין העפי אזוי. דער ערעור פונעם בעל האט א... וועז סתם עדים קומען איז דאך לכאורה פרעגט דאך די גמרא: **במאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני**, פארוואס די צווייטע מערערים זאלן זיין מער פון די ערשטע עדים, אונז האבן דאך דא א חתימת עדים.

א בעל האט עפעס א רעכט, נישט קיין חילוק, איך זאג דאך אז ערעור, ערעור איז טייטש דווקא דער בעל. ענייוואן עלס וואס קומט און זאגט, אונז האבן דאך דא א חתימה, א שטר, דו זאגסט אנדערש, דו ביסט קעגן דעם שטר. אבער דער בעל איז עפעס ספעשל, א בעל איז ספעשל, פאר סאם ריזן, אבער לאמיר עס פליז.

הלכה ב': דער כח און באדייט פון ערעור הבעל

דער באזונדערער כח פון ערעור הבעל

ר' יצחק: איך מיין אז דאס איז די גאנצע זאך. זעט אויס אז מ'גלייבט דעם ערעור פון דעם בעל. אייגענטליך, מ'גלייבט נישט נאר דעם ערעור פון דעם בעל לחומרא אז זי איז טייטש, נאר מ'גלייבט אויך דעם ערעור פון דעם בעל לענין אז דער ולד איז א ממזר. יא, מ'איז אינגאנצן... וואטעוועך יו וואנט טו קאל איט. מיר האבן נישט קיין ראיה אז זי איז מגורשת.

און דער כלל, פאר סאם ריזאן, דער ערעור פון דעם בעל – ס'שטייט נישט, דער רמב"ם זאגט נישט פארוואס, אויב איך מיין זאל מען זיין העפי אזוי. דער ערעור פון דעם בעל האט, אז וועז סתם עדים קומען איז דאך אלעמאל, פרעגט דאך די גמרא: **במאי חזית דסמכת אהני, סמוך אהני.** פארוואס די צווייטע מערערים זאלן זיין מער פון די ערשטע עדים, וואס מיר האבן דאך דא א חתימת עדים? א בעל האט עפעס א רעכט...

נישט קיין חילוק, איך זאג דאך אז ערעור איז טייטש דווקא דער בעל. ענייוואן עלס וואס קומט און זאגט, מיר האבן דאך דא א חתימה, א שטר; דו זאגסט אנדערש, דו ביסט קעגן דעם שטר. אבער דער בעל איז עפעס ספעשל, דער בעל איז ספעשל. פאר סאם ריזאן...

ס'איז אן אינטערעסאנטער חידוש פארוואס דער בעל קען מערער זיין. היות עס דארף אייביג זיין דער רצון הבעל, און אז מ'האט עס געשריבן לשמה ברצון הבעל, קען ער אייביג זאגן אז מ'האט עס נישט געשריבן לשמה? יא, דאס איז נישט פשוט'ער פשט, דאס זענען אלעס תורה'לעך. ניין, מ'מעג נישט, ווייל ס'מאכט מענטשן מיינען אז מ'פארשטייט. מ'פארשטייט נישט. די הייליגע חכמים האבן געזאגט, סתם. די הייליגע חכמים האבן געזאגט אז דער בעל האט א רעכט צו מערער זיין. די אלע תורה'לעך זענען תורה'לעך, אזוי שטייט אין דער גמרא.

וואס איז די טענה פונעם ערעור? (מזויף קעגן אנדערע פסולים)

איך וויל זאגן נאר אז דווקא דער בעל איז טייטש, אזוי וויל איך נאר מסביר זיין. די גמרא פרעגט **"ערעור מאן"?** און די גמרא קומט ארויס אז ס'דארף זיין ערעור הבעל. יא, אין פלוס, און אויך דער רמב"ם, דער רמב"ם זאגט אויך קלאר וואס דער ערעור מיינט: אז ער זאגט ער האט קיינמאל נישט מגרש געווען. ס'הייסט נישט אזוי ווי דו זאגסט אז ער קומט מיט אנדערע פסולים. דער רמב"ם איז מסביר. אין דער גמרא שטייט נישט קלאר וואס דער ערעור איז.

יא, אבער ער זאגט נישט... אבער ס'שטייט, ווער זאגט אז ער האט נאמנות אויף דעם? דאס האט ער אויך אליינס מחדש געווען. איך ווייס נישט וועגן די אלע זאכן. אינעם רמב"ם דא שטייט... ניין, ווייל איך האב נישט ליב אז מ'ווייסט נישט זאכן און מ'זאגט תורה'לעך. דא שטייט – ניין, ניין, איך מיין זייער ערנסט. וויפיל מיר ווייסן נישט די כללים, ווייסן מיר נישט.

דא שטייט, דער רמב"ם זאגט קלאר אז ער דארף זאגן – דער ערעור וואס ער זאגט איז אז ס'איז מזויף. ס'הייסט, ער האט קיינמאל נישט געמאכט דעם גט, ס'הייבט זיך נישט אן, דער שליח האט עס אויסגעטראכט מתחילה ועד סוף. ס'שטייט נישט די אלע אנדערע זאכן.

קענסט פרעגן א שאלה: ס'איז דא פינף און צוואנציג וועגן וויאזוי א גט קען זיין פסול, קען דער בעל מערער זיין אויף אלע צוויי? איך ווייס נישט. אינעם רמב"ם דא שטייט עס נישט. ס'שטייט נאר אויב ער זאגט אז די גאנצע זאך איז מזויף, ווייל דאס איז דאך די זאך וואס מ'קען מקיים זיין בחותמיו, יא? אויב דער בעל וועט זאגן עפעס אנדערש, איז נישט שייך מקיים זיין בחותמיו, סאו וואס געשעט? ס'שטייט נישט אז ער האט א רעכט דאס צו זאגן. מיר ווייסן נאכנישט. מיר ווייסן נישט וואס געשעט מיט אזא זאך. סתם א מענטש זאגט ס'איז נישט געשריבן לשמה, ער קומט מיט אלע מיני טענה'לעך. כ'ווייס נישט. כ'ווייס נישט וואס דאס איז, מ'קען פינף און צוואנציג ערעורים אויף א גט טרעפן, מ'זאל נישט טרעפן פון זיי. ס'איז דא צען, עט ליסט, מ'האט דאך געלערנט צען הלכות וואס פסל'ט א גט.

מסתמא לשמה קענען דאך אויך די עדים מעיד זיין, אויב די עדים זענען דארט געווען וועז מ'האט עס געשריבן, מן הסתם זענען זיי דארט געווען? איך זאג נאר וואס עס שטייט, איך ווייס דאך נאר וואס ס'שטייט. ווייל מ'רעדט זיך דא פון אן ערעור וואס מ'קען העלפן מיט די חותמיו. דאס הייסט, אין אנדערע ווערטער, ער טענה'ט אז ס'איז קיינמאל נישט געווען, מ'האט קיינמאל נישט

געשריבן דעם גט, ברענגט מען די עדים און זיי ווייזן אז זיי האבן יא גע'חתמ'עט דעם גט. די עדי חתימה זענען נישט קיין עדים אז ס'איז לשמה און די אלע זאכן, דאס איז שוין זייטיגע זאכן וואס כ'ווייס נישט וואס דער דין וועגן זיי איז. איי דאנט נאו. ס'שטייט נישט אז עדים דארפן טשעקן אז ס'איז לשמה למשל, און מ'האט געלערנט די אלע זאכן. עדים, פארוואס שטייט? זיי זאגן אז מ'האט געשריבן דעם גט, דעטס אל. וועמענס דזשאב איז מאכן זיכער אז ס'איז לשמה? כ'ווייס נישט, קיינעמ'ס נישט, שטייט נישט.

דער חילוק צווישן "לא נתקיים" און "אבד הגט"

עניווייז, יא, דאס איז וועז מיר האבן – זייער אינטערעסאנט – וועז מיר האבן דעם גט און ער איז מערער, דעמאלטס האט דער ערעור עפעס א רעכט, א שטארקע רעכט, הייסט **תצא והולד ממזר**. אבער **אבד הגט**, דאס פארשטיי איך נישט. אויב דער גט איז געווארן אבד און מ'קען עס נישט מקיים זיין, יא, איז דעמאלטס **הרי זו ספק מגורשת**. פארוואס?

ווייל דא איז דא דאס וואס מען קען נישט טרעפן די עדים, אדער **לא נתקיים או לא נודעו עדיו**, זעט אויס מאכט עס נאך ערגער; ס'איז נאך עפעס אזא רגלים לדבר אז ס'טויג נישט עפעס דער מצב. אבער וועז ס'איז פארלוירן, קען זי טענה'ן אז וועז זיי וואלטן געטראפן דעם גט, וואלט מען עס געקענט זייער גרינג מקיים זיין. ממילא איז נאר א ספק מגורשת. ס'איז זייער פאני.

דער **מגיד משנה** זאגט אז ס'איז דא וואס דינגען זיך מיט'ן רמב"ם, זאגן אז אויך אין דער פריערדיגער קעיס איז ספק מגורשת. מאכט מער סענס, ווייל דער רמב"ם קוקט עס אן: אינה מגורשת, כל זמן זי האט א חזקת אשת איש, און קיינער האט עס נישט אוועקגענומען. אינטערעסאנט. אבער לויט דעם איז קענטיג אז מ'וואלט מן הסתם געהאלטן אז אויב דער ערעור פון דעם בעל וואלט געווען זייער שטארק, וואלט נישט געקענט העלפן די חתימות אליין, דער נתקיים בחותמיו אליין.

דער חילוק פון אבד הגט און לא נתקיים איז טאקע שווער צו פארשטיין, אפילו לויט'ן רמב"ם. ווייל אויב ס'איז אזא שטארקע חזקה, און דו זאגסט אז ס'איז דאך דא אן ערעור; זאגסטו אז מ'האט געקענט טרעפן די חותמים, לייגסטו צו דאס, אז ס'איז זייער נישט קלאר, ס'שטייט נישט דאס.

לויט דעם רמב"ם זעט אויס אז געווענליך האט מען געקענט מקיים זיין אזא זאך מיט חותמים, דאס איז דאך דער געדאנק פון ארץ ישראל אנדערש ווי חוץ לארץ. יא, ס'איז אמאל וואס מען קען נישט. ער זאגט אמאל קען מען נישט, וועגן דעם מאכט עס א גרויסן פגם, דאס אליין מאכט א רגלים לדבר, ס'זאל העלפן דעם בעל'ס ערעור.

אבער לא נתקיים מיינט נישט אז ס'זענען געקומען די צוויי עדים און האבן געזאגט אז ס'איז שקר; מ'האט זיי נישט געטראפן. אויך די זעלבע זאך: אז מ'קען נישט, דאס אליין צינדט אן א רויט לעמפל. לא נתקיים, האבן מיר נישט איין היימישן איד דא, דאס אליין גיט אן ערעור, דאס אליין גיט א נאמנות פאר דעם ערעור פון דעם בעל אז עפעס טויג נישט.

אבער ס'איז א חוצפה, ס'איז אן אויסטרעף אז ס'איז דא אזא זאך ווי אז דאס וואס מ'האט נישט געטראפן קיין קיום בחותמיו מאכט א פראבלעם. דאס איז א חידוש וואס דו זאגסט. ס'איז א חידוש, אלעס קען זיין, אבער ס'איז א חידוש, ס'שטייט נישט. אקעי.

הלכה ג': נשים שחזקתן שונאות זו את זו

דער באדייט פון "לפיכך" און די פארבינדונג צו די פריערדיגע הלכות

איז אקעי, **לפיכך**. איך האב נישט פארשטאנען דעם לפיכך אויך נישט, לאמיר זען נאכאמאל וואס מיינט לפיכך. וויבאלד אז וואס? לפיכך מיינט וויבאלד? וויבאלד אז וואס? ס'איז אינטערעסאנט, אקעי:

לפיכך, נשים שחזקתן שונאות זו את זו, אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו.

איינמאל מיר ווייסן... אז וואס? אז מ'האט נישט געגעבן דעם כח פאר דעם שליח? אקעי, לאמיר זען. סאו, דו האסט אזוי געזאגט פריער, איך ווייס נישט אויב דאס איז דער טייטש לפיכך. אבער בכלל וועז דער רמב"ם זאגט לפיכך, נישט אלעמאל מאכט עס סענס, נישט אלעמאל מיינט עס וועגן עפעס וואס ער האט געזאגט פריער. סאו סאמטיימס איז עס עפעס אזא נאך א הלכה וואס איז קאנעקטעד מיט דעם. סאו איך ווייס נישט וואס איז די קאנעקשאן. ער זאגט נישט אויך אנהייב אז דער שליח האט א נאמנות. ער זאגט סתם, ס'איז דא א חזקה אז דער גט איז גוט, עז לאנג עז דער בעל איז נישט מערער.

אבער דא זעט מען עפעס אפשר פארקערט, אפשר אזוי ער טייטשט פארקערט: אז וויבאלד מ'קען מערער זיין און ער ערעור וועט מאכן גרויסע צרות, לפיכך גייט לכאורה אויף דעם **תצא והולד ממזר**. וויבאלד אז וועז ס'איז דא א מצב פון תצא והולד ממזר, ווייל מיר ווייסן אז דער בעל זאל אסאך מאל מערער זיין צו אפטוהן זיין ווייב, ווייל ער האט דעם כח צו מערער זיין, ממילא ווילן מיר עוואוידן קאנספיראסיס אז דער מאן זאל קאאפערעיטן מיט אנדערע פארטיס וואס האבן פיינט די זעלבע ווייב און ארקעסטרעיטן אזא תצא והולד ממזר. כ'ווייס נישט קלאר, עניווייז.

דער חשש פון "שמא מזויף הוא ותתכוון לקלקל אותה"

אקעי, אבער זאגט דער רמב"ם אזא הלכה: אז ס'איז דא פרויען וואס די חזקה איז **שונאות זו את זו**, ס'איז דא עפעס א געוויסע קאמפעטישן צווישן זיי, עפעס א געוויסע שנאה, איז **אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו.** געווענליך, פרויען קענען אויכעט זיין שלוחים, אזוי ווי מ'האט געלערנט. אבער די געוויסע פרויען און די געוויסע קרובה'שאפטן פון פרויען האבן נישט נאמנות צו ברענגען א גט פון איין פלאץ צו דעם אנדערן אין ארץ ישראל: **שמא מזויף הוא ותתכוון לקלקל אותה.**

און מיר האבן מורא אז ווייל די פרויען האבן זיך פיינט, וועט זי ברענגען א גט וואס איז מזויף, זי וועט מיטארבעטן מיט דעם מאן

אדער וואטעוועך, זי וועט עפעס אפטוהן דער פרוי, זי וועט ברענגען א גט וואס איז נישט כשר, **ותתכוון לקלקל אותה,** זי וועט קומען אין בית דין געבן דעם גט עז אויב ס'איז א גוטער גט. פארוואס? **כדי שתינשא,** כדי זי זאל מיינען אז זי איז מותר חתונה צו האבן **ותיאסר על בעלה.** און נאכדעם וועט קומען אן ערעור, און דעמאלטס וועט זי ווערן אסור על בעלה און די קינדער זענען ממזר, וועט זי איר אפטוהן אויף טערקיש.

געווענליך קען יעדער מענטש קומען אריינוואקן אין א בית דין שטיבל, אראפלייגן א גט. אפילו אויב מ'פרעגט אים: וואס ווייסטו וועגן דעם גט? איך ווייס גארנישט. אקעי, זייער גוט. מ'זאגט אים נישט: ניין, אויב דו ווייסט גארנישט, אויב דו קענסט נישט זאגן בפני נכתב לייג נישט אראפ דעם גט ווייל ס'וועט מאכן צרות – ווייל מ'איז נישט חושד געווענליך א מענטש. אבער די פרויען זענען מיר חושד אז זיי זענען די וואנס וואס זאלן מאכן צרות. און וועז דער מאן גייט קומען מיט אן ערעור, גייט דאך דער ערעור ארבעטן. ווילן מיר דאס פריוועזנטן.

די צוויי שטאפלען פונעם קלקול אן קיין יד אחת מיט'ן בעל

גוט, לפיכך גייט אויף ביידע סטעפס. וויבאלד אז סטעפ וואן, מ'גלייבט אז זי גייט טאקע חתונה האבן, ווייל דער בית דין גייט זאגן דו קענסט חתונה האבן, און סטעפ טו, קען קומען דער בעל און מערער זיין, איז דא מסתמא אז די פרויען גייען טאקע מאכן א פעיקע גט. ס'הייסט, מען דארף נישט מאכן קיין יד אחת מיט דעם בעל, ס'גייט טאקע זיין פעיק. זי גייט שרייבן, ברענגען א מזויפ'דיגן גט, און דער כלל איז דאך: דער בית דין טשעקט נישט. דער בית דין טשעקט דאך נישט, ער גייט דאך אננעמען, ער גייט איר לאזן חתונה האבן, און דער בעל גייט זיכער קומען ווייל ער ווייל דאך נישט, ס'איז דאך א פעיקע גט!

וועגן דעם? ניין, ניין, מ'דארף נישט האבן קיין קאנספירעסי, דאס זאג איך: ער גייט קומען ווייל ער ווייל נישט, און זי גייט אסר'ן אויף ביידע בעלים וואטעווער, כ'מיין צו זאגן אויף בעלה השני לכאורה, באט אויך אויף בעלה הראשון. כ'מיין, זי גייט זיין אויף צרות די פרוי, ווייל זי קען דאך נישט חתונה האבן מיט דעם ערשטן מאן אויך נישט, אדער אפשר קען זי יא? דער ערשטער אויך, דער צווייטער אויך, א סוטה.

קען מאכן אזא גרויסע זאך ווי אראפלייגן א גט אין בית דין, און מ'גייט נישט פרעגן עני פרוף, האט ער דאך א גרויסע פאוער, לאמיר נישט לאזן די פרויען דאס טוהן. רייט. כאילו א גרויסע פאוער, כאילו די מעגליכקייט, כ'ווייס נישט וואס הייסט פאוער. ווייל ס'איז דאך נישט נאטירליך צו טראכטן אז די נשים שחזקתן שונאות זו את זו זאלן אויפקומען מיט אזא... ס'דארף דאך א גרויסן לעוועל, נישט סתם קריעיטיוויטי, צו גיין און שרייבן א גט אויפ'ן נאמען פון א שוויגער, און עס אראפלייגן. דער שליח האט אזא גרויסע פאוער, האבן די חז"ל געטראכט פון דעם פראבלעם. כ'מיין אז, יא, און פארדעם דווקא בארץ ישראל, דווקא אין א פלאץ וואס מען גלייבט גלייך דעם שליח.

וועלכע פרויען גייען אריין אין דעם כלל?

וויטער ליינען, ווער זענען די נשים?

ואלו הן הנשים שחזקתן שונאות זו את זו: חמותה,

וואס הייסט, די שנור צו איר שוויגער? די שוויגער. פארוואס די שנור? די שוויגער צו וועמען? צו דער שנור. איר שוויגער ברענגט א גט, זאגט א גט, יא, יא. חמותה צו דער שנור, יא?

ובת חמותה,

די שוועגערין. אהה.

וצרתה,

די צרה פון דער ווייב,

אפילו היתה הצרה נשואה לאחר,

אפילו אויב טייטש א געווענזענע צרה. לכאורה, יא. רייט? זי האט נאך אלץ, זי געדענקט נאך פאר...

די פינף פרויען וואס זענען נישט באגלייבט צו ברענגען א גט

ר' יצחק: די שוויגער. ווייל זי איז א מאמע פון דער שנור. די שוויגער צו וועמען? צו איר שנור. איר שוויגער ברענגט א גט, א זאך פאר א גט, יא, יא. **חמותה** פאר צו דער שנור, יא?

"ובת חמותה", די שוועגערין.

"וצרתה", די צרה פון דער ווייב. **"אפילו היתה הצרה נשואה לאחר"**, אפילו אויב פשט איז זי א געווענזענע צרה. געהאט, יא. זי האט נאך אלץ, זי געדענקט נאך פאר יא, אבער זי געדענקט זי נאך. יא, זי האט נאך פארברענט דאס געזיכט פאר איר. מ'וועט אבער די שנאה גייט נישט אוועק. יא.

"ויבמתה אפילו היתה אחותה", א פרוי'ס שוועגערין, אפילו אויב די שוועגערין איז אויך א שוועסטער. יא, איינעמ'ס שוועסטער קען אויך זיין א שוועגערין. יא, ביידע האבן חתונה, צוויי שוועסטער נעמען צוויי ברידער. צוויי, יא.

"ובת בעלה". בת בעלה. גוט. די פרויען איז דא א חזקה א שונא זו את זו. יא, די גמרא איז מסביר די סברות פארוואס די אלע חברה האבן זיך פיינט איינע די צווייטע. די גמרא איז מסביר די אלע זאכן, פארוואס זיי האבן אלע פיינט די אלע זאכן, אבער וועסט א קוק טוהן ארום אין דער ריעליטי, וועסטו זען אז ס'איז אזוי דער מנהג, און שוין.

צי די שנאה גייט אין ביידע ריכטונגען

דער רמב"ם שרייבט נישט. מ'דארף וויסן. ס'קען זיין אז יא, ס'קען זיין אז אלע ביידע, זו את זו. נישט זעקס, פינף איז דא. ניין, פינף פארן כאילו. וואס, נישט אלע, נאר אויף חמותה איז דאס שייך. איך מיין, אלע אנדערע איז בת בעלה, וואס? דו מיינסט צו זאגן אז טאמער זי וועט ברענגען א גט פאר בת בעלה? יא, קען זיין אז אלע גייען ביידע וועגן. ער זאגט נישט? אין דער גמרא שטייט נישט? ווייס איך נישט. קען זיין אז ס'גייט יא ביידע וועגן. איך זע נישט, באט אקעי. ער זאגט אז אין דער גמרא שטייט אז עס גייט בעקוואנדס אויכעט. [[#2]] אקעי.

די שנאה ביי א יבמה וואס איז א שוועסטער

"אבל שאר כל הנשים כשרות", אלע אנדערע נשים זענען כשר און מ'איז נישט חושד.

יבמתה שהיא אחותה זאגט ער אן אינטערעסאנטע זאך, אז אפילו יבמתה רעדט מען דאך דא אז די יבמה וויל אפטוהן די אנדערע יבמה זאל נישט קענען חתונה האבן מיט דעם יבם. יא? זי איז א שומרת יבם. יא, יבמתה. ניין, יבמתה איז נישט טייל וועז מ'קומט ס'איז אחותה, גייט זי דאך עניוועי נישט קענען, גייט דער מאן עניוועי נישט קענען מייבם זיין די יבמה, ווייל ס'איז אחות אשתו. נאר מ'דארף דא וויסן וואס ער וויל דא זאגן מיט דער יבמתה שהיא אחותה.

גוט. אבער פונדעסטוועגן, ווייל ס'איז דא א שנאה, אפילו דער מין שנאה איז נישט אייביג נאר פראקטיש, ווייל מיט דעם גיי איך קענען פראוונטן א געוויסן שידוך, נאר אפטוהן דער פרוי, ווייל ס'איז דא א געוויסע קירבה פון אפטוהן. אקעי. קירבה, דו מיינסט, יא, דו מיינסט וואטעוועך זי וואנט טו קאל איט. אקעי. [[#3]] איז דאס איז די הלכה.

הלכה ד': א שליח אין ארץ ישראל וואס ווערט קראנק און מאכט אן אנדערן שליח

יעצט גייען מיר לערנען וואס געשעט טאמער אין ארץ ישראל, טאמער דער שליח קען נישט קומען. כ'ווייס נישט וואס איז דער חידוש פון דער הלכה. אין ארץ ישראל פאדערט זיך נישט פון א שליח עפעס קיין גרויסע נאמנות, ווייל ער קען סך הכל אראפדראפן דעם גט צו א בית דין, ער דארף גארנישט זאגן. ער דארף נישט קיין בית דין, ביי צוויי עדים, יא. קען דער שליח מאכן אנדערע שלוחים. יא? וואס זאגסטו? ער דארף נישט קיין בית דין, צוויי עדים. פאר א פרוי אין פראנט פון צוויי עדים. צוויי עדים.

"המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל", דאס וואס מיר האבן ביז יעצט געלערנט אז דער וואס ברענגט א גט ממקום למקום בארץ ישראל וואס איז סך הכל א שליח, ער דארף נישט זיין קיין עדות. **"וחלה או נאנס"**, ער איז געווארן קראנק אדער ער איז געווארן נאנס, ס'איז געשען אן אונס, ער קען נישט אויספירן די שליחות. די קאר האט זיך צעבראכן. איז די שאלה יעצט צי ער קען מאכן א שליח. די הלכה איז יא, **"משלחו ביד אחר"**, ער קען נעמען דעם גט און עס געבן פאר דעם נעקסטן מענטש.

"וכן השני אם חלה". די זעלבע זאך דער צווייטער מענטש, אויב ער איז אויך קראנק געווארן, ס'איז געווען פונקט קאוויד, איז **"משלחו ביד אחר, אפילו מאה"**, אפילו הונדערט מענטשן, קענען עס געבן איינער פאר דעם אנדערן. זייער גוט, אזוי שטייט אין דער גמרא.

פארוואס דארף מען דוקא "חלה" און פארוואס שטערט נישט אז דער ערשטער שליח שטארבט?

די גמרא זאגט דוקא חלה, איך פארשטיי נישט פארוואס, באט ער זאל נישט, לכתחילה, ער איז א שליח, ער האט דאך א שליח עושה שליח. איך מיין, דאס וואלט איז אזוי, ווייל וויאזוי קען עס טאקע זיין ביז מאה? דאס וואלט איז, ווייל אלע ווערן שלוחים פון דעם בעל, זיי ווערן נישט שלוחים פון דעם ערשטן מענטש.

קוק, לערן דאס נעקסטע שטיקל. **"והאחרון שהגיע הגט לידו"**, דער לעצטער מענטש, דער לעצטער שליח וואס ער שיקט עס שוין נישט וויסט, און ער טראגט עס עקטשולי, **"נותנו לה בפני שנים ותתגרש בו"**. זאגט ער, **"אף על פי שמת השליח הראשון"**, אפילו אויב בשעת וועז דער לעצטער שליח טראגט דעם גט, איז שוין דער ערשטער שליח געשטארבן, איז עס נאך אלץ גוט. פארוואס? ווייל ס'איז נישט פשט אז מ'טוט עס מכוחו פון דעם ערשטן שליח, מ'טוט עס מכוחו פון דעם בעל.

וויל זיין, אבער וואס דארף מען וועגן דעם, וואס גייט דאך אן אז ער איז חלה אדער נישט? מיין, ווייל זאג איך אז וועגן דעם קען זיין אז דער בעל איז מקפיד, ער גיט פאר איינעם דעם דזשאב, איז ער מקפיד אז דו זאלסט עס טראגן. אויב מאכט זיך אן אונס, דעמאלטס וויל ער אז זאלסט שיקן א צווייטן, אבער ער וויל נישט סתם מענטשן זאלן עס אוועקשיקן איינער פאר דעם אנדערן.

אבער ער האט דאך א רעכט. אויב א שליח עושה שליח, האט ער, אקעי, נו, האט דאס רעכט עס איבערצוגעבן פאר דעם נעקסטן שליח. סאו פארוואס גייט מיר אן אז ער חלה אדער נישט? זאגסטו, ווייל אפשר דער בעל לאזט נישט. איך הער, אבער אויב ער לאזט נישט, איך הער, איי דאנט נאו. פארשטייסטו וואס איך פרעג? איך פארשטיי נישט קלאר. אזוי שטייט אין דער גמרא. ס'שטייט נישט בדיעבד, איך ווייס נישט צי ס'איז א בדיעבד, אדער לכתחילה, אדער וואס. אבער אין דער גמרא שטייט אזוי, נישט ביי דעם צווייטן. אקעי, סאו ס'איז וועגן דעם מאן, אזוי ווי דו זאגסט, זייער גוט. אקעי.

די קפידא פונעם מאן ביים צווייטן שליח: ריבוי שלוחים

ער האלט אז דער צווייטער שליח, אבער דער צווייטער שטייט נישט אין רמב"ם אם חלה. אדער שטייט יא? דער רמב"ם זאגט אויך ביי דעם צווייטן **אם חלה**. פארשטאנען וואס דו האסט געלעזן? א יעדע סטעפ דארף זיין מיט א גוטן תירוץ, אויב נישט דארפסטו גיין.

הגם אז דער מאן קען בכלל נישט דעם צווייטן שליח, דא איז א חידוש. ביי דעם ערשטן שליח זאגסטו, מען האט אים געפרופן, איך וויל דו זאלסט זיין. אקעי, דו קענסט נישט, קען איך פארשטיין, זאלסט מאכן נאך איינס, אבער נישט סתם אזוי. אבער דער צווייטער שליח, מען קען אים בכלל נישט, וואס גייט מיר אן דער צווייטער אדער דריטער?

אויף דעם זאגט ער דעם תירוץ, אז דער מאן אפשר וויל, מענטשן האבן נישט ליב טויזנט שלוחים. ער זאגט, דאס איז אן אנדער סברא, אז אפשר וויל ער נישט סתם ריבוי שלוחים. יא, עס איז פשוט, יא, עס איז פשוט, אקעי.

הלכה ה': שליח גט אין חוץ לארץ

דער גדר פון ארץ ישראל און חוץ לארץ אין היינטיגע צייטן

יעצט גייען מיר לערנען. ביז יעצט האבן מיר געלערנט פון וואס עס רופט זיך נאך המביא גט בארץ ישראל. מ'דארף טראכטן אז ארץ ישראל איז א גזירת הכתוב, סאו לכאורה מיינט עס באופן וואס ניין, אבער איך רעד נישט נאר לגבי די גבולות, סתם, ס'קען זיין אז היינטיגע צייטן דארף מען איבעראל, פארשטייסטו? נישט קיין גזירת הכתוב וכדומה, רייט, ס'איז נישט קיין גזירת הכתוב ארץ ישראל. אפשר היינט בכלל, אפשר היינט די גאנצע וועלט הייסט ארץ ישראל, ווייל היינט איז דאך דא אינטערנעט. איז איבעראל דארף מען נישט, אדער דארף מען יא? אין די פוסקים שטייט אז אפילו אין ארץ ישראל דארף מען היינט, אבער ס'קען זיין פונקט פארקערט. מ'קען דאך זאגן פונקט פארקערט, אז היינט איז דאך דא טעלעפאנס. [[#4]]

יא, וואטעווער, איך זאג נאר, על כל פנים וואס מיר האבן געלערנט ביז יעצט איז דער, וואס די הלכה רופט בארץ ישראל. דאס הייסט א פלאץ וואס עס איז א זאך וואס איז גרינג מקיים צו זיין בחותמיו, ממילא איז דער נאמן. יעצט גייען מיר לערנען פון די זאכן וואס מ'דארף יא, די חכמים האבן געמאכט דעם גאנצן מהלך אז דער שליח זאל זאגן בפני נכתב אין, יא? סעיף ה' הלכה ה'.

די תקנה פון "בפני נכתב ובפני נחתם"

וואס טוט זיך אבער אין חוץ לארץ? זאגט דער רמב"ם אזוי: **"שליח שהביא גט ממקום למקום בחוצה לארץ"**, אדער **"מארץ ישראל לחוצה לארץ"**, ס'הייסט נישט אין ארץ ישראל צווישן ארץ ישראל, נאר אדער אין חוץ לארץ, אדער פון ארץ ישראל צו חוץ לארץ, אדער פון חוץ לארץ צו ארץ ישראל, דעמאלטס איז די הלכה אנדערש. אז וואס? אז **"אם היה השליח עומד שם בשעת כתיבת הגט וחתימתו"**, אויב דער שליח איז נישט נאר א שליח וואס איז געשטאנען ביי דער טיר, נאר ער איז געווען דארטן און געזען די כתיבת הגט וחתימתו, איז **"הרי הוא אומר בפני שנים"**, איז די תקנה אז ער, דער שליח, דארף עדות זאגן אין פראנט פון צוויי מענטשן, ער דארף זאגן: **"בפני נכתב ובפני נחתם"**, איך האב געזען די כתיבה און די חתימה פון דעם גט. און נאכדעם וואס ער זאגט עס איז, **"ואחר כך יינתן לה בפניהם"**, נאכדעם זאל ער קענען געבן דעם גט אין פראנט פון די צוויי עדים, **"ותתגרש בו"**, זי וועט נתגרש מיט דעם. יא.

עדים מיט גוי'אישע נעמען אויפ'ן גט

זאגט דער רמב"ם: **"ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו"**, אפילו אונז קענען מיר נישט די עדים פון די עדי חתימה פון דעם גט. דאס איז דאך די סיבה פארוואס ס'איז אנדערש חוץ לארץ ווי ארץ ישראל, ווייל מ'קען נישט די עדים. רייט, אבער דאס העלפט אונז דעם מענטשן'ס עדות. דער מענטש זאגט עדות בפני נכתב ובפני נחתם, איז ער האט געזען אלעס, ער האט אויך געזען אז עס איז אידן און זיי מאכן עדות, און ס'איז עכט.

און דאס איז אן אינטערעסאנטע הלכה אז אפילו, **"ואפילו היו עדיו כשמות הגויים"**, אפילו איינער רופט זיך אן, ער טרייעט מערער צו זיין. ער זאגט, זעסט די עדים שטייט אונטערגעשריבן, כ'ווייס, מארק בן... ניין, קיינער טרייעט נישט, די צוויי עדים זענען, יא. **"אין חוששין להן"**, מ'זארגט זיך נישט פאר דעם, ווייל אזוי שטייט אין דער גמרא אז דער מנהג איז, וויאזוי איז דאס לשון? דף י"א, **רוב ישראל שבחוץ לארץ**, א וויכטיגע גמרא. **רוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות הגויים**. רוב חוץ לארץ אידן, האבן גוי'אישע נעמען.

אזוי איז גראדע געווען דער מנהג, אלע אונזערע זיידעס ביז דעם לעצטן דור האבן אלע געהאט צוויי נעמען. צוויי, עס הייסט, אין דער גמרא'ס צייט זעט אויס אז מ'האט אפילו נישט געהאט צוויי. עס הייסט, בזמן האמוראים, אדער כ'ווייס נישט וועמען די גמרא רעדט, לכאורה האט מען געהאט נאר איינעם. שפעטער מ'זעט שוין אין תוספות וועגן דעם, אין שמות גיטין, אז רוב אידן האבן געהאט צוויי נעמען. מ'האט געהאט יצחק און אייזיק, אדער איגנאץ, כ'ווייס ווי מ'פלעגט זיך רופן אויף אונגאריש, וכדומה. דאס איז געווען דער מנהג ביז היינט ביי געוויסע... און אסאך פון די נעמען זענען נאכדעם געווארן אידישע נעמען וואס מ'ברענגט מיט. יא, א חלק. אדער טעוועל, אדער כ'ווייס נישט וואס. זלמן, כ'ווייס נישט. יא, על כל פנים, די וואס דער חילוק איז אז ביי נפסקים...

הלכה ז': צוויי נעמען אין א גט און דאס נאמנות פונעם שליח

ר' יצחק: זאגט ער, בזמן האמוראים מ'ווייסט שוין וואס די גמרא רעדט, לכאורה האט מען געהאט נאר איינעם. שפעטער מ'זעט שוין אין תוספות וועגן דעם, אין שניות גיטין, אז רוב אידן האבן געהאט צוויי נעמען. מ'האט געהאט יצחק און אייזיק, אדער איגנאץ, כ'ווייס נישט ווי מ'פלעגט זיך רופן אויף אונגאריש, וכדומה, דאס איז געווען דער מנהג ביז היינט ביי געוויסע יא, א חלק. וואלמאן, גיי ווייס.

יא, על כל פנים, וואס דער חילוק איז, אז דאס נישט פסק'ענען שטערט נישט, ווייל דאס אז עס שטייט א ראנג נאמען דאס איז נישט קיין גט מזויף מתוכו, דאס איז נישט קיין ערעור אויפ'ן גט, ער רעדט דא פון די צוויי עדים אדער פונעם בית דין. ס'איז נישט קיין פראבלעם, ווייל דאס איז נארמאל. גוט, און מ'דארף אויך צולייגן אז דאס איז נארמאל, ס'איז נארמאל אז אן איד — חוץ אין ארץ ישראל איז אפשר יא געווען א פראבלעם, ווייל אין ארץ ישראל האט מען נישט קיין גוי'אישע נעמען. אבער אין חוץ לארץ האבן רוב אידן גוי'אישע נעמען, ממילא איז נישט קיין פראבלעם. יא?

און דער שליח דארף עפעס באקומען עקסטערע נאמנות, ווייל ער איז דאך נאר א יחיד, און למעשה פארלאזט מען זיך דא אויף אן עד אחד אויפ'ן גט. זאגט דער רב, איז דא אן ענין אז א שליח באקומט א גרעסערן כח, ער באקומט נאך צו זיין נאמנות. שליח איז א גרויסע זאך.

נאמנות השליח קעגן ערעור הבעל און נשים ששונאות זו את זו

יעצט, ניין, ניין, מ'דארף אויספירן. **לפיכך** קומט אויס, **בא הבעל** נאכדעם — יעדעס מאל וואס מ'לייגט אראפ א גדר אז בפני שנים

דארף מען זאגן בפני נכתב אין די מצבים — איז ממילא **בא הבעל ועירער**, נאכדעם קומט דער בעל און איז מערער, **אין משגיחין בו**, דעמאלטס הערט מען אים נישט אויס, ווייל איינמאל דער שליח זאגט דא עדות אז בפני נכתב ובפני נחתם, האט מען דאס אנגענומען ווי א נאמנות. יא.

לפיכך פאר דער סיבה, **אף הנשים ששונאות זו את זו**, דאס וואס מ'האט אויסגערעכנט נשים וואס מ'טאר נישט ניצן פאר שליח, ווייל אויב דער בעל וועט קומען — דאס איז גוט וועט מ'הייסט נישט זאגן בפני נכתב, אבער אז מ'הייסט זאגן בפני נכתב, און ס'גייט דאך נישט העלפן אז דער בעל וועט מערער זיין. ממילא ווייל ס'גייט נישט העלפן, דער בעל קען מערער זיין פון היינט ביז מארגן, גייט ער דאך עס נישט טוהן, ממילא גייען זיי עס נישט טוהן בעסיקלי, דאס איז דאך דער פוינט. זייער גאנצער פלאן איז געווען אז ס'איז דא א פרי, מ'קען באקומען א גט פאר פרי, מ'קען שרייבן א פעיק גט און דער בית דין נעמט עס אן.

דא קודם כל, אבער דאס וועט גארנישט העלפן. נאכדעם אויב מ'וועט עס טוהן וועט מען נישט גלייבן דעם בעל, אפילו ווען ס'איז טאקע שקר, רייט? לאמיר זיך פארשטעלן אז ס'איז טאקע שקר, אבער דער בעל האט נישט קיין וועג צו מערער זיין, סאו זיי גייען עס נישט טוהן, בעסיקלי, ממילא זענען זיי נאמן, אזוי פארשטיי איך. קענסט טראכטן אבער אנדערש, כ'ווייס נישט. שטייט אזוי, ווייל דא איז שוועך: וואס אויב דער בעל וועט ברענגען בעסערע ראיות? פון דא זעט מען אז קיין שום זאך וואס דער בעל וועט מערער זיין וועט נישט העלפן. יא. ער קען זאגן וואטעווער ער וויל, העלפט גארנישט.

בפני נכתב ובפני נחתם אין ארץ ישראל און היינטיגע פוסקים

אקעי, **וכן** ס'הייסט, נישט נאר ביי דעם פלאץ וואס מ'מוז — מ'האט געלערנט אז בחוץ לארץ איז דא א תקנה, מ'מוז זאגן "בפני נכתב". מ'גייט נאכנישט לערנען וואס געשעט אויב נישט, רייט? ביזדערווייל האט מען גערעדט, דער רמב"ם האט צוויי אינאיינעם געזאגט: דער רמב"ם האט געזאגט אויב דער שליח איז געווען ביי דער כתיבה וחתימה, זאל ער דאס זאגן. וואס אויב ער איז נישט געווען, גייט מען זען אין הלכה ח'. ס'איז קיין הלכה פסוקה? ניין, ניין, מ'וועט זען וואס אויב נישט, וואס גייט מען טוהן, מ'וועט שוין זען.

אבער דער רמב"ם זאגט נאך א זאך, אז דאס נאמנות האבן די חכמים געמאכט אזוי ווי א נאמנות אז דער שליח האט נאמנות ווען ער קומט פון חוץ לארץ, דא דארף מען זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם". זאגט דער רמב"ם, אויב אבער א שליח איז פאר סאם ריזן געווען פרומער ווי ס'פעלט אויס אין ארץ ישראל, און ער האט געזאגט — נישט נאר פרומער, ער האט געהאלפן פאר'ן בעל, כ'מיין ס'איז א יוספול זאך. יא. **בארץ ישראל** איז פרומקייט? ניין, מאכסט אלע פרומקייט. יא. **בארץ ישראל ואמר בפני נכתב ובפני נחתם אף על פי שאינו צריך**, הגם מ'פארלאנגט עס נישט פון אים אין ארץ ישראל, אז אבער **אם יבוא הבעל ויערער אין משגיחין בו**, ווייל ס'איז שוין אויך געווארן באשטעטיגט דורך דעם עד אחד וואס האט געזאגט "בפני נכתב ובפני נחתם". זייער גוט.

ס'הייסט, וואס דא איז דא א חידוש אז דאס נאמנות האט מען געגעבן — לאמיר זאגן ס'איז א תקנה אז מ'האט געגעבן דאס נאמנות פאר וואטעווער ריזן, ס'ארבעט אלעמאל. יא, מ'פארשטייט פארוואס, ווייל מ'דארף עס נישט פארשטיין. ס'איז נישט נאר וועגן דער תקנת חכמים ממילא האבן זיי געגעבן א כח פאר דעם שליח, נאר ער האט עפעס א נאמנות.

אה, זעסט? ער ברענגט דא פון אונטן אז ס'איז דא טאקע היינטיגע פוסקים וואס טענה'ן אז היינט זאל מען נישט דארפן זאגן דאס "בפני נכתב", ווייל ס'איז דאך גרינג אנצוקומען. אבער אנדערע זאגן אז ס'איז דא א גזירה. אבער ס'איז זייער פאני צו זאגן אז ס'איז דא א גזירה, ווייל אין דער גזירה שטייט קלאר אז אין ארץ ישראל דארף מען נישט. איי דאנט אנדערסטענד. אין דער גמרא שטייט קלאר אז **עשו בבל כארץ ישראל לענין גיטין** נאכדעם וואס ס'איז געווען א גרויסער אידישער ישוב אין בבל. כ'זע נישט אז ס'איז דא אזא מקום. ער ברענגט אז מ'זאל קוקן אין עפעס א ספר משפט הגט וואס דארט איז ער מלקט וואס זיי זאגן. שוין, אז איך זאג אזוי וואס איך זאג. עניוועיס.

הלכה ח': וועז דער שליח איז נישט געווען בשעת כתיבה וחתימה

יא, יעצט האט מען געלערנט, וואס איז יעצט? איז ריכטיג, כאילו דער רמב"ם זאגט אז א שליח קען זאגן בפני נכתב ובפני נחתם ווייל ער האט טאקע געזען. דער רמב"ם האט נישט געזאגט לכתחילה — אה, ער גייט שוין זאגן — אז ער זאל שטיין דארט. אפשר גייט ער באלד זאגן?

אבער זאגט ער, **ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתימה**, יא, דער שליח איז נישט דארט געווען. **לא יינתן לה** היות מ'גייט נישט קענען גרינג מקיים זיין און טרעפן די עדים, און דער מאן גייט קענען מערער זיין, און זיי ווילן דאס פרעווענטן. דא רעדט מען שוין וויאזוי די חכמים האבן עס אויסגעשטעלט. דא רעדט מען שוין פון אן עולם מתוקן: אויב דער שליח קען נישט זאגן בפני נכתב ובפני נחתם, דעמאלטס זאלן די עדים וויסן אז מ'דארף אזא זאך ברענגען פאר א בית דין אדער וואס, מ'דארף דאס ערנסט באהאנדלען, און מ'זאל נישט נעמען דעם גט, מ'זאל נישט באשטעטיגן אז מ'האט באקומען דעם גט, **לא יינתן לה** מ'זאל נישט געבן דעם גט פאר דער פרוי, **אלא אם כן נתקיים בחותמיו**, אבער נאר אויב מ'עפנט עס אויף און מ'פרעגט ווער זענען די נעמען, און מ'קען זיי טאקע ברענגען צו עדות זאגן דערויף. און דעמאלטס וועט שוין דער מאן נישט קענען מערער זיין ווייטער. יא, קיום ארבעט אויך. קיום איז נאך אזוי גוט ווי דער שליח.

דער שליח אלס איינער פון די דריי מקיימים

ויש לשליח, און דער שליח קען אליין זיין איינער פון די מקיימים. זעט מען דא אז יתקיים בחותמיו איז א זאך וואס דארף א בית דין

פון דריי. אזוי זעט דא אויס גלייך אין דעם נעקסטן שטיקל. זאגט דער רמב"ם, דער יתקיים בחותמיו מיינט מ'האט געגעבן אן אפירענונג, מ'דארף עס ברענגען פאר א בית דין. אה, מ'דארף עדות. דער בית דין ברענגט אריין די עדים, עס זאלן עדים זאגן אין פראנט פונעם בית דין אז ער קען די חתימות. זאגט דער רמב"ם, דער שליח קען זיין איינער פון די דריי **שיקיימו אותו בחותמיו.** דער שליח קען זיין איינער פון די דריי. ער איז נישט געווען בשעת כתיבה וחתימה, אבער ער קען די שריפט. רייט, רייט.

וואס איז דער חידוש? מ'וואלט געקענט טראכטן אז ער איז דא עפעס א נוגע בדבר אדער עפעס. יא, אפשר אז ער זאל זיין עד נעשה דיין. דאס איז די שאלה פון עד נעשה דיין, ניין? ער ווערט פונעם בית דין. יא, ער ווערט א דיין אויף דעם. ער איז נישט קיין עד, ער ווערט א דיין אזוי גוט. יא, ס'הייסט, ווייל אזוי ווי דו זאגסט אז קיום שטר איז אזוי ווי א פסק פונעם בית דין. דער בית דין פסק'ענט אז יא. אזוי מיין איך.

די הלכה וועז מען האט געגעבן דעם גט אן קיום

אקעי. **ואם לא נתקיים**, נישט? דאס הייסט, מ'האט נישט מקיים געווען דעם גט **בחותמיו וניתן לה**, מ'האט שוין געגעבן דעם גט, **הרי זה פסול עד שיתקיים**, דעמאלטס איז עס פסול מדרבנן. דאס הייסט מדאורייתא איז עס א גוטער גט, ווייל ווילאנג ס'איז נישטא קיין ערעור, אזוי ווי מיר האבן געלערנט פריער, פאר אן ערעור איז אלעס בחזקה — סתם א חזקה, מ'זעט א גט, זעט אויס גוט געשריבן, געהאט דאס ווי אין דער ענדע פון דער פאריגער הלכה, רייט? אבער דא נישט. מדרבנן איז עס פסול עד שיתקיים. רבנן ווילן יא אז ס'זאל נישט זיין קיין מקום פאר ערעור. לכאורה דער פסול ליגט אין דער תקנה אז ס'איז חייב אז מען זאגט בפני נכתב, טייטש אז פאר מען זאגט עס נישט איז עס פסול.

בא הבעל וערער ולא נתקיים, איז דעמאלט **אינה מגורשת**, אזוי ווי מ'האט געלערנט פריער. דארט האט ער געזאגט תצא והולד ממזר, דא זאגט ער עס נישט, אבער לכאורה מיינט ער דא אויך אזוי. לכאורה. אינה מגורשת, ווייל דא איז אפילו ערגער, דא איז א פלאץ וואו מ'האט א תקנה אפילו. דער בעל האט א מקום פאר ערעור, ספעציעל מיט דער — האווועור די תקנה, האווועור דער ערעור ארבעט, אבער לכאורה איז עס דאס זעלבע ווי פריער.

און מ'האט די זעלבע הלכה אז **אבד הגט** דעמאלט **הרי זו ספק מגורשת**, ווייל זי קען זאגן: וועז איך וואלט געזען דעם גט, וואלט מען יא געטראפן די עדים, דעם קיום. מ'האט עס געקענט מקיים זיין.

הלכה ט': דער טעם התקנה פון בפני נכתב ובפני נחתם

אקעי. יעצט איז דער רמב"ם מסביר, וואס דארף מען האבן די גאנצע תקנה? דאס האבן מיר שוין אויסגערעדט פריער, דער רמב"ם רעדט עס אויס יעצט. **ומפני מה**, פארוואס טאקע **הצריכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם בחוצה לארץ**? זאגט דער רמב"ם: **כדי שלא תהיה האשה צריכה לקיימו אם יבוא הבעל ויערער.** כדי די פרוי זאל נישט דארפן גיין זוכן עדי קיום וועז דער מאן גייט מערער זיין, דעמאלטס גייט עס זיין א שווערע זאך און זי גייט פילן ממש — דא איז עס שווער, אין דער סיטואציע איז עס שווער, ניין? **מפני שאין העדים מצויין לקיימו ממקום למקום בחוצה לארץ.** ממילא, כדי צו העלפן די פרויען צו קענען הענדלען מיט אזא ערעור, האבן די חכמים מתקן געווען — עס וועט אלץ זיין א וועג צו העלפן נעבעכדיגע פרויען.

הלכה י': וועז דער בעל ברענגט א ראיה ברורה אז דער גט איז מזויף

זאגט ער יעצט, יעצט גייט מען פרעגן וואס טוט זיך וועז דער מאן איז נישט סתם מערער, ער האט עפעס א ראיה. **בעל שהביא ראיה ברורה שגט זה שנאמר בו בפני נכתב ובפני נחתם מזויף**, ער ברענגט עפעס א ראיה ברורה. וואסערע ראיה ברורה ווייסט מען נישט. א ראיה ברורה. ס'איז נישט אזוי פשוט, דאס הייסט ער ברענגט, אפילו ער ברענגט עדים לכאורה, ער ברענגט עדים צו זאגן אז עס איז מזויף. יא, ער ברענגט צוויי עדים, כשר'ע עדים. יא? איך ווייס נישט. נישט קלאר. דעמאלטס, **הרי זה בטל**. יא, איך מיין אז ראיה ברורה מיינט געווענליך עדים. סתם אזוי, וואס איז א ראיה? אזוי שוין. דעמאלטס, אפילו מ'האט שוין יא געמאכט אויפ'ן גט דעם בפני נכתב ובפני נחתם, אבער ער ברענגט דאך א ראיה ברורה, דעמאלטס, **הרי זה בטל**, ווערט יא דער גט בטל.

די לומדות אין ערעור הבעל און א קשיא אויפ'ן רמב"ם

פארוואס? **שלא האמינו דבריו של אחד שאמר בפני נכתב ובפני נחתם, אלא לדחות ערעור הבעל שאין עמו ראיה.** דא זאגט דער רמב"ם אביסל די לומדות דערפון: באמת, דער ערעור הבעל איז דאך אליין א שוואכע זאך וואס האט נישט קיין ראיה מיט זיך. קענן דעם פארט האט מען געזען אז מיט דער שוואכער ראיה איז מען שוין מעורר לממזרות. יא, יא, אמת. דאס איז א קשיא, דאס איז א גרויסע קשיא אויפ'ן רמב"ם, אז לכאורה קומט אויס קלאר אפילו פון דא און פון דער גמרא אז די גאנצע זאך פון זכות ערעור פונעם בעל איז מדרבנן, איז דאך שווער אביסל, וויאזוי דער רמב"ם זאגט אז עס ווערט א ממזר. דאס איז א שווערע זאך, דער פריערדיגער רמב"ם איז שווער.

אבער על כל פנים, דא איז קלאר אז ס'איז נאר א נאמנות, דא שטייט פארקערט, אבער דער בפני נכתב העלפט נאר קענן דעם איין ערעור של הבעל. דער ערעור איז אליין א שוואכער ערעור. **אבל במקום עדים**, אבער א שטארקער ערעור, במקום עדים, דער בעל ברענגט עדים — אה, דא זעסטו א ראיה ברורה איז **עדים שמכחישין אותו!** יא, יא, איך מיין אז ראיה ברורה בפשטות איז עדים. מ'גלייבט אים נישט אנטקעגן אזא דבר, איין מענטש קעגן עדים, איז דאך נישט קיין אזא זאך (**אינו נאמן**).

הלכה י"א: די גרעניצן פון ארץ ישראל לענין גיטין

אקעי, דארט דארף מען עס לערנען וואס הייסט ארץ ישראל. זייער אינטערעסאנט, אז מ'האט געלערנט אז ס'איז דא א הלכה פון ארץ ישראל, וואס טייטש ארץ ישראל? ארץ ישראל און חוץ לארץ, זאל מען וויסן וואס טייטש ארץ ישראל. ליינען דעם רמב"ם. יא. דער רמב"ם: **הנהרות שבארץ ישראל**. אונז גייט דאך נישט אן דא לענין כאילו וואס הייסט קדושת ארץ ישראל, נאר מ'האט געזאגט אז ארץ ישראל איז א פראקטישע זאך, אז דארט קענען די דיינים דעם עולם, מען קען גרינגער — דער רמב"ם שטעלט אבער יא צו אזא ענין. לאמיר נאר ליינען, עס איז נאר איין חידוש. ליין.

זאגט דער רמב"ם: **הנהרות שבארץ ישראל**, די טייכן וואס זענען אין ארץ ישראל, יא, איך ווייס, די כנרת, **והנסין שבים הגדול שבתוך התחום של ארץ ישראל**, ס'הייסט אינזלען. די קליינע, אה, נסין מיינט אינזלען. די איילענדס פונעם ים הגדול אינעם תחום פון ארץ ישראל, **הרי הן כארץ ישראל**. וועלכע איילענדס זענען דא גלייך על יד ארץ ישראל? ס'איז נישט דא. דער ענטפער איז דא אז ס'איז נישט דא? איך האב נישט קיין אנונג פון וואס ער רעדט. דער רמב"ם זאגט אז ס'איז דא, דארף מען גיין זוכן מיט שיפן. גיי זוך. אה, אפשר עפעס א קליינע, אזא פארט, אזא וואס...

די אינזלען אינעם ים הגדול און די גבולות פון ארץ ישראל

ר' יצחק: וואס הייסט, די כנרת, **"והנסין שבים הגדול שבתוך התחום של ארץ ישראל"**. ס'הייסט אינזלען. די קליינע, נסין מיינט אינזלען, די איילענדס פונעם ים הגדול אינעם תחום של ארץ ישראל, און די **"הרי הן כארץ ישראל"**.

וועלכע איילענדס איז דא גלייך אלענג ארץ ישראל? ס'איז נישט דא. דער ענטפער איז דאך אז ס'איז נישט דא, איך האב נישט קיין אנונג פון וואס ער רעדט. דער רמב"ם זאגט אז ס'איז דא, דארף מען גיין זוכן מיט שיפן. גיי זוך. אפשר עפעס א קליינער אזא פארט אזא אבער אזוי, איך ווייס נישט פון קיין אינזלען, קיין געהעריגע... איי דאנט נאו וואט הי איז טאקינג אבאוט. דאס איז דער ענסער. אפשר מיינט ער א זאך פיל אינזלען וואס גלייך א שטיקל שטח וואס גייט ארויס פונעם לאנד אריין... אבער ס'איז א חידוש. איך ווייס נישט וועלכער אינזל, ס'איז דא סייפרוס ס'איז אסאך ווייטער.

וועגדט זיך וויאזוי מ'מאכט דאס, אבער צי ס'איז טאקע דא אזעלכע זאכן. אז ס'איז טאקע דא אזעלכע זאכן, איך ווייס נישט קלאר, איך פארשטיי נישט. איך פארשטיי נישט וואס דער רעדט. בקיצור, איי דאנט נאו, איך געדענק נישט אז ס'זאל זיין, אבער קענסט קוקן אויף דער מעפ און זען. יא, ער באשטיצט זיך מיט דעם. קוק אויף דער מעפ וועסטו זען. איך זע נישט, נישט לויט דער מעפ וואס ער האט געמאכט. אויב ס'איז דא, אבער ער האט געמאכט, מען קען דאך מאכן אן אינזל, אזא זאך וואס מ'קען מאכן. מ'דארף פרעגן אויף דעם דעם בעל ה"גבולות ארץ ישראל" זאל באלייכטן דא. זיכער האבן מיר געדעדט וועגן דעם.

אבער קוק, דו זעסט עפעס אן אינזל? איך זע נישט. איך זע נישט, וויל איך אייך זאגן. ס'איז דא טאקע וואס זאגן אז ס'מיינט די קליינע הארטע שטיקלעך וואס שטעקן זיך ארויף, אבער אויכעט, וואו איז? אויכעט כמעט נישט דא. אין חיפה עפעס א קליין שטיקל שטעקט זיך ארויס. איי דאנט נאו. קענסט אלעס זאגן, עפעס א קליין ממש ביים פארט. יא נו, ממש דאס הייסט עס? ס'איז מאדנע. אלעמאל, פיצי שטיקלעך איז דאך דא ממש. קענסט גיין אין תל אביב איז אויך דא א פיצי שטיקל. ס'וועגדט זיך, ס'איז דא וועגן. אלעס איז דא וועגן. ס'איז דא א תוספות. ניין, ניין, ס'איז דאך דא א תוספות וואס זאגט אז מ'גייט קיין פיסי אראפ. ענייוועיס. יא, איך ווייס נישט.

"ושחוץ לתחום?" זאגט דער רמב"ם: **"כחוצה לארץ"**, יא? דאס הייסט, נסין וואס זענען אינדרויסן פונעם תחום איז אזוי ווי חוץ לארץ, יא? יא, לענין אז נאר די נהרות שבארץ ישראל דארף מען נישט זאגן בפני נכתב.

און **"בהלכות תרומות"**, זאגט ער: **"יתבארו תחומי ארץ ישראל"**.

> **חידוש:** ניין, כ'מיין דא איז דא א חידוש וואס דער רמב"ם זאגט, אז די זעלבע גבולות וואס איז דא לגבי ארץ ישראל פון הלכות תרומות ומעשרות איז דא דא. און פארוואס זאגט ער דא די הלכה? לכאורה, די הלכה פון נסין איז אויך די הלכה וואס איז אויך ביי תרומות. כ'ווייס נישט פארוואס מען דארף דאס יא זאגן דא. מ'קען זאגן עיין הלכות תרומות, און דארט וועט מען פארשטיין. אני לא מבין. אבער ענייוועיס.

הלכה י"ב: די הלכה פון בבל לגבי גיטין

זאגט דער רמב"ם: **"ובבל כארץ ישראל לגיטין"**. וועז מ'האט געדעדט וועגן ארץ ישראל ווערסעס חוץ לארץ, אבער זאלסט וויסן אז בבל איז יעצט די נייע, ווי מ'זאגט ירושלים ד'אמעריקע. בבל איז א מקום תורה, עס ווערט אזוי ווי ארץ ישראל, אז דארטן קען מען אויך טוהן.

יא, עס האט נישט אזוי שטארק מיט דער תורה, עס האט מער מיט דעם וואס ס'איז א גרויסער ישוב, ושיירות מצויות. שיירות מצויות איז לכאורה מער. יא, אקעי.

און מכח דעם, וואס זאגן די היינטיגע פוסקים? יא, דארפסט קוקן וואס זיי זאגן. זיי רעדן וועגן דעם, זיי זאגן נישט. מ'וועט שוין זען, איז דא וואס זאגן אז מ'דארף היינט... היינט קען מען... מ'זאל היינט זאגן בפני נכתב ובפני נחתם, מ'קען נישט? ניין, מ'דארף נישט, איז דא וואס זאגן אז מ'דארף נישט. אקעי. מ'דארף אבער סתם מען נישט, בבל כארץ ישראל, מען זאל יא זאגן. אה, מ'דארף נישט. מ'דארף נישט, אזוי ווי ארץ ישראל.

הלכה י"ג: א גט וואס איז געשריבן אין איין ארט און נע'חתמ'עט אין א צווייטן

אקעי, יעצט אן אינטערעסאנטע הלכה. וואס איז אויב מ'האט געמאכט האלב און האלב? יא? **"גט שכתבו בארץ"**, מ'האט עס געשריבן אין ארץ ישראל, **"וחתמו"**, די חתימה איז געווען

"בחוצה לארץ". נאך וואס גייט מען? זאגט ער, דארף ער לחומרא צו זאגן **"בפני נכתב ובפני נחתם"**. הייסט מ'גייט בתר חתימה. בתר חתימה.

ניין, פארקערט נישט: **"כתבו בחוצה לארץ וחתמו בארץ, אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם"**. ווייל דער אישור איז דאך בעיקר, הגם מ'זאגט בפני נכתב, אבער דער עיקר איז דאך לכאורה די חתימת העדים. סאו אלעס גייט נאך דעם, יא. סאו דער עיקר איז די חתימה. בקיצור, מ'גייט נאך דער חתימה.

הלכה י"ד: וועז דער שליח האט געזען נאר א טייל פון דער כתיבה אדער חתימה

יא. **"נכתב מקצת הגט בפניו, ונחתם כולו בפניו"**. די עדים ווילן זאגן בפני נכתב, אבער נישט די גאנצע כתיבה איז געווען בפניו. ער איז אנגעקומען אינדערמיט פונעם שרייבן, אבער ער האט געזען די חתימה. **"אם מקצתו הראשון הוא"**, אויב ער האט געזען דעם אנהייב, דעם אנהייב פונעם גט יא, אבער נישט די ענד, ער איז אוועקגעגאנגען ביים לעצטן און ער איז צוריקגעקומען און געזען די חתימה.

ער זאגט יעצט, אפילו אויב דער אנהייב איז געווען ממש נאר אביסל, **"אפילו לא נכתב בו אלא שיטה אחת בפניו"**, נאר איינע פון די צוועלף שורות האט מען געשריבן אין פראנט פון אים. אדער אפילו ער האט נישט געזען די כתיבה, נאר **"שמע קול הקולמוס כותב"**, ער האט געהערט ווי איינער קראצט מיט א פען אויף א פאפיר. ניין, מען טייפט נישט קיין גט, מען שרייבט עס. **"וחתמו העדים בפניו"**, ער האט געהערט די קלאפן און ער האט אויך געזען די חתימות העדים, קען ער זאגן: **"בפני נכתב ובפני נחתם"**.

"וכן", וועז נאך קען מען זאגן בפני נכתב ובפני נחתם? **"אם יצא הסופר לשוק"**, דער סופר האט געהאלטן אינמיטן שרייבן דעם גט און ער איז ארויסגעגאנגען אינמיטן, **"וחזר והשלים את הגט"**, ער איז צוריקגעקומען און צוגעענדיגט דעם גט. **"אינו חושש שמא אחר מצאו ואמר לו"**, דארף מען נישט טראכטן אז איינעם שוק האט אים איינער געפרעגט: אוי, גיב מיר דעם גט וואס דו האלטסט אינמיטן פאר מיין ווייב און הייב עס אן צו שרייבן א נייעם, אדער לשם איש אחר כתבו, **"ולשם אחר כתבו אלא אומר בפני נכתב ובפני נחתם"**.

וועז נישט? זאגט דער רמב"ם: וואס הייסט וועז נישט? סתם, אויב ער האט נישט געזאגט, אויב ער זאגט בפני נכתב אבער נישט בפני נחתם, אדער פארקערט: **"בפני נחתם אבל לא בפני נכתב"**, אדער בפני נכתב און איך האב געזען איין עד, **"חתם עד אחד"**, און איך האב נישט געזען דעם צווייטן עד, **"אפילו היה הוא העד השני"**, אדער אפילו אויב ער זאגט בפני נכתב און איך בין געווען דער צווייטער חותם, איז **"הרי זה יתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה"**. דעמאלטס פארלירט ער די קולא'ס פון זאגן בפני נכתב ובפני נחתם, עס העלפט נאר אויב ס'איז גאנץ, ס'דארף זיין די גאנצע זאך.

> **חידוש:** אויב ס'פעלט פון דעם, אבער נאך דער גרעסערער חידוש אז אויב ער אליין איז געווען איינער פון די צוויי עדים, דעמאלטס איז נישט דא יעצט אויסער צוויי געשריבענע חתימות עדים נאך אן עד פונדרויסן. וואס איז דא נאר, אינטערעסאנט פארוואס, יא? דא זעט מען אז אפילו וועז מען זאגט בפני נכתב, פארלאזט מען זיך אויך אויפ'ן געשריבענעם גט, אז למעשה איז דא צוויי עדים. יא.

"יתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה", דעמאלטס דארף מען מקיים זיין בחותמיו, דאס וואס ער זאגט בפני נכתב ובפני נחתם העלפט נישט, און מען גייט דארפן אויפצוזוכן די עדים, די עדי חתימה, **"ואחר כך יינתן לה"**, און נאכדעם וועט מען עס קענען געבן פאר דער פרוי.

עיון אין דעם דין פון "ואם העיד הוא ואחר על העד השני"

"ואם העיד הוא ואחר על העד השני שלא חתם בפניו", דאס הייסט אויב ער האט נאך אן עד פאר דעם צווייטן, אויב ער איז איינער פון די צוויי עדים, אבער אויפ'ן צווייטן עד איז דא איינער. אה, סאו דער פראבלעם פונעם עד השני איז אז ער האט נישט געזען דעם צווייטן עד, זאגט ער נאר אז דער ערשטער, איך בין דער עד, אבער ער האט נישט קיין עדות אויף דער צווייטער עדות. אבער אויב ער ברענגט, און אויב עס איז נאר איין מענטש, איז דאך נישט גענוג, ווייל ער האט נישט קיין דין בפני נכתב. ס'זאל האבן אזוי א קיום בעיסיקלי, מ'דארף האבן עדות, נישט קיין בפני נכתב, עס זאלן האבן עדים. ניין, ער האט צוויי עדים. **"הוא ואחר על העד השני"**, אויף זיין אייגענעם כתב איז דאך דער אייגענער.

> **קשיא:** איך כאפ נישט קלאר. ער מיט א צווייטן זענען אן עד אויפ'ן עד השני. ס'גייט בעיסיקלי אזוי, אין דער גמרא זאגט: **"או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים"**. אויב ער זאגט ביידע, ער האט אלעס אליין געזען, האבן זיי א תקנת בפני נכתב אז עס ארבעט. טאמער נישט, דארף מען האבן א געהעריגן קיום הגט. וואס איז א געהעריגער קיום הגט? א געהעריגער קיום הגט דארף מען צוויי עדים אויף איטש פון די חתימות. איז וואס איז? אויב ער מיט נאך איינעם האבן עדות אויפ'ן צווייטן עד, איז דער צווייטער עד זיכער כשר. וואס איז מיט אים אליין? דער צווייטער איז מקויים געווארן דורך די צוויי עדים. יא, וואס איז מיט דעם ערשטן? וואס איז מיט אים אליין? אין אזא פאל גלייבט מען דעם שליח אויף זיך אליין?

ניין, איך ווייס נישט. ער זאגט אז ס'איז כשר. איך מיין, אפשר אויפ'ן ערשטן האט ער יא. האט ער יא אזוי ווי א זכות פון בפני נכתב. דאס כאפ איך נישט. אה, רבא זאגט אן אנדער פראבלעם. נאר רב אשי: **"אפילו אמרת, מה התם איכא למיחש"**. סאו וויאזוי ארבעט עס אין דער ענד? אז דער גט גייט ווערן כשר האלב פון א בפני נכתב און האלב פון א קיום? אה, דאס איז דאך נישט גוט האט מען דאך געזאגט! מ'האט דאך געזאגט אז דאס ארבעט נישט. מ'דארף אים נאך טשולנט ווערן. און די פריערדיגע הלכה

איז דאך געבויט אויף דעם: **"הוא והעד השני"**. איז דאך שוועך, זיי האבן דאך געניצט, אין דער פריערדיגער הלכה האט מען דאך געזאגט, **"או כולו בקיום הגט, או כולו בתקנת חכמים"**. איך פארשטיי נישט וויאזוי עס ארבעט. בקיצור, ס'איז נישט קלאר. זע, בקיצור, יבינו. בקיצור, קיינער פארשטייט נישט.

אקעי, לאמיר גיין ווייטער. **"ואין צריך לומר"**, איך בין נישט דער ערשטער וואס פארשטייט נישט. אן איד דארף זיין קלאר, אויב ער איז נישט דער ערשטער וואס פארשטייט נישט, דן אחריך מיט אלע אידן וואס האבן נישט פארשטאנען ביז יעצט. וואס האט יענער געזאגט? טו וואס מיין זיידע האט געטוהן.

"ואין צריך לומר אם העידו שנים אחרים על כתב יד העד השני שזה כשר", נו, ס'איז פשוט. ס'איז אינגאנצן דא צוויי עדים אויפ'ן צווייטן, און דער ערשטער איז וואס וויייטער? דער ערשטער איז עפעס אויך דארף מען אים, און דאס העלפט, ער אליין איז גוט.

> **סברא:** אפשר סתם אזוי, אפשר דאס איז א גוטער קיום אויך? אפשר דאס איז קיום? איי, מ'קען אים נישט? אפשר דאס הייסט, א מענטש קומט אליין און זאגט אז ער איז... "יתקיים בחותמיו" מיינט דאך אלעמאל אז איין מענטש זאגט, ניין? וואס מיינט עס, אז צוויי עדים דארפן קומען זאגן? צוויי עדים זאגן אז דאס איז דער מענטש. וואס איז אויב ער אליין קומט און זאגט איך האב זיך געחתמ'עט? ס'איז גארנישט ווערד? איך ווייס טאקע נישט, ווייל אז "יתקיים בחותמיו" קען אויך מיינען אויב דער בית דין דערקענט זיין חתימה, ווען מענטשן וואס קענען נישט זיין חתימה, דארף מען האבן צוויי עדים וואס דערקענען די חתימה, יא. איך ווייס נישט. איי דאנט אנדערסטענד. אקעי.

הלכה ט"ו: צוויי שלוחים וואס ברענגען א גט אין חוץ לארץ

יעצט, דא לערנט מען אזוי, נאך אן אופן וואס מ'דארף נישט מאכן דעם בפני נכתב. יא? ווען עס זענען צוויי. דאס הייסט, פריער האט מען געלערנט, ביז יעצט האט מען געלערנט אז ס'איז דא איין שליח מיט איין גט. יעצט לערנט מען א הלכה ווען צוויי שליחים זענען צוזאמען די שליחים פון א גט. ס'איז דא אזא זאך צוויי מענטשן זאלן זיין די שליחים פון א גט, **"הן הן שלוחיו הן הן עדיו"**. דעמאלטס דארף מען נישט זאגן בפני נכתב. מ'דארף מאכן דא א קעפל, רייט? שנים אין צריך לומר, יא?

זאגט ער אזוי: **"שנים שהביאו גט בחוצה לארץ"**, דאס מיינט צוויי שליחים שהביאו גט בחוצה לארץ, **"אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם"**, זיי קענען נישט זאגן בפני נכתב ווייל ס'איז נישט געווען בפניהם, אבער **"הואיל ונתנו להם הבעל ליתנו לאשתו"**, דער בעל האט עס אבער יא זיי איבערגעגעבן, **"הרי אלו נותנין לה ותהיה מגורשת"**, קענען זיי צוזאמען מוסר זיין, איבערגעבן **ותהיה מגורשת**.

פארוואס? שהרי אין אזא פאל קען נישט דער בעל מערער זיין. פארוואס? **שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אף על פי שאינו מקוים, שהרי שלוחיו הן עדיו**, זיי קענען זאגן עדות, דיסטענס, אז זיי האבן עס אריין איבערגעגעבן.

און וואס העלפט עס? וואס העלפט עס? **שאילו אמרו השנים בפנינו נתגרשה הרי זו מגורשת אף על פי שאין שם גט**. זיי זענען דאך צוויי עדים, ממילא אויב זיי זאלן אזוי נאר זאגן: "אונז האבן געזען ווי מ'האט איר מגרש געווען", דארף מען בכלל נישט זוכן א גט. ממילא קען נישט דער בעל מערער זיין אין אזא פאל, ווייל א מערער קעגן צוויי עדים, אקעי.

זיי זענען מעיד אז דער גט איז א גט? זיי זענען מעיד אז זיי געבן דעם גט, און אז זיי געבן איז אויכעט, וואס איז דער פראבלעם? לאמיר זאגן אויב ס'איז א... קל וחומר. ער האט געוואלט טוהן אן עבירה, גיין מיט א פאלשן גט. נישטא אזא זאך, מ'קען נישט מאכן דאס. מ'האט שוין געשמועסט, דאס איז אלץ מחלל שמו יתברך.

זאל זיין ווי ס'איז געשטאנען: מזויף. איינער מיינט, מזויף מיינט: איך האב עס נישט געשריבן, א צווייטער האט עס געשריבן. ס'איז יא, א צווייטע רחל און א צווייטע לאה. ער האט זיי געגעבן דעם גט, א מענטש קען נישט...

דער תנאי פון "יוצא מתחת יד שניהם" און די מחלוקת הראשונים

במה דברים אמורים, זאגט ער, **במה דברים אמורים** דאס איז דוקא, דאס הייסט ביידע האלטן דעם גט, סאמהאו, מ'ווייסט נישט וויאזוי ס'ארבעט. יא, וויאזוי ארבעט דאס? זיי וואקן א גאנצע צייט מיט די צוויי. ניין, אין בית דין זיי קומען צוזאמען אריין און לייגן עס אראפ. זיי האלטן עס צוזאמען דאס שטיקל פעיפער? קומען צוזאמען, זיי זענען א טים, זיי גייען צוזאמען. ניין, **יוצא מתחת יד שניהם** ליטערעלי.

אבל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם, דאס רעדט זיך זיי האלטן, נאר איינער פון זיי האלט עס. זיי ביידע, **יוצא מתחת יד שניהם** מיינט ביידע זענען געווען שלוחים און ביידע האבן דעם גט, זיי זענען צוזאמען, זיי זענען א טים. **אבל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם**, סתם ס'איז אנגעקומען דער גט צוריק אין בית דין, און יעצט קומען זיי זאגן: "אונז זעמיר עדים, אונז האבן געזען, דער מאן האט אונז עס געגעבן", דעמאלטס **צריכין לומר בפנינו נכתב ונחתם**. די זאך אז די שלוחים אליין ווערן עדים איז נאר ווען די שלוחים ברענגען דעם גט, זיי האבן אויסגעפירט די שליחות און זיי ברענגען עס צום בית דין.

ר' יצחק: מ'דארף מאכן דא א קעפל, רייט? שנים אין צריך לומר, יא? וואס איז אזוי?

לפיכך אם אמר אחד, אויב ס'איז נישט יוצא קען איינער זאגן בפני נכתב און איינער בפני נחתם? **אפילו שנים אומרין בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם הואיל ואינו יוצא מתחת יד שניהם לא יינתן לה עד שיתקיים בחותמיו**, העלפט נישט. פארוואס? דאס הייסט **ואחד אומר בפני נכתב והאחר אומר בפני נחתם**, זיי זאגן נישט ביידע צוזאמען בפני נכתב ובפני נחתם. אהא. דארף מען גיין צוריק צו קיום, ווייל דא איז נישט קיין, יא.

דאס איז פשוט, ער מיינט צו זאגן אפילו... ער זאגט בקיצור, אין **לפיכך**, אין דער קעיס דארף מען יא בפני נכתב. וועז ס'דארף זיין דער כשר'ער בפני נכתב לייגט ער נאר צו אפילו ס'איז דא נאר איין קלייענער חסרון אין דעם בפני נכתב, אז ס'איז נישט דא צוויי, ווייס איך פארוואס.

די מחלוקת וואס אונז האבן געהאט איז א מחלוקת וואס אלע אידן האבן שוין געהאט טויזנט יאר צוריק: צי **יוצא מתחת ידם** מיינט ליטערעלי אז זיי האלטן ביידע, אדער ס'מיינט נאר אז זיי זענען ביידע שלוחים. אזוי ברענגט דער הייליגער ווידאל פון טולוזא, ברענגט ער זיין מחלוקת אין זיין פירוש אויפ'ן רמב"ם, וואס הייסט מגיד משנה. סאו, אונז זענען נישט היינט געבוירן געווארן מיט דער מחלוקת, ס'איז אן אלטע מחלוקת. אין דעם רמב"ם שטייט נישט קלאר וואס ער מיינט דא **יוצא מתחת ידם**.

וועז צוויי זאגן "בפנינו נחתם"

וואס איז אין דער זעלבער קעיס? **אמר אחד בפני נכתב**, יא? איינער פון די צוויי שלוחים אפשר, ס'איז נישט קיין חילוק, יא, בפני נכתב ארבעט נאר אויף א שליח. אדער די זעלבע צוויי, ביידע פון זיי זאגן **בפנינו נחתם**.

הגם אז... רייט, הגם אז ס'איז נישט דא קיין הלכות בפני נכתב ווייל ס'גייט דאך נישט האלב אויף האלב, אבער ס'איז דא צוויי עדות וואס זאגן בפני נחתם, **איז עס כשר אף על פי ש...** איז ויבאלד מ'האט אויך דעם דין שליח וואס קען זאגן בפני נכתב, בפני נחתם אליין הייסט א קיום בחותמיו. רייט.

דעמאלטס **אף שאינו יוצא מתחת ידם** דארפן זיי נישט האבן דעם דין אז זיי זענען שלוחים און שלוחים האבן עפעס אן עקסטערע נאמנות פון בפני נכתב, ויבאלד **שהרי נתקיים בחותמיו**. צוויי מענטשן האבן געזען עדות חתמ'ענען, און דאס הייסט חתימת הגט. זייער גוט.

הלכה ט"ז-י"ז: א שליח וואס האט איבערגעגעבן א גט אן זאגן "בפני נכתב"

יעצט, וואס געשעט בדיעבד? וואס געשעט בדיעבד וועז מ'האט נישט געזאגט בפני נכתב וועז מ'האט יא געדארפט? וואס געשעט?

שליח שהביא גט בחוצה לארץ ונתנו לה בינו לבינה, ער האט נישט געמאכט קיין עדות בכלל. **או שנתנו לה בפני שנים**, ער האט עס איר געגעבן אין פראנט פון צוויי עדות, אבער **ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם. אף על פי שנישאת**, אפילו אויב זי איז שוין געגאנגען און זי האט שוין חתונה געהאט, **נוטלו ממנה**, נעמט מען אוועק צוריק פון איר דעם גט, **וחוזר**, מ'מאכט דער שליח זאל נאכאמאל עס געבן **בפני שנים**, און מ'זאל זאגן **בפני נכתב ובפני נחתם**.

טייטש, מ'רעדט דא א שליח וואס האט געזען דעם בפני נכתב ובפני נחתם. יא, אוודאי, ער האט נאר פארגעסן. ער האט נישט געמאכט די תקנת חכמים פון זאגן בפני נכתב ובפני נחתם, נעמט מען עס צוריק פון איר, הגם די פרוי איז שוין געווארן בעצם גע'גט.

חקירה: פארוואס מוז מען צוריקנעמען דעם גט און מאכן א נייע נתינה?

מהלך א': א תנאי אין דער נאמנות השליח

[[#2]] רייט, לכאורה דער סוד איז אזוי, רייט, אבער לכאורה דער סוד איז, אז ויבאלד דער שליח האט עפעס א מעדזשיק נאמנות פון דעם בפני נכתב, יא, פון דעם בפני נכתב, יא. הגם אז דער גט ווערט נישט דעמאלטס, ווייל דער גט איז שוין געווארן פריער, און דעמאלטס באקומט ער די מעדזשיק נאמנות, און ממילא למפרע איז נישט אז זי דארף יעצט, פון פריער איז די בנים ממזרים צי עפעס, עס קומט די נאמנות און זאגט אז ס'איז א כשר'ער גט.

זייער אינטערעסאנט, פארשטייסט? וויאזוי ארבעט דאס? ווייס איך נישט. פאר סאם ריזען, די מעדזשיק נאמנות ארבעט נאר בתוך כדי וואס ער גיט דעם גט, אבער מ'קען אויך מאכן א פעיק נתינת הגט עס צו טוהן. ס'איז לכאורה טאטעלי פעיק. ס'איז מתגרשת פריער.

די חכמים האבן מתקן געווען אז דער שליח דארף זאגן בפני נכתב, מ'זאל מאכן נאכאמאל אזא מעמד ווי דער שליח גיט איבער און זאגט בפני נכתב. רייט, ס'הייסט, ס'איז דא וואס האבן געקענט טענה'ן אז סתם ער זאל זאגן בפני נכתב, פארוואס דארף ער שטיין מיט'ן גט? דא זעט מען אז מ'דארף עס האלטן. אבער מ'דארף נישט האלטן, ס'דארף נישט זיין די עקטשועל חלות גט מוז נישט זיין בשעת'ן האלטן, ווייל דער שליח האט א נאמנות וועז ער האלט דעם גט, כאילו עפעס אזא סארט זאך.

מהלך ב': א דרבנן'דיגע נתינת הגט

[[#3]] אדער קענסטו זאגן אז די חכמים האבן עס געמאכט, די חכמים האבן געמאכט א נייע: **איז עס פסול מדרבנן עד שיתקיים בחותמיו**. יא, אזוי ווי יעדער גט בלי בפני נכתב. אלעמאל איז דאך אבער אזוי, אלעמאל איז אזוי, יעדער גט בלי בפני נכתב וועז מ'דארף, איז עס פסול, אזוי ווי מ'האט דאך געלערנט פריער, דאס איז נישט קיין חידוש פון יעצט.

ער זאגט **אם לא נטלו**, ער זאגט סתם. יא יא, אלעמאל איז אזוי, אלע גיטין, אלעמאל איז אזוי, חוץ אויב ס'איז דא אן ערעור. ניין, נאר דא איז נישט דא קיין ערעור הבעל, מ'רעדט אן ערעור הבעל. אלעמאל, יעדער גט אן א בפני נכתב איז פסול מדרבנן עד שיתקיים בחותמיו. אבער ער זאגט, וואס ער מיינט צו זאגן איז, ער קען נישט זאגן בפני נכתב נאר אויב ער **נוטלו ממנה**. דאס איז די אינטערעסאנטע זאך. **נתנו לה**, זאגט דער רמב"ם אפילו ווייטער, **נתנו לה**, עפעס א המשך.

ניין, איך זאג, איינמאל מ'לערנט די הלכה אז מדרבנן איז עס פסול, מאכט סענס אז דאס זאגן בפני נכתב איז טאקע א מין נתינת הגט, ווייל ס'איז א דרבנן'דיגע נתינת הגט. מדאורייתא האט מען שוין געמאכט א נתינת הגט, אבער מדרבנן איז עס דאך נאך פסול. פסול מיינט כאילו ווייל מ'איז חושש אז ס'איז מזויף, דאס איז דאך דער ריזען פארוואס ס'איז פסול. איך הער, איך הער. נאר איך זאג, מ'האט געמאכט א מעמד נתינת הגט, און מיט דעם ווערט זי אויכעט כשר מדרבנן צו חתונה האבן. איך רוף עס א גט, ס'שמעקט ווי א גט, ס'עקט ווי א גט.

הלכה י"ח: א שליח וואס איז געווארן שטום פאר'ן זאגן "בפני נכתב"

[[#4]] א נייע מעשה, טאמער ער איז נעבעך שטום געווארן. ער האט געמענעדזשט צו זאגן בפני נכתב, ער האט געזען און ער וויל זאגן בפני נכתב, ס'טייטש ס'איז געווען א מצב פון בפני נכתב, ער האט נאר נישט געזאגט: **נתנו לה ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנשתתק**, ער איז נעבעך געווארן שטום, **הרי זה יתקיים בחותמיו**, דעמאלטס דארף מען גיין זוכן קיום החתימות, **ואחר כך יינתן לה.**

דער חילוק צווישן "נתחרש" אין דער גמרא און "נשתתק" אין רמב"ם

אין צד אזוי איז דער רמב"ם, אונז האבן שוין געהאט אזא זאך ווי מ'קען פרעגן: דער **נשתתק** מיינט ער איז אויך געווארן טויב? ביי פשטות א חרש איז דאך נישט נאמן, א חרש איז... געווארן א חרש... אין דער גמרא שטייט **נתחרש**, דער מגיד משנה רעדט וועגן דעם.

אין דער גמרא שטייט **נתחרש**, דער רמב"ם זאגט **נשתתק** ווייל אפשר נאר כדי צו קלאר מאכן, ווייל דער פראבלעם איז וואס ער קען נישט זאגן. אבער ס'קען זיין אויך אז זיין פראבלעם איז ווייל א חרש האט דאך נישט קיין, הייסט דאך נישט קיין מענטש מער, ער האט דאך נישט קיין דעת, אונז גלייבן אים נישט. אבער וואס? וואדא שוטה? וואס העלפט עס? ניין, ביי א שוטה האלט דאס נישט. ביי א שוטה האלט דאס נישט, ס'איז נישטא אזא זאך. ער איז נישט קיין נאמן, ס'העלפט אים נישט. זייער גוט, וואס איז א חילוק? אונז האפן אזוי, נאו פראבלעם.

סתירה וועגן זאגן "בפני נכתב" נאך דער נתינה

[[#5]] דא איז מאדנע, ווייל דא זעט מען אויך אז מ'קען יא זאגן בפני נכתב פון נאכדעם. א מינוט צוריק האט מען געזאגט מען דארף עס צוריקגעבן, דא זאגט מען **נתנו ולא הספיק**, משמע אפשר תוך כדי דיבור. מפרשים מוטשען זיך וועגן דעם פאקטאר.

א מינוט, תוך כדי דיבור העלפט נישט אויפ'ן גט, אז מ'קען נישט חוזר זיין פון א גט תוך כדי דיבור, אבער אז דער שליח זאל קענען זאגן, ווייס איך נישט. איך ווייס נישט אויב ס'פעלט אויס תוך כדי דיבור, לכאורה דאס ווארט איז ווייל ס'איז נאך דער מעמד הגט. אקעי.

הלכה י"ט: דער דין פון א סומא און אן אשה ביי בפני נכתב

אין חוץ לארץ איז זייער וויכטיג צו זאגן בפני נכתב. וואס איז אויב איינער איז נעבעך א סומא? א סומא, יא. **הסומא אינו יכול להביא גט זה של חוצה לארץ מפני שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם.** ער קען נישט זאגן בפני נכתב ובפני נחתם, ווייל ער האט עס נישט געזען. זייער גוט. וואס איז דער פראבלעם? ער זעט נישט! אבער ער זעט נישט. זייער גוט.

די גמרא זאגט אז א, ניין, ניין, בפני נכתב איז זייער גוט. די גמרא זאגט דאך אזוי: וויאזוי קען א סומא, די גמרא האט געזאגט אז א סומא קען נישט ברענגען א גט. האט רב יוסף פארשטאנען: וואס הייסט? וואס, א סומא איז אסור באשתו? יא, יא. ער איז דאך אסור באשתו. ניין, דער תפיסה אינו בקול. איז וואס, ער קען דאך ברענגען א גט, אבער ער זאגט אז דוקא אין חוץ לארץ, און לגבי דעם דין פון בפני נכתב, בפני נחתם...

ער ווייסט, ער איז א כשר'ער, א סומא איז... ער קען מאכן אן עדות. **אינו יודע למי נותנו.** דאס הייסט, ער זאגט אז ער ווייסט יא, א סומא אין געוויסע וועגן קען ער זיין כשר לעדות, אבער וויבאלד דער עדות פון בפני נכתב גייט נאר אויפ'ן נוסח. ס'גייט נישט אז איך האב געוואוסט. הגם מ'האט סתם יא געהערט, שמע קול הקולמוס העלפט, ווייס נישט, אינטערעסאנט, אבער... ער האט געזען די חתימה, נאר לגבי דער כתיבה העלפט געהערט.

פארוואס א סומא קען נישט זאגן בפני נכתב דורך הערן

ר' יצחק: אבער וויבאלד די עדות "בפני נכתב" גייט נאר אויף דעם נוסח, גייט נישט "איך האב געוואוסט". הגם מיר האבן יא געהערט אז "שמע קול הקולמוס" העלפט. איך ווייס נישט, אינטערעסאנט. אבער ער האט געזען די חתימה; נאר לגבי דער כתיבה העלפט עס.

ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל דאס אז דער שליח זאגט "בפני נכתב ובפני נחתם", מ'גיט יעצט א כח און דער בעל קען נישט מערער זיין, הגם ער איז נאר אן עד אחד, איז דאך א חידוש פון די רבנן. דער חידוש פון די רבנן איז נאר ווען מ'טוט עס אין דעם אופן וויאזוי די חכמים האבן זיך טאקע מתקן געווען. אזוי זעט אויס. דער רמב"ן פרעגט שוין די קשיא פון קול הקולמוס. מסתמא אזוי. דאס זאג איך.

און רב יוסף זאגט דאך אז ס'מוז דאך זיין אז א סומא קען זיך סומך זיין אויף דער טביעת עינא דקלא, ווייל אויב נישט וואלט ער נישט געווען מותר באשתו. עקטשואלי די גמרא זאגט ער ווייסט דאך נישט ווער ער איז. ער קען יא וויסן, ער הערט יענעם, ער קען יענעם. דער תירוץ איז ניין, אבער ס'זעט אויס אז פאר דעם "בפני נכתב" דארף עס זיין אזוי בפני, ליטעראלי. אינטערעסאנט.

לפיכך, אבער מ'זעט אז צוליב וואס דאס איז נאר ווייל ער קען נישט זען, איז עס אנדערש ווי דער חרש.

[[#2]] ס'איז אינטערעסאנט, ווייל רב יוסף איז אויך אזוי ווי אייביג איז דער סדר אז איינער וואס... יא יא, ס'האט אים נישט געהאלפן אבער. ער האט פרובירט, מ'זאגט אז ער האט א גוטע פראנט:

"עבידנא יומא טבא לרבנן". איך בין עפעס... למעשה כחופשי. אבער דאס איז דאך געווען א שאלה. ס'איז נישט געווען וואס מ'זאגט צי מ'איז פטור מן המצוות, געדענקסט? אקעי. יא.

א פיתח שנסתמא און אן אשה דארפן זאגן בפני שלשה

זאגט דער רמב"ם ווייטער: **לפיכך**, היות אז דער פראבלעם מיט דעם סומא איז נישט אז ער איז פסול לעדות, נאר אז ער קען נישט זאגן די ווערטער "בפני נכתב ובפני נחתם", **לפיכך אם נכתב ונחתם לפניו כשהיה פיתח...**

פיקח, ניין? ניין, פיקח איז איינער וואס איז דער אפאזיט פון א שוטה, און א פיתח איז דער אפאזיט פון א סומא. סומא איז מלשון סתום אפשר עפעס אזוי, און פיקח... אינטערעסאנט, אסאך מאל זאגט מען יא, ס'שטייט אין א פסוק: **"מי ישום אלם או חרש או פקח או עור"** שטייט אין א פסוק, אמת? אינעם פסוק שטייט יא אז פקח איז דער אפאזיט פון סומא. אבער אין רמב"ם שטייט "פיתח", איך ווייס נישט, אזוי זע איך ביידע גירסאות דא זאגן אזוי. אין עני קעיס, **ונסתמא**, אבער ס'איז נישט קיין חילוק. **ונסתמא** – נאכדעם איז ער געווארן בלינד, **הרי זה אומר בפני שלשה בפני נכתב ובפני נחתם**, ווייל נאמנות האט ער.

[[#3]] וואס איז דער "בפני שלשה" דא געבוירן געווארן? **וכן**, זאגט דער רמב"ם, **וכן האשה**, מ'וועט שוין זען פארוואס דאס איז שוין, **צריכה שלשה לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם.**

פארוואס? פארוואס? געווענליך ביז יעצט האבן מיר געלערנט אז צוויי מענטשן זענען געווג.

שלא אמרו בפני שנים אלא בזמן שהשליח כשר לעדות שהוא מצטרף עם השנים.

ס'טייטש, בעצם פאר דער נאמנות פון א גט דארף יא זיין א בית דין. כאילו יא. און דער עד איז דער דריטער מענטש. ס'טייטש, צוויי עדי מסירה פלוס דער עד וואס זאגט "בפני נכתב ובפני נחתם" ווערט עס אזוי ווי א בית דין. ער איז מכלל השלשה.

למשל האבן מיר געלערנט אין הלכות קידוש החודש אז דער עד קען נישט ווערן דער דיין, אבער ביי "יומא דמיא ליומא" דארף מען מוסיף זיין א דריטן. אבער בדברים דרבנן לאזן זיי, אבער דאס העלפט נאר אויב ער איז א כשר'ער עד.

קשיא: פארוואס קען זיך דער סומא נישט מצטרף זיין?

ס'זעט אויס אז א סומא קען נישט זיין קיין דיין? פארוואס נישט? איך ווייס נישט פארוואס. אן אשה – זיכער נישט. פארוואס א סומא קען נישט זיין קיין דיין, איך האב נישט פארשטאנען פארוואס. וואו שטייט אז א סומא קען נישט זיין קיין דיין?

ער קען נישט זיין קיין עד אפשר, ער איז פסול לעדות וויל ער קען נישט זען רוב זאכן. ממילא עפעס אזוי. ער קען נישט זיין קיין עד, זענען פסול לעדות אן אשה וסומא אפשר. אזוי זעט מען דא. אויף וואס ער האט געזען פריער איז ער כשר, אבער יעצט איז ער פסול אויף צו זען, יעצט קען ער נישט. איך ווייס נישט פארוואס דארף ער דריי מענטשן. איך ווייס נישט, אבער ס'שטייט דא. ס'איז א גוטע קשיא. ס'זעט אויס אז ער קען נישט זיין "הוא מצטרף עם השנים".

אזוי שטייט, ער זאגט אז אין מסכת סנהדרין שטייט אז א סומא איז פסול לדין. מסתמא א הלכה אפשר. אבער דא שטייט "כשר לעדות", ס'איז טאקע פאני. איך ווייס נישט. אלעס אין ארדענונג, לאמיר גיין ווייטער.

הלכה כ': א שליח וואס איז קראנק געווארן וועז מען דארף זאגן בפני נכתב

מינוי שליח שני דורך בית דין

פריער האבן מיר עס געלערנט אז וואס? אז וועז מ'רעדט פון דעם דין פון שליח שחלה ביי א מקום וואס מ'דארף נישט "בפני נכתב", דעמאלטס קען ער פלעין איין מאכן נאך א שליח. וואס איז טאמער וועז מ'דארף יא "בפני נכתב", וואס וועט געשען וועז דער שליח איז חלה או נאנס? נאר אויך אזוי.

[[#4]] ס'איז דא אויך אן עצה פאר דעם. אנשטאט פון סתם זאגן פאר א צווייטן מענטש זאל זיין דער שליח, דארף ער גיין ביי בית דין זאגן "בפני נכתב" און דאס בית דין זאל מאכן נאך א שליח, און דעמאלטס גילט דער "בפני נכתב" ווייטער, יא? נישט ער פארט ווייטער, ס'בלייבט דארט ביי דעם בית דין, איז שוין געווג.

זאגט ער הלכה כ': **חלה השליח או נאנס**, אז דער שליח איז געווארן קראנק, אדער איז געווארן נאנס, ס'איז געשען אן אונס, **בא לבית דין**, קומט דער שליח צום בית דין, **ואומר להם גט זה בפני נכתב...**

אה, זייער גוט, מ'האט שוין געמאכט די הקדמה. ער וויל מאכן א צווייטן שליח, אבער ער איז דאך דער שליח וואס האט געזען די כתיבה; דער צווייטער שליח קען דאך נישט דאס זאגן. יא, ער דארף זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם", ער קען נישט דאס איבערגעבן הלאה.

אהה. וואס יא? דעמאלטס ברענגט מען א בית דין צו דעם ערשטן שליח. **ואומר להם**, ער זאגט פאר דעם בית דין **גט זה בפני נכתב ובפני נחתם, והן משלחין אותו ביד שליח אחר.** און דער צווייטער שליח ווערט נישט א שליח פון דעם ערשטן שליח, וויל דעמאלטס וואלט ער נישט געקענט זאגן גארנישט. ער ווערט א שליח פון דעם בית דין. לענין וואס? זיי מאכן אים א שליח: גיי צו דעם אנדערן בית דין, זאג אז דאס בית דין האט שוין מאשר געווען.

יא, לענין גט לכאורה ווערט ער א שליח פון דעם בעל, אבער לענין אז ס'זאל שוין האבן געווארן דער דין "בפני נכתב", דאס בית דין אינצווישן האט עס אויפגעטוהן. זיי האבן אנגענומען שוין די עדות.

די אמירה פון "שליח בית דין אני"

זאגט דער רמב"ם: **ואין האחרון צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.** ער זאגט נאר עפעס אנדערש, ער זאגט: **אלא אומר שליח בית דין אני ונותנו לה בפני עדים.**

ער דארף נישט קיין כח, מ'ווייסט שוין. כאילו סאמהאו יא, אבער כ'זאג אז מ'דארף נישט דעם... דער "בפני נכתב" איז שוין געווארן, מ'ווייסט שוין, דער בעל קען שוין נישט מערער זיין וועגן דעם ערשטן בית דין. ער דארף נאר זיין א... ניין! ס'דארף נישט, מ'דארף נישט. זייער גוט, סאו דער ערשטער איז דער וואס מאכט דאס. דער צווייטער וואס זאגט "שליח בית דין אני" איז נאר פאר דעם בית דין וואס וועלן פרעגן: וואו איז דיין "בפני נכתב"? זאגט ער: איך בין א שליח בית דין. גוט, מ'וועט שוין דילן מיט דעם. ס'איז סתם א הערה.

[[#5]] יא, און דאס אלעס, דער צווייטער מאכט ווייטער דאס זעלבע. דער צווייטער קען מאכן: **חלה השני או נאנס, משלחין אותו בית דין ביד אחר ואפילו מאה.** ער דארף עס אויך טוהן ביי בית דין. זיי דארפן אבער ניין אין בית דין.

ווייל, פלעין ווייל דאס בית דין וועט פרעגן יעדעס מאל אויב האט ער נישט "בפני נכתב". דער לעצטער מענטש קען נישט זאגן "בפני נכתב", און אן "בפני נכתב" איז עס דאך גארנישט ווערט, ער קען נישט מאכן נאמנות פאר דעם גט. די נאמנות איז דאך שוין געשען!

די חכמים האבן דאך געמאכט אז מ'זאל קענען פריוועזנטן דעם ערעור פון דעם בעל, דארף דער לעצטער עד זיין אן עד אחד, וואס די חכמים געבן אים א כח צו פריוועזנטן דעם ערעור. ער קען אבער נישט זאגן "בפני נכתב", אבער ער קען יא זאגן: "איך בין א שליח בית דין", און דאס איז מונע דעם ערעור פון דעם בעל.

איך מיין אז דער ערשטער איז מונע דעם ערעור פון דעם בעל. אבער דער פראבלעם מיט דעם לעצטן איז פשוט אז דאס בית דין גייט אים נישט אננעמען. ער גייט אים פרעגן, ער גייט נישט לאזן. דאס בית דין לאזט נישט געבן קיין גיטין אן "בפני נכתב". אזוי מיין איך, כ'ווייס נישט.

איז בקיצור: **והאחרון אומר שליח בית דין אני.** בקיצור, מאכט ער נאך א זאך: **ואף על פי שמת השליח הראשון.** זייער גוט, האבן מיר די זעלבע זאך וואס מ'האט געלערנט פריער.

פארוואס דארף מען א בית דין? — דער ביאור פונעם ריב"ש

ומפני מה צריך בית דין? פרעגט דער רמב"ם, פארוואס דארף מען א בית דין? פריער האבן מיר געלערנט אז צו ממנה זיין א צווייטן שליח דארף מען נישט קיין בית דין, פארוואס דא דארף מען א בית דין? דער רמב"ם ווייסט אז ס'איז פשוט: **מפני שהוא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.** זייער גוט. און דאס ארבעט נאר ביי בית דין, אזוי ווי מיר האבן געלערנט פריער.

אבל אם נתקיים הגט בחותמיו...

איך מיין מיר האבן נישט געלערנט פריער. מיר האבן געלערנט פריער אז צוויי עדים זענען געגוג פאר "בפני נכתב". אבער לכאורה כדי דער נעקסטער זאל זיין א שליח בית דין, ס'איז מיר נישט קלאר פארוואס טאקע אזוי. פארוואס קענען נישט זיין די זעלבע צוויי עדים זאלן זאגן? זיין א שליח בית דין, נישט א שליח... פארוואס? פארוואס קען ער נישט זאגן אזוי ווי כ'טענה, אז דער ערשטער שליח וועט זאגן בפני שנים "בפני נכתב", און שוין! און דארט האט מען דאך נאמנות, נאכדעם גייט עס גיין צו דעם נעקסטן, און דער נעקסטער וועט זאגן אז דער ערשטער האט געזאגט "בפני נכתב".

דאס ארבעט נישט עפעס. "בפני נכתב" איז עפעס א חידוש אז אן עד אחד קען זאגן די ווערטער און דאס וועט מונע זיין ערעור. דעם חידוש האבן די חכמים נאר געמאכט ווען ער זאגט כדת וכדין "בפני נכתב". און אז ער זאגט נישט "בפני נכתב", האבן זיי מחייב געווען עס זאל זיין דווקא א בית דין. יא, אבער כ'כאפ נישט פונקט.

עס איז דא דאס "בפני בית דין", ער זאגט, אזוי טייטשט ער, ער ברענגט בשם דעם ריב"ש, אז "בפני בית דין" מיינט נישט א בית דין פון דריי אנדערע מענטשן; ס'איז דאס זעלבע ווי יעדער "בפני נכתב". ער דארף צוויי, און ער מיט זיי איז א בית דין, אזוי האט דער רמב"ם געזאגט. סאו עס פארענטפערט מיין שאלה.

יא, כ'פארשטיי, ס'איז נישט פשט אז ס'ווערט מער פון צוויי; סך הכל ער דארף האבן עדים פאר זיין מינוי שליחות, לאפוקי פריער דארף ער אפילו נישט דאס לכאורה. דאס הייסט, ער דארף נישט זאגן; ביי דעם "במקום שאין צריך לומר בפני נכתב", זאגט ער גארנישט, ער שיקט פלעין א שליח. דאס איז דער גאנצער חילוק, יא.

וועז דער גט איז נתקיים בחותמיו

זאגט דער רמב"ם: **אבל אם נתקיים הגט בחותמיו**, וואס הייסט א גט וואס איז נתקיים בחותמיו וואס דארף נישט "בפני נכתב"? ס'מיינט אז ס'איז געווען א בית דין וואס איז געזעסן אויף קיום הגט. איז **אף על פי שנתנו שליח לשליח אפילו מאה בינם לבין עצמן עד שהגיע הגט לידה,** דער שליח האט נישט געמאכט אין פראנט פון עדים, נאר דער שליח האט געמאכט בינם לבין עצמן. אהה, **הרי זה כשר**, ווייל די גאנצע קאמפליקעישאן וואס מ'דארף עס האבן אין פראנט פון א בית דין איז געווען וועגן דעם "בפני נכתב", אבער מ'דארף נישט דעם "בפני נכתב", ווייל מ'וועט נישט קענען מערער זיין אויף דעם גט וועגן ס'איז שוין נתקיים בחותמיו. דעמאלטס איז עס כשר אזוי ווי אלע דיני שליחות, מ'דארף נישט ממנה זיין אין פראנט פון א בית דין וכדומה.

זאגט דער רמב"ם: **ואף על פי שלא פירש הבעל ולא אמר לו שלחו ביד אחר,** ס'דארף נישט אמאל זיין אז ער איז ממנה אן אנדערן שליח; ער קען עס איבערגעבן פאר איינעם **אם חלה או נאנס הרי זה משלחו,** ער קען עס אים שיקן אם חלה.

מ'רעדט דא פון דעם קיום הגט בחותמיו: וועז ס'איז דא א קיום הגט בחותמיו, דארף ער נישט ממנה זיין אין בית דין, און ער דארף נישט זיין אין פראנט פון עדים. ביי ביידע, דער חידוש דא, דאס גייט אויף דעם זעלבן דין וואס מ'האט געלערנט פריער, ס'איז נישט קיין חילוק. דאס אז דער שליח קען מאכן נאך א שליח, דארף נישט דעם פירוש פון דעם בעל. יא?

אדער אפשר דארף מען ליינען: **ולא אמר לו שלחו ביד אחר, אם חלה או נאנס הרי זה משלחו.** דאס הייסט, מען שטימט אז ער איז מסכים אז אויב חלה או נאנס וועט ער קענען שיקן. וואס הייסט

אזוי? אין אזא זאך דווקא אזוי? מ'לייגט ארויף אויף וועג ס'איז דא בחותמיו? ניין, ניין, ס'איז נישט קיין חילוק, דאס האט נישט גארנישט; ביי אלע דריי פעלער דארף מען נישט דער בעל זאל זאגן, אזוי ווי מ'האט געלערנט פריער. ווייל, יא, מ'האט שוין...

הלכה כ"א-כ"ב: וועג א שליח מאכט א צווייטן שליח אין א פאל פון אונס

ר' יצחק: דאס הייסט, מ'איז אומגערעדט אז ער איז מסכים אז אויב חלה או נאנס וועט ער קענען... וואס הייסט אויך דא? ער זיצט דאך אויך אזוי? ניין, ניין, ס'איז נישט קיין חילוק. דאס איז א הלכה, דאס איז דא נישט גארנישט. ביי אלע דריי, אין אלע פעלער, ביי אלע דריי פעלער דארף נישט דער בעל זאגן, אזוי ווי מיר האבן געלערנט פריער. יא, מיר האבן שוין געלערנט ביי דער הלכה, וואטעווער, אסאך א פריערדיגע הלכה, אין דעם ערשטן חלק פון דעם פרק.

פארקערט, אויב ער זאגט בפירוש – אזוי זאגט דער מראה משנה – אויב ער זאגט בפירוש דארף מען נישט ווארטן פאר דעם חלה או נאנס, קען ער סתם אזוי. אויב ער האט נישט געזאגט, דעמאלטס דווקא חלה או נאנס, ווייל מיר זאגן אז ער וויל נישט סתם אזוי מ'זאל געבן פאר א צווייטן, נאר טאמער האסטו אן אונס דעמאלטס. יא.

ממנה זיין א שליח שלא בפניו

[[#2]] זאגט דער רמב"ם: **כל העושה שליח אינו צריך שיהיה השליח עמו בבית דין.** מ'דארף בכלל נישט קיין בית דין, איך פארשטיי נישט וואס ער זאגט. **אלא אומר להן הרי פלוני שלוחי ואפילו שלא בפניו.** ער קען זאגן פאר דעם בית דין אז יענער איז א שליח, אבער וואס איז ער, איך ווייס נישט. דאס רעדט ווייטער פון דער קעיס וועג מ'דארף יא א בית דין אפשר. דאס הייסט, ער זאגט וועג מ'דארף א בית דין צו מאכן יענעם עקסטערן שליח, למשל בפני נכתב, דארף נישט דער שליח דארט זיין, לכאורה. יא, ער רעדט פון דעם. וועג דער בית דין מאכט א שליח, דער שליח דארף נישט דארט זיין. מ'קען זאגן אז יענקל זאל זיין א שליח, מ'וועט שוין שיקן אויפ'ן פאסט צו אים.

וכן השליח עושה שליח אחר שלא בפניו אפילו הן מאה. ער זאגט אז די צווייטע מסירת שליחות בבית דין, אדער וועג מ'דארף נישט קיין בית דין – אה, מ'דארף יא א בית דין – דארף זיין דער ערשטער שליח, דער שליח A, וואס זאגט פאר שליח B. יא.

הלכה כ"ג: א פרוי וואס ווערט אליין א שליח להולכה פאר איר גט

[[#3]] יעצט לערנט מען וועגן... דאס הייסט, דער צווייטער שליח איז געגאנגען צו דעם נעקסטן בית דין, ער איז אויך קראנק געווארן, וואטעווער, דער אייגענער. יעצט גייט מען לערנען וועגן אן אשה וואס ווערט אליינס שליח, רייט? אן אשה וואס ווערט א שליח פאר צו נעמען איר אייגענעם גט. יא?

האיש שנתן גט לאשתו ונכתב ונחתם בפניה, א מאן גיט א גט פאר זיין ווייב, און ס'איז געווען כתיבה וחתימה בפניה. אבער וועג ער גיט עס איר איבער, אנשטאט אז ס'זאל זיין א געהעריגע נתינת הגט, זאגט ער איר, ניין, ניין, ניין, ס'איז נאכנישט קיין גט. **ואמר לה,** יעצט ווערסטו א **שליח להולכה עד בית דין פלוני.** דו ווערסט יעצט א שליח, זאלסט טראגן דעם גט צו בית דין פלוני, **והם יעמידו שליח,** זיי גייען שטעלן א שליח, **ויתנו לך גט זה ותתגרשי בו,** זיי וועלן דיר געבן, ממנה זיין א שליח. און זיי זאלן דיר געבן דעם גט, און ערשט דעמאלטס זאלסטו ווערן מגורש. דעמאלטס וואס? קען זי אליין זאגן בפני נכתב. זייער גוט, לכאורה דאס וויל ער אויפטוהן, ווייל ער האט מורא איינער גייט מערער זיין אויפ'ן גט, אפשר העלפט עס, יעצט באקומט זי דעם תוקף. אבער דער רמב"ם איז מסביר, דאס קען מען טוהן לכתחילה, ער קען איר דעמאלטס גט'ן און דעמאלטס האט זי אויך קיין ערעור.

דער תנאי פונעם מאן ביי דער מסירה

זאגט דער רמב"ם: **במה דברים אמורים** אז זי ווערט נאר מגורש שפעטער, אז זי ווערט א שליח און דער עקטשועל גט ווען געשען שפעטער, **בשהתנה עליה הבעל תנאי זה,** ווען דער בעל האט געמאכט דעם תנאי, האט ער געמאכט א תנאי אז דער גט זאל נאכנישט חל זיין יעצט. א שפעטערדיגער פרק גייט זיין הלכות תנאים. יא, פארוואס נישט? ער ווערט א שליח אן עצם תנאי האשה. יא, דאס איז נישט ממש קיין תנאי, יא, אבער דאס איז נישט, יא ס'איז נישט א תנאי אז ער גיט; א תנאי איז ווען מ'גיט יעצט די מעשה און מ'מאכט א תנאי אין דער מעשה. דאס מיינט נאר צו זאגן אז ער מאכט עס נישט. ס'איז נישט קיין תנאי, זיין נתינה לאשה טוט נישט גארנישט, א תנאי.

הלכה כ"ד: די נאמנות פון א פרוי וואס האלט א גט אין איר האנט

[[#4]] **אבל אם לא התנה עליה,** וועג זי קומט אן צו דעם צווייטן בית דין צו באשטעטיגן דעם גט אדער וואס, דארף זי נישט זאגן בפני נכתב ובפני נחתם, **והרי היא בחזקת מגורשת.** פארוואס? זאגט יעצט דער רמב"ם א כלל: **הואיל וגט שבידה כתוב כהלכתו.** וועג מ'זעט א פרוי האט א גט אין איר האנט, איז זי בחזקת מגורשת. און מ'זעט א גט וואס זעט אויס געשריבן גוט, **והעדים חותמין עליו,** אפילו ס'איז נישט געווען קיין קיום הגט בחותמיו, **ואף על פי,** זאגט דער רמב"ם, **ואף על פי שאין אנו מכירין כתב העדים,** מיר קענען נישט דעם כתב העדים, **ולא נתקיים,** ס'איז נישט געווען קיין חתימות הגט, אבער **אין חוששין לה שמא זייפה אותו,** מיר זענען קיינמאל נישט חושש אויף דער ווייב אז זי גייט מזייף זיין א גט און זיך מאכן אליין א גט.

דער ערשטער טעם: אינה מקלקלת על עצמה

פארוואס? **שהרי אינה מקלקלת על עצמה.** א פרוי גייט זיך נישט מקלקל זיין, א פרוי גייט זיך נישט אליין אריינלייגן אין א מצב אז

זי וועט דארפן זיין יוצאה און הוולד ממזר אויב דער מאן וועט קענען איר אפוועגדן.

וויאזוי וועט איר דער מאן קענען אפוועגדן? ס'טייטש, אויב דער מאן גייט קומען מיט צוויי עדים, גייט ער דאך איר יא קענען אפוועגדן, אזא מאן גייט זי נישט קענען מאכן. וואס? מיט עדים קען מען אלעס. פארוואס? ניין, אבער איך זאג, אויב דער בעל קען נישט מערער זיין, האט זי דאך נישט, קען זי דאך שוין יא מזייף זיין.

איך זאג, זי קען מזייף זיין, אבער איך זאג אינה מקלקלת על עצמה. אויב וואלט זי זיך מזייף געווען, וואלט זי זיך יא מקלקל געווען, ווייל דעמאלטס וואלט דער מאן געקומען מיט עדים, אדער מיט א קלארער ראיה. און די אינה מקלקלת על עצמה מיינט אז מ'טראסט איר אז זי ברענגט אן אמת'דיגן גט, זי מאכט נישט קיין זיוף. אויב ס'וואלט געווען א זיוף, וואלט געווען א זיוף, וואס איז די שאלה? ווייל דער מאן קען נישט מערער זיין, קען זי דאך שוין יא מזייף זיין, ווייל די גאנצע סיבה איז ווייל אינה מקלקלת על עצמה. איך זאג ס'איז נאך אלץ דא, אויב וואלט עס געווען אן אמת'דיגער זיוף, וואלט דער מאן געקענט טרעפן עדים. עדים העלפט אייביג. יא, ס'איז דא אלע מיני וועגן וויאזוי מ'קען.

דער צווייטער טעם: עדים החתומים על הגט כמי שנחקרה עדותן

[[#5]] **ועוד,** נישט נאר דעם, מ'דארף נישט אנקומען צו דער נייער חזקה שאינה מקלקלת על עצמה. **שהעדים החתומין על הגט,** דא זאגט אונז דער רמב"ם אויס א סיקרעט וואס איז שוין געזאגט געווארן – מ'דארף יעצט איבערליינען דעם גאנצן פרק נאכאמאל, עס פארענטפערט אסאך ענינים. ס'איז אמת ביי יעדן שטר, אה ס'איז פשוט. **שהעדים החתומין על הגט הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין,** עדים וואס זענען אונטערגע'חתמ'עט אויף א גט, איז אנגענומען אז ס'איז כמי שנחקרה עדותן בבית דין. עד? **עד שיהיה שם מערער.** ביז ס'קומט א מאן אדער... אין עני שטר, די זעלבע זאך. איינער וואס האט עפעס א נאמנות און איז מערער.

לפיכך... מיר פארלירן אויס, לפיכך. ס'איז זייער פשוט, לפיכך. **לפיכך נעמיד הגט,** לפיכך, וועגן דעם אין אונזער פאל וועז א פרוי קומט מיט א גט און זי האט נישט געזאגט קיין בפני נכתב, זי האט גארנישט געזאגט, איז גוט, **נעמיד הגט בחזקתו,** וועט מען זאגן דער גט איז בחזקה, זי האט א גט וואס זעט אויס ווי א גוטער גט, ס'איז א חזקה אז א פרוי וואס האט א גט איז גע'גט, **ותינשא ואין חוששין שמא יימצא מזויף.**

כמו. נישט חושש, דער רמב"ם זאגט, כמו, אזוי ווי נאך ביז אייביג, ביז אין אנדערע פעלער, וועז נישט די ווייב אליין ברענגט, **כמו שנעמיד הגט בחזקת כשר כשיביא אותו השליח.** וועז א שליח ברענגט א גט, אפילו אויב ער זאגט נישט בפני נכתב בפני נחתם, איז דאך עס בחזקת כשר **עד שיערער הבעל.** אהמ. ביז דער בעל איז מערער, אדער **עד שיביא ראיה שהוא מזויף או בטל,** אדער אויב דער בעל ברענגט א ראיה אז ס'איז מזויף או בטל, ביז דעמאלטס איז עס אייביג בחזקת כשר. פונקט ווי ס'איז בחזקת כשר וועז סיי וועלכער שליח ברענגט עס, איז אויך בחזקת כשר, בחזקת גט בחזקתו וועז די פרוי ברענגט עס אליין. ממילא איז אייביג בחזקתו, פעלט נישט אויס צו זאגן בפני נכתב.

סאו דאס וואס ער האט געזאגט די מעשה וועז מ'קען זאגן בפני נכתב, וועז די פרוי אליין קען זאגן בפני נכתב, איז נאר וועז ס'איז געווען דער תנאי. סאו דער רמב"ם האט דא פארציילט אזא סיקרעט, א חידוש אזוי: אז וועז א פרוי האלט א גט, איז דא א חזקה, ס'זעט אויס ווי א גט, איז א חזקה אז ס'איז א גוטער גט. מ'דארף עס נישט גיין מקיים זיין. ס'איז אזא חזקה פון, ס'איז אזא כלל פון עדים החתומין על הגט כמי שנחקרה עדותן בבית דין. יא יא, חזקה, דאס איז עדים החתומים על השטר חזקה.

סאו דער רמב"ם זאגט אז לא תהא אשה גרועה משליח, וואס ער ברענגט ממקום שאין צריך לומר בפני נכתב. איי, דאס די גאנצע זאך וואס מ'האט געלערנט אז ס'איז דא א תקנה מ'דארף זאגן בפני נכתב איז דווקא וועז מ'האט נאכנישט געגעבן דעם גט, וועז דער גט איז נאכנישט חל געווען, דעמאלטס, ממקום רחוק אפילו די אשה אליינס דארף זאגן בפני נכתב.

אבער וועז זי האט שוין געזאגט אז ס'איז שוין געווען דער גט – זייער אינטערעסאנט, יא, די אשה למשל וואס איז געקומען צו דעם בית דין און געזאגט אז דער בעל האט געמאכט דעם תנאי, אויב זי זאגט, דעמאלטס דארף זי זאגן. אויב זי וואלט געזאגט א שקר, אויב זי וואלט געזאגט אז זי איז שוין מתגרש געווארן, הייבט זיך נישט אן די גאנצע פראבלעם, דארף זי גארנישט. וועז זי זאגט, דאס איז מיין גט און איך גיי יעצט ווערן מתגרש, דארף זי זאגן זאכן. אבער וועז זי ברענגט א גט, דעמאלטס האט זי א נאמנות.

ס'איז אינטערעסאנט, מ'רעדט דא אויך לכאורה אז א פרוי האט א חזקת אשת איש. אבער אין דער מינוט זי ווייזט א שיינעם גט וואס זעט אויס אויבנאויף גוט, מ'האט עס נישט אויסגעפארשט, אבער ס'זעט אויס גוט, איז דא א חזקת גט אז ס'איז א גוטער גט.

דער דריטער טעם: א ראיה פון א גט וואס ווערט געגעבן בפנינו

[[#6]] זאגט דער רמב"ם ווייטער, און דער רמב"ם גיט נאך ריזענס. ס'זעט אויס אז די הלכה איז נישט געווען אזוי סימפל פאר יעדן איינעם, מ'וז זאגן אזוי, אז וועז א פרוי ברענגט א גט גלייבט מען איר, פארוואס? **שאם תבוא לחוש לדברים אלו וכיוצא בהן,** אויב ביי יעדן גט וועט מען אנהייבן חושש זיין אפשר איז עס נישט כשר, **היה לנו לחוש,** האבן מיר געדארפט אויך חושש זיין ביי א **גט שיתן אותו הבעל בפנינו.**

אפילו א גט וואס איז א גוטער גט, דער בעל קומט אין פראנט פון בית דין, און ער גיט א גט. דארף מען, וואס קען מען מורא האבן? מ'קען דאך מורא האבן **שמא ביטלו ואחר כך נתנו,** אפשר האט ער מבטל געווען דעם גט, אפשר האט ער געמאכט א מודעה, **או שמא עדים פסולים חתמו בו והרי הוא כמזויף מתוכו,** אפשר איז דא עדים פסולים, וואס דעמאלטס העלפט נישט אפילו אז ס'איז דא בפנינו אין פראנט פון בית דין, אין פראנט פון עדים, וואס איז

מזויף מתוכו. **או שמא שלא לשמה נכתב,** די אלע זאכן איז מען נישט חושש.

וכשם שאין חוששין לזה וכיוצא בו, פונקט ווי מ'איז נישט חושש אויף די אלע זאכן, **אלא נעמידו על חזקתו,** מ'שטעלט אוועק דעם גט על חזקתו, **עד שייודע שהוא בטל, כך לא נחוש,** די זעלבע זאך איז מען נישט חושש **לא לשליח ולא לאשה עצמה שהגט יוצא מתחת ידה,** און מ'איז נישט חושש אז זי מוז זאגן, און אויב זי זאגט נישט טויג נישט.

דער חילוק צווישן דיני איסורין און דיני ממונות

לייגט צו דער רמב"ם: **שאין דיני האיסורין כדיני הממונות.** ס'איז דאך דא א דין פון קיום שטרות, קיום שטרות דרבנן האבן מיר געלערנט, אבער קיום שטרות. יא, וואס מ'איז נישט מקיים געווען איז גארנישט ווערט. מ'דארף האבן קיום שטרות. מ'קען נישט נעמען ממון פאר דעם, זאגט דער רמב"ם דאס איז נאר ביי ממון, אבער ביי איסורין אינו כן.

דאס הייסט לענין אפילו דער איסור אשת איש וואס איז דא אלע זאכן, ס'הייסט אן עבד למשל, אן עבד שהביא גיטו, און ס'שטייט אז קנינים דארף מען גט שחרור אפשר יא, אבער ס'איז דא אסאך שטרות וואס מען קען נישט גובה זיין אן קיין קיום, מה שאין כן ביי א גט, א זאך מ'זאגט אז זי איז נישט קיין אשת איש, זאגט דער רמב"ם אז זי האט נאמנות. יא, דאס איז נישט אזוי ווי דיני ממונות. ווייל דו, דו בדרך כלל דארפסט טאקע אויך דא פאר א העכערן לעוועל פון נאמנות. יא, אבער דאס איז ס'דארף זאגן, זי דארף זאגן אז ס'איז געווען צוויי עדים. אבער דא איז דאך א חזקה, איר חזקה איז א גוטע חזקה און זי קען גיין חתונה האבן אויף איר.

יא, די הלכה, זאגט דער, נו וואו איז עס? זאגט דער לגבי הלכה וועסטו וועלן זאגן אז אין אזא פאל די כתובה וועט זי נישט קענען נעמען? ווייל די כתובה איז אילולי פאר ממון, תוספת כתובה. מען דארף נאך טראכטן, אזוי סאונדט עס. און לענין אשת איש אזוי סאונדט עס פון דעם רמב"ם, דער רמב"ם זאגט אז דאס איז דער ענין פון איסורא לממונא, דאס איז אינטערעסאנט, ס'הייסט ער מיינט נאר צו פרעגן ווייל דא איז דאך אז...

דער חילוק צווישן מתיר זיין צו חתונה האבן און גובה זיין די כתובה

ר' יצחק: נו, וואו איז עס? זאגט דער... לגבי דער הלכה, איז דא וואס זאגן אז אין אזא פאל די כתובה וועט זי נישט קענען נעמען פון דעם, ווייל די כתובה וועט זיין אן איסורי ממון, תוספת כתובה. אזוי סאונדט עס. אדער די כתובה אליין. אזוי סאונדט עס פון דעם רמב"ם. דער רמב"ם זאגט דאך אז דאס איז איינע פון איסורי ממונות. דאס איז אינטערעסאנט.

דאס הייסט, דו מיינסט נאר צו פרעגן, ווייל דו יא, ס'איז יא דא אזא זאך פון דיני, וויאזוי הייסט דאס? פון קיום, רייט. אזוי איז משמע דא.

פארוואס דער רמב"ם איז מאריך מיט סברות און זאגט "יראה לי"

[[#2]] אבער מ'זעט פון דער אריכות פון דעם רמב"ם, דער רמב"ם ברענגט אזוי דריי אדער פיר אנדערע סברות פארוואס דער דין איז אזוי. זעט אויס אז ס'שטייט נישט קלאר די הלכה, און דער רמב"ם זאגט **שיראה לי,** ס'איז געווען זייער קלאר אז ס'שטייט אזוי, אבער ס'זעט אויס אז אנדערע מענטשן האבן יא געטראכט אז מ'דארף מקיים זיין, ווייל דער גאנצער פרק רעדט פון דער הלכה אז מ'גלייבט נישט גלייך א גט, מ'דארף זאגן בפני נכתב.

און ס'איז אביסל א חידוש פון דעם רמב"ם אז בפני נכתב איז נאר ווען ס'איז נאכנישט געשען דער מעשה הגט. די רגע ס'איז שוין געשען, איז כל זמן ס'איז קיינמאל נישטא קיין ערעור, אדער ווי לאנג קיינער איז נישט מערער, איז די חזקה אז יא, דאס איז די...

די פארגלייכונג צווישן אנהייב פרק און סוף פרק

און דער רמב"ם האט דאך אזוי געזאגט גלייך אנפאנג פרק אז זי קען חתונה האבן. יא, יא. אנהייב איז געשטאנען אזוי, דארט איז געשטאנען ווען ס'איז געקומען א שליח. דא שטייט ווען די אשה אליין. ס'איז אמת, דאס איז איינע פון דעם רמב"ם סברות, אז ס'קען נישט זיין אז די אשה זאל זיין ערגער ווי א שליח.

דארף מען אפלייען דעם סוף צו דעם אנפאנג פרק און זאגן אזוי: ווען ס'איז דא א גט, איז א גט האט עפעס א מין חזקה מיט זיך. ממילא דעריבער קען זי חתונה האבן. שפעטער אז ער קען מערער זיין, אזוי שטארק איז נישט די חזקה. אדער אויב ס'איז פון א מקום רחוק, אדער די תקנה.

ניין, בפני נכתב איז נישט קיין סאלושען צו אן ערעור, בפני נכתב איז א תקנה כדי שלא יהיה ערעור. ס'איז אן אנדער סארט זאך, און דעמאלטס פסל'ט מען מדרבנן ווייל מ'האט געמאכט אזא תקנה. ס'איז אן אנדער סארט סברא. בפני נכתב איז נישט ווייל אונז זאגן אז ס'איז דא אן ערעור, ס'איז נאר אז אונז דאגה'ן פאר איר אז יענער וועט מערער זיין און מ'וועט נישט קענען סאלווען דעם ערעור. ס'איז אן אנדער סארט... פארשטייסט? דאס איז נישט קיין סתירה בכלל דער סוף פרק און דער אנהייב פרק.

די השגה פונעם ראב"ד אין פרק י"ב

[[#3]] יא, אז דאס איז פרק ז', יא. ער זאגט אז אין פרק י"ב זאגט דער ראב"ד אז מ'דארף יא מאכן א קיום אפילו ס'איז נישטא קיין ערעור. אזוי ברענגט דער מגיד משנה. פשטות קומט מען צו פרק י"ב וועט מען זען דארט. אבער אזוי טענה'ט ער: **אומר אני שיתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה.**

דאס איז די, אדרבה, דארט זאגט ער בפירוש די זעלבע זאך, ווייל דארט איז דא מער פרטים וועגן אזעלכע סארט שאלות, אבער דא שטייט בפירוש נאכאמאל די הלכה, אז זי קומט מיט א גט איז זי נאמנת. אקעי, מ'וועט לערנען דארט.